

KAMPPAILUA KUNNIOITUKSESTA

Vaihtoehtoliikunnan alakulttuurien
moraaliset järjestykset

ANNI RANNIKKO

Kamppailua kunnioituksesta

Vaihtoehtoliikunnan alakulttuurien
moraaliset järjestykset

Kamppailua kunnioituksesta

Vaihtoehtoliikunnan alakulttuurien
moraaliset järjestykset

ANNI RANNIKKO

Nuorisotutkimusverkosto/
Nuorisotutkimusseura
Verkkojulkaisuja 158

NUORISOTUTKIMUSSEURA RY.
NUORISOTUTKIMUSVERKOSTO

Nuorisotutkimusverkoston julkaisut

Tiede

Teosten sisältö ja tyyli ovat akateemisten kriteerien mukaisia.

Kenttä

Erilaiset raportit ja selvitykset.

Liike

Ajankohtaiset yhteiskunnalliset puheenvuorot.

Kansikuva: Reima Hirvonen

Taitto: Tanja Konttinen

Nuorisotutkimusseura on saanut tukea tähän julkaisuun opetus- ja kulttuuriministeriöltä.

© Nuorisotutkimusseura ja tekijä

Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura,
verkkojulkaisuja 158, *Tiede*

ISBN 978-952-372-017-6

ISSN 1799-9227

2021. Julkaistu painettuna kirjana vuonna 2018.

Julkaisujen tilaukset:

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/catalog/>

Sisällys

Abstrakti	8
Abstrakt	9
Abstract	10
Esipuhe	11
Väitöskirjan osajulkaisut	13
1 Kaikki pelaa?	15
2 Vaihtoehtolajit	17
2.1 Liikunnan alakulttuurit vaihtoehtoisina liikunnan ja nuoruuden tiloina	17
2.2 Vaihtoehtolajit tässä tutkimuksessa	20
3 Alakulttuurin tilallistuneet järjestykset ideaaleina ja käytännössä	24
3.1 Alakulttuurin moraalinen järjestys	24
3.2 Tilan valtageometriat	27
3.3 Tutkimuksen teoreettinen kysymys ja rakenne	29
4 Monipaikkainen liikkeen etnografia	31
4.1 Etnografia liikkeessä	31
4.2 Tutkimusaineistot	32
4.2.1 Verkkokysely	34
4.2.2 Osallistuva havainnointi	35
4.2.3 Etnografiset haastattelut	38
4.3 Intersektionaalinen luenta aineistojen analyysissä	39
4.4 Tietämisestä: tutkimuksen eettiset ja epistemologiset kysymykset	40
5 Kunnioitus pelissä: vaihtoehtolajien vaihtoehtoisuus ja vaihtoehdottomuus	43
5.1 Osajulkaisujen näkökulmat ja yhteenvedon tutkimustehtävä	43
5.2 Tilallistunut kunnioitus alakulttuurin ja valtakulttuurin kamppailussa	45
5.2.1 Julkinen tila kuuluu kaikille	46
5.2.2 Tilallistunut kunnioitus	48
5.2.3 Lopuksi: Vaihtoehtoliikunnan kentän rajat	51
5.3 Kunnioitus alakulttuurin sisäisissä järjestyksissä	53
5.3.1 Kunnioituksen kulttuuri vaihtoehtoisena liikuntakulttuurina	53
5.3.2 Kunnioitus erojen risteyksissä ja kenttien rajankäynneissä	55
5.3.3 Lopuksi: Kiistanalainen kunnioitus	60
6 Kohti kunnioituksen kulttuuria	62
7 Lähteet	66

Liite 1: Verkkokyselyn kyselylomake	72
Liite 2: Verkkokyselyn vastaajien taustatietoja	83
Liite 3: Haastattelun teemat	84

Rannikko, Anni

KAMPPAILUA KUNNIOITUKSESTA: VAIHTOEHTOLIIKUNNAN ALAKULTTUURIEN MORAALISET JÄRJESTYKSET

Abstrakti

Tämä on tutkimus nuorten vaihtoehtoliikunnan alakulttuureihin paikantuvasta liikuntakulttuurin muutoksesta. Tarkastelen kymmentä verrattain uutta liikuntalajia, joiden harrastajayhteisöt käsitteellistän vaihtoehtoliikunnan alakulttuureiksi. Analysoin, millaisia moraalisia järjestyksiä vaihtoehtoliikunnan kentillä käytävissä peleissä tuotetaan ja millaisia hierarkioita järjestykset synnyttävät. Tutkimus on etnografinen, ja sen tutkimusaineisto muodostuu osallistuvasta havainnoinnista, haastatteluista ja verkkokyselystä. Olen analysoinut aineistoja risteävien erojen näkökulmasta keskittyen erityisesti sukupuoleen.

Vaihtoehtoliikuntalajeja keskeisimmällä tavalla määrittävät moraaliset järjestykset ovat vaatimus kaikkien yhtäläisestä oikeudesta julkiseen tilaan sekä pyrkimys kohti keskinäisen kunnioituksen kulttuuria, jossa kaikki lajiharrastajat ovat yhdenvertaisesti arvostettuja. Näiden järjestysten avulla rajataan sitä, kenellä on mahdollisuus kuulua vaihtoehtolajien alakulttuureihin; toisaalta niiden avulla rakennetaan alakulttuurien sisäisiä hierarkioita. Moraalisten järjestysten kautta vaihtoehtolajialakulttuurit osoittavat liikuntakulttuuriin liittyviä epätoivotuiksi määrittelemiään ilmiöitä. Näitä ovat esimerkiksi mukaan pääsemisen vaikeus, liikuntakulttuuria moniulotteisesti läpileikkaava kilpailullisuus, syrjintä ja legitimiin aseman saavuttanut hierarkkisuus. Kunnioituksen vaatimus paljastaa myös julkiseen tilaan liittyvää ulossulkemista ja epätasa-arvoa. Vaihtoehtoliikuntaa harrastavat nuoret rakentavat moraalista järjestykskoodistoaan yhteiskunnassa, jossa kunnioitukselle perustuvat sosiaaliset suhteet eivät ole itsestään selviä.

Asiasanat: alakulttuurit, liikuntakulttuuri, nuorisokulttuuri, yhdenvertaisuus

Rannikko, Anni

EN KAMP OM RESPEKT: MORALISKA ORDNINGAR I DEN ALTERNATIVA IDROTTENS SUBKULTURER

Abstrakt

Det här är en undersökning om den förändring i idrottskulturen som sker inom subkulturerna av alternativ ungdomsidrott. Jag granskar tio relativt nya idrottsgrenar som enligt min definition utgör subkulturer inom alternativ idrott. Jag analyserar hurdana moraliska ordningar skapas för spelen inom den alternativa idrotten och vilka hierarkier ordningarna åstadkommer. Undersökningen är etnografisk och undersökningsmaterialet består av deltagande observation, intervjuer och en webbenkät. Jag har analyserat materialen ur de övergripande skillnadernas perspektiv, med särskild fokus på könet.

De moraliska ordningar som definierar den alternativa idrotten på ett centralt sätt är kravet på allas lika rätt till det offentliga rummet, samt strävan mot en kultur av ömsesidig respekt där alla som sysslar med idrotten har samma värde. Genom dessa ordningar begränsas vem som har rätt att tillhöra de alternativa grenarnas subkulturer, och å andra sidan används de också för att bygga upp subkulturernas interna hierarkier. Genom de moraliska ordningarna pekar de alternativa grenarnas subkulturer ut de fenomen som de definierar som icke önskvärda. Dessa är till exempel svårigheten att delta, en tävlingsaspekt som genomskär idrottskulturen i flera dimensioner, diskriminering och en hierarki som uppnått en legitim ställning. Kravet på respekt avslöjar också utestängande och bristande jämlikhet som hör ihop med det offentliga rummet. Unga som sysslar med alternativa idrottsgrenar skapar sina moraliska ordningskoder i ett samhälle där sociala förhållanden som baserar sig på respekt inte är självklara.

Ämnesord: subkulturer, idrottskultur, ungdomskultur, jämlikhet

Rannikko, Anni

STRUGGLE FOR RESPECT: MORAL ORDERS OF ALTERNATIVE SPORTS' SUBCULTURES

Abstract

This research concerns youth subcultures of alternative sports and the sport-cultural changes taking place within them. The analysis covers ten relatively new types of sport, which I have conceptualised as subcultures of alternative sports. I analyse the moral orders and hierarchies constructed in the games taking place in the fields of alternative sports. The research is ethnographic, and the data consists of participant observation, interviews, and online survey answers. I have analysed the data from the point of view of intersectionality, focusing especially on gender.

The most important moral orders of alternative sports are a demand for the equal right to public space and a call for a culture of mutual respect. On the one hand, these orders define who has the chance to belong to the subcultures of alternative sports; on the other hand, they are used to justify the hierarchies within those subcultures. Through the moral orders, alternative sports subcultures indicate the sport-cultural phenomena that they define as unwanted and unwelcome. These are, for instance, exclusion, competition, discrimination, and hierarchies. Moreover, the demand for respect reveals the inequality and exclusion present in the public space. Young people who practise alternative sports construct their moral orders in society where social relations based on respect are not self-evident.

Keywords: sport, equality, subcultures, youth culture

Esipuhe

Aivan aluksi haluan lausua esitarkastajilleni Kaarlo Laineelle ja Päivi Bergille nöyryimmät kiitokseni asiantuntevasta ja vielä tutkimusprosessin viime metreillä ajattelemaan herätelleestä palautteesta. Se paransi väitöskirjani yhteenvedoa huomattavasti. Kaarlo Laineelle lämmin kiitos myös vastaväittäjäksi lupautumisesta. Taloudellisesta tuesta kiitän väitöstutkimukseni eri vaiheita rahoittaneita Itä-Suomen yliopistoa, opetus- ja kulttuuriministeriötä ja Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Karjalan maakuntarahastoa. Ilman kaikkea tätä väitöskirja ei olisi koskaan valmistunut.

On myös muita.

Tätä tutkimusta tehdessäni olen oppinut vaihtoehtoliikuntaa harrastavilta nuorilta ennen kaikkea sen, kuinka valtavan tärkeää kunnioitus on. Heidän kanssaan olen saanut pohtia, mitä kaikkea kunnioitus käytännössä tarkoittaa. Minulla on väitöskirjaprosessin aikana ollut etuoikeus kuulua moneen kunnioitukselle perustuvaan ja työtäni eri tavoin edistäneeseen ihmisten yhteenliittymään.

Kunnioitus on tilan antamista. Tilan tämän tutkimuksen tekemiselle on tarjonnut Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden laitoksen Joensuun kampuksen väki. Ohjaajani Leena Koski, kiitos viisaista sanoista ja kaikista niistä kerroista, kun olet sanonut jo seuraavan tekstin pariin kiirehtivälle jatko-opiskelijalle, että tämä ei vielä riitä. Olit tietenkin oikeassa. Toinen ohjaajani, pomoni, kollegani, naapurini, luontoretikseurani, aktivistiveronni ja ystäväni Päivi Armila, on suuri kunnia saada olla osa Armilan tallista väittelevien jatkumoa. Kiitos tuesta, ymmärryksestä ja ennen kaikkea tutkijaksi innostamisesta ja kasvattamisesta. Nuorisotutkimusverkoston ja -seuran väkeä haluan kiittää tämän kirjan julkaisemisesta sekä kaikista innostavista seminaareista ja kokoontumisista. Lämmin kiitos erityisesti Tanja Konttiselle ja Vappu Helmisaarelle korvaamattomasta avustanne.

Kunnioitus on tukemista. Akateemiset isosiskoni, yksisarvistohveleissa yliopistolla kulkevat varttuneemmat tutkijat Anne-Mari Souto ja Tiina Sotkasiira sekä the Amanuenssi Minna Paronen, kiitos tuesta, yhteisestä tekemisestä ja esimerkkinä toimimisesta. Tiinalle kiitos ajattelemaan haastavista keskusteluista, Anskulle koko matkan kestäneestä vaeohjaajuudesta ja Minnalle työmoraalini valvomisesta ja olkapäästä.

Joensuun kampuksella kanssani samaan aikaan väitöskirjaa tehneet tutkijat Laura Kumpuniemi, Lilli Rokkonen, Iris Lehto, Sirkku Ranta, Terhi Halonen, Ville Pöysä, Mathias Ebot, Yasemin Kontkanen, Juhana Venäläinen, Salli Anttonen, Erja Laakkonen, Ville-Samuli Haverinen, Joonas Kettunen, Toni Kosonen, Taru Kulmalainen, Marta Choroszewicz ja monet muut, kiitos toveruudesta sekä käytännön vertaisohjauksesta ja -tuesta. Kiitos kommentteista, neuvoista ja kannustuksesta myös Sosiaalisten ja kulttuuristen kohtaamisten tohtoriohjelman seminaarien osallistujille. Seminaarien ohjaajista haluan kiittää erityisesti Eeva Jokista, Laura Assmuthia ja Jaana Vuorta. Mari Käyhköä kiitän kanssaopettajuudesta ja ihailtavasta arjen feminismistä. Kiitos aktivistiakatemiaa esimerkillään näkyväksi tekeväälle Sanna Rynäselle Kuopion kampukselle. Kaarina Huotilaista kiitän kaikesta avusta ja hevoskeskusteluista. Suuret kiitokset myös muille

Joensuun kampuksen opettajille ja työtovereille, joilta olen saanut apua työni eri vaiheissa ja joiden kanssa olen saanut jakaa tutkimisen ilon.

Mikkeliläinen vastinparini Veli Liikanen, lämmin kiitos kanssatutkijuudesta, rauhallisuudesta, lukemattomista puhelimesta vietetyistä tunteista ja hauskoista työmatkoista. Kiitos tuesta ja yhteisistä hetkistä myös muille Liikunnan monimuotoistuvat tilat ja tavat sekä Vammaiset nuoret liikunnallisissa nuorisokulttuureissa -tutkimusryhmien jäsenille Susan Erikssonille, Hanna Kuninkaaniemelle, Jussi Ronkaiselle ja Pasi Torviselle sekä kaikille opinnäytteitä näissä tutkimushankkeissa tehneille. Kaikki liikunta- ja nuorisotutkijat, joiden kanssa olemme saaneet vuosien varrella tehdä työtä yhdessä, kiitos asiantuntemuksenne jakamisesta.

Ja sitten.

Kunnioitus on myös tunne kuulumisesta. Kenties poikkeuksellisen suuri osa tästä väitöskirjatyöstä on tapahtunut varsinaisten akateemisten kontekstien ulkopuolella. Akateemisen maailman ohella keskeisimmät kuulumiseni tämän väitöskirjatyön loppuunsaattamisen osalta ovat kuuluminen erilaisiin aktivistikollektiiveihin – Joensuun seudun monikulttuurisuusyhdistys JoMoni, Pohjois-Karjalan Seta Hobiles ja Kulttuuriosuuskunta Laituri näistä keskeisimpinä – sekä enolaiseen elämänpiiriini.

Lämmin kiitos teille, Olga, Alain, Henna, Sonja, Mitro, Marja, Mirka, Bahia, Hanna-Leena ja muut jomonilaiset. Kanssanne on aina kotoisaa, vaikka asiat, joiden äärelle kokoonnumme ovat usein vaikeita. Hobilesin väki, kiitos innostavasta sateenkaariaktivismista, vertaisuudesta ja mahdollisuudesta pohtia alustavia tutkimustuloksia kanssanne. Jussi, anteeksi kun en koskaan vastaa puhelimeen. Laiturin väki, kiitos teille kaikille inspiroivan yhteistoimintatilan tekemisestä, turvallisemman tilan teorioiden käytännöksi muuttamisen analysoinnista ja yleisestä solidaarisuudesta. Erikseen haluan osoittaa kiitokseni Annukalle, Marialle, Heikille, Siirille ja Tuulikille. Kiinnostuksella odotan, mitä talossa seuraavaksi tapahtuu. Rakkaat Hannele, Seija, Reima, Maarit, Jussi, Minna, Miia, Tuija, Tuula, Pirkko, Tarja, Edu ja muut lämpöiset enolaiset, kiitos kun viette marjaan, nuotiolle, teatteriin, ratsastamaan, talkoisiin ja muihin enomenoihin.

Leena, kiitos kansalaiskasvatuksesta ja samanmielisyydestä. Pertti, kiitos sosiologisesta kotikasvatuksesta ja erimielisyydestä.

Kunnioitus on ymmärtämistä. Tuula, kiitos tekstieni kommentoinnista, opettavaisista keskusteluista, intersektionaalisesti ajattelemaan haastamisesta sekä yhteisistä ajattelu- ja kirjoitusprosesseista. Meeri, kiitos yhteisistä metsäretkistä ja maailman ihmettelystä. Драга Лори, хвала на разумевању. Ystävät, kiitos ymmärryksestä.

Kaikkein suurin kiitos kuuluu tutkimukseen osallistuneille vaihtoehtoliikkuville. Suurkiitos kun otitte minut mukaan, opetitte ja jaksoitte vääntää rautalangasta. Toivon, että onnistun välittämään ajatuksianne eteenpäin niille kunniaa tehden.

Petroskoissa 6.12.2017

Anni Rannikko

Väitöskirjan osajulkaisut

Väitöskirja sisältää seuraavat aiemmin julkaistut vertaisarvioidut artikkelit:

1. Rannikko, Anni & Harinen, Päivi & Liikanen, Veli & Ronkainen, Jussi & Kuninkaanniemi, Hanna (2013) Nuorten liikunnalliset alakulttuurit: elämäntapaa ja erontekoa. *Nuorisotutkimus* 31(4), 3–19.
2. Rannikko, Anni (2016a) Autenttisuuden ja arvostuksen analogiat: sukupuolen risteyskäsitteitä vaihtoehtoliikunnan moraalisisissä järjestyksissä. Teoksessa Päivi Berg & Marja Kokkonen (toim.) *Urheilun takapuoli. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus liikunnassa ja urheilussa*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisu 186. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 250–274.
3. Rannikko, Anni (2018) Lesbohuipausta ja skeittityttöystävyyttä: liikuntakulttuurin vaihtoehtoiset sukupuolen ja seksuaalisuuden järjestykset. *Sukupuolentutkimus–Genusforskning* 30(4), 7–20.
4. Rannikko, Anni (2016b) Vaihtoehtoliikuntalajit julkisen tilan valtageometrioissa. *Alue ja ympäristö* 45(1), 27–38.
5. Rannikko, Anni & Liikanen, Veli & Armila, Päivi (2016) Spatial Resistance of Alternative Sports in Finland. Teoksessa Evans Bethan & John Horton & Tracey Skelton (eds) *Play, Recreation, Health and Well Being: Geographies of Children and Young People* 9. Singapore: Springer, 255–271.

1 Kaikki pelaa?

Eletään alkusyksyä 2016. Urheilija istuu kotonaan pöydän ääressä ja puhuu kameralle (Anderson 2016): ”Minun nimeni on Brian Anderson. Olen lajissani ammattilainen. Olemme täällä puhumassa siitä, että olen homo.” Puheenvuoroa seuraa minuutin kooste Andersonin toinen toistaan vaikeammista, vauhdikkaammista ja vaarallisemmista suorituksista omassa lajissaan. ”Olin iso ja karski ammattiurheilija, ei kukaan kyseenalaistanut sitä”, hän toteaa hieman myöhemmin ja katsoo intensiivisesti kameraan. *Sitä* tarkoittaa heteroseksuaalisuutta. *Heteroseksuaalisuus* puolestaan tarkoittaa oletusta ja ideaalia, joka valitsee tämän liikuntalajin kulttuurisissa todellisuuksissa. Sen vuoksi ammattiurheilijan homoseksuaalisuus on uutinen, joka herättää huomiota – etenkin jos hän muilta osin vastaa urheilijan ideaalia.

Yllä olevan ulostulotarinan voisi kertoa melkein minkä tahansa urheilulajin ammattilaisesta – se ei ole ensimmäinen laatuaan. Kyse ei ole jalkapallosta tai jääkiekosta, tällä kertaa ei edes uinnista. Brian Anderson on yksi maailman tunnetuimmista rullalautailijoista. Videolla hän kertoo, kuinka jo nuorena ymmärsi, että oma homous on arkaluontoista tietoa, joka on parasta piilottaa. Valtaosa tätä tutkimusta tehdessäni kohtaamistani rullalautailijoista ajatteli, että ulostulon tekeminen ei ole skeittimaailmassa tarpeen, mutta jos joku niin tekisi, se ei herättäisi juuri huomiota. Heidän mukaansa skeittarin homous ei olisi uutinen, mutta Andersonin tapaus antaa viitteitä muusta. Kun huomioidaan vielä se, että kenttätyöni perusteella nuorten liikunnallisissa vapaa-ajan ympäristöissä homo on useissa yhteyksissä sana, jolla kuvataan homoksi kutsutun heikkoutta, epäonnistumista tai yleistä vääränlaisuutta, alkaa tämän tutkimuksen keskeisin lähtökohtajännite hahmottua. Miksi skeittarin homous on uutinen, vaikka sen ei pitäisi sitä skeittareiden mielestä olla?

Seksuaalinen suuntautuminen ei ole ainoa liikunnan kentällä syrjinnälle ja ulossulkemiselle altistava ulottuvuus, vaan kyse on laajemmasta ilmiöstä, joka koskee liikuntakulttuuria ylipäätään. Kertomus skeittarin ulostulon tarpeellisuudesta ja sen saamasta huomiosta kuvastaa liikuntakulttuurin ristiriitaista suhdetta yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon myös yleisemmin. Kaikki eivät pelaa, tai ainakaan kaikilla ei ole yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua liikuntakentän peleihin. Bergin ja Kokkonen sanoin:

Urheilun julkilausuttu arvoperusta ja kuvasto ovat kauniita, hyviä ja ideaalisia, mutta todellisuudessa käytäntöihin liittyy diskriminovia valtarakenteita, jotka ilmenevät konkreettisina tekoina, rodullistettuna, sukupuolittuneena erotteluna ja väkivaltana (Berg & Kokkonen 2016, 11).

Liikunnan harrastamismahdollisuudet ovat polarisoituneita. Mahdollisuudet liikkua ovat yhteydessä ainakin sukupuoleen, yhteiskuntaluokkaan, tulotasoon, asuinpaikkaan, kulttuuriseen taustaan ja seksuaaliseen suuntautumiseen sekä näiden erilaisiin yhdistelmiin (Berg & Kokkonen 2016). Kenenkään ei ole pakko harrastaa liikuntaa vapaa-ajallaan, mutta yhteiskunnallisessa keskustelussa määrittävä kunnan kansalainen liikkuu: liikunta on moraalisesti oikeanlaista tekemistä. Yksilön vastuuta korostava uusliberaali kansanterveys- ja -talousnäkökulmia yhdistelevä ajattelu vastuuttaa kaikki pyrkimään kohti

terveyttä, joka säästää hyvinvointivaltion varoja. Liikunnan harrastaminen ja harrastamattomuus pelkistyvät tässä keskustelussa vapaan yksilön henkilökohtaisiksi valinnoiksi, jolloin liikkumismahdollisuuksia rajoittavat tekijät jäävät huomiotta. (Koski 2007; Berg 2012; Itkonen & Kauravaara 2015.) Tämä paradoksi on tutkimukseni toinen lähtökohta.

Tämä on tutkimus nuorten liikunnallisiin alakulttuureihin paikantuvasta liikuntakulttuurin muutoksesta. Näihin alakulttuureihin kuuluvat nuoret pyrkivät kohti yhdenvertaista, yhä useammalle avointa ja moninaisuutta kunnioittavaa liikuntakulttuuria. Osoitan, että tavoitteen saavuttaminen ei ole aina ongelmaton. Tarkastelen kymmentä verrattain uutta liikuntalajia. Ne ovat bleidaus, boulderointi, capoeira, katutanssi, longboarding, parkour, roller derby, scoottaus, skeittaus ja uusi sirkus. Analysoin, millainen näiden lajien suhde on ikään, sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen ja taitoon sekä tilallistuneisiin valtasuhteisiin. Erityinen tarkastelunäkökulmani on nuorten vaihtoehtoliikunta, jota esittelen tarkemmin seuraavassa luvussa. Tutkimus kuuluu sosiologisen nuorisotutkimuksen alaan, jossa liikutaan monitieteisesti virittyneen sukupuolentutkimuksen konteksteissa. Liikuntatutkimukselle hieman epätyypillisesti tarkastelu keskittyy urheiluseurakentän ja koululiikuntamaailman ulkopuolisiin liikunnallisiin todellisuuksiin.

Väitöstutkimukseni koostuu viidestä tieteellisestä artikkelista ja tästä käsillä olevasta yhteenvedosta, jossa nivon artikkelien keskeiset tulokset yhteen. Aloitan tutustuttamalla lukijan vaihtoehtolajimaailmaan yleisenä ilmiönä luomalla katsauksen sitä käsittelevään tutkimuskirjallisuuteen, minkä jälkeen esittelen tutkimuksessa mukana olevat liikuntalajit erityispiirteineen. Tästä siirryn tutkimuksen teoreettis-tulkinnallisiin lähtökohtiin ja muotoilen tutkimuksen teoreettisen kysymyksen. Luvussa neljä kuvaan ensin, kuinka tutkimus on käytännössä toteutettu ja lopuksi kiinnitän sen epistemologisiin raameihinsa. Luku viisi on tutkimuksen varsinainen tulosluku. Johtopäätösluvussa vastaan tutkimusongelmaan tutkimuksen yhteiskunnalliseen kontekstiin palaten.

2 Vaihtoehtolajit

Tämän tutkimuksen kohteena olevat liikuntakulttuurit ovat verrattain uusia, mutta vaihtoehtoista puhumisen ei ole liikuntatutkimuksen kontekstissa uusi ilmiö. Kahdeksankymmentäluvun lopun suomalaisessa liikuntatutkimuksessa liikunnallinen vaihtoehtosektori nähtiin vaihtoehtona kilpa- ja tulosurheilulle, järjestäytyneelle ja spontaanille kansanliikunnalle ja kaupalliselle liikuntakulttuurille. Vaihtoehtoisuus käsitettiin jo tuolloin varsin ambivalentiksi ja ristiriitaiseksi käsitteeksi. (Sironen 1988, 13–19.) Nyt, lähes kolmekymmentä vuotta myöhemmin, on edelleen syytä pohtia, mikä liikunnan vaihtoehtosektoria määrittää ja mille se toimii vaihtoehtona. Missä 2010-luvun lopussa ovat ne liikkujat, ”jotka suhtautuvat tietoisesti kriittisesti vallitseviin liikuntamuotoihin, ottavat niitä omiin käsiinsä ja suuntaavat uudelleen” (Sironen 1988, 17)?

Tässä tutkimuksessa paikannan liikunnan vaihtoehtosektorin nuorten harjoittaman liikunnan uusiin, tai jos ei aivan uusiin, ainakin uudehkoihin tulokkaisiin – sellaisiin lajeihin kuin skeittaus, parkour, roller derby ja katutanssi. Tarkastelen tässä luvussa, millä tavoin vaihtoehtoliikunta määrittyy, kun se otetaan nuorisotutkimuksen kohteeksi ja -kontekstiksi. Avaan vaihtoehtoliikuntaan liittyvää liikunta- ja nuorisotutkimuksellista keskustelua ja perustelen vaihtoehtoliikunnan käsitteen käyttöä. Lopuksi esittelen kunkin mukana olevasta kymmenestä vaihtoehtolajista.

2.1 LIIKUNNAN ALAKULTTUURIT VAIHTOEHTOISINA LIIKUNNAN JA NUORUUDEN TILOINA

Onko tämä [lajin urheilullisuuden korostuminen, AR] vaikuttanut myös lajin poliittisuuteen ja anarkistiseen luonteeseen? Miten ylipäänsä yhdistää urheilu ja poliittinen sanoma? Vaatiiko se urheilusivulle pääsy irtisanoutumista lajin näkyvästä poliittisuudesta? Sulkeeko vakavasti otettava ja vakavissaan tehty urheilu pois näkyvän poliittisuuden sekä radikaaliuden?

– Eivät sulje, toteaa Katariina Kyrölä, aka Kat Strator DRRG:stä.

– Mutta roller derbyn radikaalius esimerkiksi sukupuoli- ja seksuaalisuuskysymysten suhteen, DIY-henkisyys ja suoramokraattisuus eivät tule todellakaan säilymään itsestään, sillä kilpaurheiluun liittyy voimakkaita sukupuolittuneita ja sukupuolittavia konventioita ja hierarkioita. Niitä täytyy aktiivisesti vastustaa ja pohtia, miten kaiken voi rakentaa toisin, epähierarkisemmin, ilman että väistämättä menettäisi jotain kilpailullisesti. (Suni 2016, 32–33.)

Edellä oleva *Karu*-nimisestä roller derby -julkaisusta poimittu lainaus havainnollistaa osuvasti tässä tutkimuksessa vaihtoehtolajeiksi kutsumieni liikuntalajien radikaalia potentiaalia. Vaihtoehtolajit ovat verrattain uusia liikuntalajeja, jotka pyrkivät ottamaan välimatkaa perinteisen urheilumaailman järjestäytyneisyyteen, institutionalistumiseen ja kilpailullisuuteen. Uuden liikunnan maailmasta löytyy lukematon määrä lajeja, jotka joiltain osin sopivat tähän määritelmään. Vaihtoehtoisuus on itsessään hankala määriteltävä: joskus vaihtoehtolajien harrastajat määrittelevät itse oman lajinsa liikuntasektorille vastakkaiseksi, toisinaan he taas korostavat lajinsa olevan kuin mikä tahansa muu lii-

kuntalaji (Wheaton 2004; Harinen ym. 2006; Liikanen & Rannikko 2015). On myös syytä pohtia, missä vaiheessa lajin institutionaalistuminen on mennyt niin pitkälle, että vaihtoehtolajileima katoaa (Liikanen 2015).

Vaihtoehtolajit ovat vaihtoehto vakiintuneelle tavalle ymmärtää liikunta. Ne ovat yhteydessä perinteisen liikunnan merkitysmaailmoihin, vaikka niitä harrastavat nuoret eivät aina määrittele omaa lajiaan liikunnaksi vaan puhuvat mieluummin esimerkiksi elämäntavasta (ks. esim. Harinen ym. 2006; Rannikko ym. 2013). Liikuntasosiologi Hannu Itkonen on liikunnan kansalaisyhteiskunnan muutosta tarkastellessaan havainnut, että erityisesti ei-urheilullinen liikunta eriytyy ja liikunnan sisällöt ja siihen liitetyt merkitykset moninaistuvat:

Ei-urheilullinen liikunta muuttuu sisällöltään jatkuvasti toisin kuin urheilu. Jatkuva eriytyminen pilkkoo entisestään urheilun yhtenäisyyttä niin organisatorisena kuin sosiaalisena ilmiönä. [...] Liikunnan eriytyminen ilmentäjiä ovat myös sirkusliikunta, kilpaurheilu vapaa-ajan liikuntana, vaihtoehtoisen liikuntakulttuurin muodot sekä instrumentaalinen liikunta. Urheilun ja liikunnan ilmiö on siten entistä tilkkutäkkimäisempi. (Itkonen 1996, 227.)

Osa tätä eriytymisprosessia on ruumiinilmaisua ja -liikettä yhdistelevä vaihtoehtoliikunta, jossa keskeisen roolin saavat elämäntavallisuus ja kokemuksellisuus, jopa eräänlainen hedonismi (Itkonen 1996, 227–229; Harinen ym. 2006). Kaikenlainen omatoiminen liikunta näyttää kasvattavan suosiotaan erityisesti nuorten keskuudessa (Merikivi ym. 2016, 90–98). Osin liikunnan eriytyminen vuoksi myös kysymys liikunnan ja urheilun suhteesta on monimutkainen, sillä nämä kaksi käsitettä ovat usein päällekkäisiä. Ne ovat sekä ilmiötasolla että urheiluliikkeen historian kautta tiiviissä yhteydessä toisiinsa. Kutsun vaihtoehtoliikuntaa liikunnaksi tai ei-urheilulliseksi liikunnaksi korostaakseni sen eroa urheiluun ja urheilulliseen liikuntaan, joiden fokus on suoritusavoitteissa. (Itkonen 1996, 227.)

Vaihtoehtolajien voi ennen kaikkea nähdä tarjoavan vaihtoehtoja valtavirtaurheilun arvoille, päämäärille ja tekemisen tavoille (Rinehart 2000; Wheaton 2004; 2013). Perinteisesti urheilu määritetty maskuliiniseksi, kansallismieliseksi ja heteronormatiiviseksi toimintakentäksi. Urheiluun liittyvät käytännöt, rituaalit ja myytit tuottavat ja ylläpitävät dikotomista ja heteronormatiivista sukupuolijakoa. (Connell 2000; Wilson 2002; Messner 2005; Pirinen 2006; Coad 2008; Kokkonen 2012; 2016; Huhta 2013; Alanko 2013; Taavetti 2015; Itkonen 1997.) Vaihtoehtolajit asemoituvat näitä kansallistettuja ja sukupuolittuneita järjestyksiä vastaan – ainakin puheen mutta usein myös toiminnan tasolla. Tästä esimerkkinä toimivat dikotomisen sukupuolijaottelun mielekkyyden kyseenalaistaminen roller derbyn piirissä ja skeittareiden parissa noussut vastustus kansallisvaltiojaottelulle perustuvia kilpailuja kohtaan. Vaihtoehtoliikuntaan liitetään lisäksi rentouden, arvostelun välttämisen, vertaisoppimisen ja kilpailemattomuuden ideaalit. (Wheaton 2004; Harinen ym. 2006; Harinen & Rannikko 2014; Rannikko ym. 2013; 2014; Liikanen & Rannikko 2015; Ojala 2015.)

Vaihtoehtolajit ovat vaihtoehto nuorten toimintatilojen ymmärtämiselle. Samalla kun ne haastavat perinteisen liikuntamaailman järjestyksiä ja määrittämiä, ne kuvaavat myös

yleisempää nuorten vuorovaikutusmaailmojen muutosta. Vaihtoehtolajit eivät sijoitu ainoastaan liikunnan kentälle, vaan niihin liittyy keskeisesti myös elämäntavallisia ja nuorisokulttuurisia elementtejä. Ne ovat yleensä aikuisohjauksesta vapaita, omaehtoisia ja luovuuteen kannustavia. Tekemisen tapojen, tilojen ja aikojen suhteen ne ovat vapaita ympäristöjä – siis pitkälti nuorten itsensä määrittelemiä toimintatiloja. (Wheaton 2004; Harinen ym. 2006; Harinen & Rannikko 2014; Bäckström 2005; 2013; Rannikko ym. 2013, 2014; Ojala 2015.)

Vaihtoehtolajit ovat vaihtoehto myös liikunnan tilojen ymmärtämiselle. Vaihtoehtolajien tilat ovat väljiä, muuttuvia ja hankalasti ennakoitavia. Lajit johdattavat liikunnan harrastamisen tiloihin, joihin ei perinteisesti liitetä ainakaan sellaisia liikunnallisia merkityksiä kuin vaihtoehtolajiharrastajat niihin liittävät. Kaiteet, seinät, puistonpenkit, katukivet ja kalliot valjastetaan liikunnan tiloiksi tavoilla, joita ei ole ennen nähty. Uudet tavat hyödyntää tiloja eivät aina saa hyväksyntää osakseen: jatkuva tarve legitimoida oikeutta tilaan onkin keskeinen vaihtoehtolajien tiloja määrittävä piirre. Skeittarin tila rakentuu hyvin erilaisin ehdoin kuin kävelijän, kuten tulostulussa osoitan. Tilan luova käyttö on yksi vaihtoehtolajien lähtökohta, kun uusia lajeja syntyy uusien tilojen keksimisen ja urbaanin vaelluksen myötä. (Woolley & Johns 2001; Harinen ym. 2006; Nemeth 2006; Silvennoinen 2006; Ameel & Tani 2007; 2012a; 2012b; Rannikko ym. 2013.) Liikunnan vieminen julkiseen tilaan on kiinnostavaa erityisesti nuoruuden näkökulmasta: vielä ainakin 1990-luvun alussa katu symboloi vaaraa, epäjärjestystä ja jopa väkivallan uhkaa, joilta voitiin välttyä esimerkiksi harrastusten avulla. Silloin harrastaminen oli pelätyn katusosiaalisuuden vastakohta, mutta nyt kadun ja liikuntaharrastamisen suhde on selvästi monimutkaisempi. (Hoikkala 1993, 93–96.)

Vaihtoehtolajien käsitteellisen tulkintakehyksen ohella samaa empiiristä ilmiötä voi lähestyä myös toisenlaisin käsittein. Vaikka erilaisilla käsitteillä kuvataan usein samoja liikuntalajeja, käsitteiden valinta kertoo erilaisista lähestymistavoista, kysymyksenasetteluista ja painotuksista (Wheaton 2013, 25). Elämäntapaurheilusta tai elämäntapaliikunnasta (*lifestyle sports*) puhuttaessa on keskitytty esimerkiksi lainelautailun tai parkourin elämäntavallisuuteen ja jopa ei-urheilulliseen luonteeseen (Kotro & Pantzar 2004; Lewis 2004; Robinson 2004; Thornton 2004; Piispa 2013; Wheaton 2013; Liikanen & Rannikko 2015). Käsitettä extreme-laji (*extreme sports*) käyttävät kiinnittyvät määritelmällisesti anglo-amerikkalaiseen kontekstiin ja painottavat esimerkiksi kiipeilylajien jännittävyyttä ja vaarallisuutta (Rinehart 2000; Ojala & Itkonen 2014). Nuorisokulttuurisesta ja alakulttuurisesta liikunnasta puhuttaessa esimerkiksi skeittausta tai lumilautailua on tarkasteltu erityisesti nuoruuden ja nuorisokulttuurien näkökulmista (Harinen ym. 2006; Ojala & Itkonen 2014).

Tässä tutkimuksessa käytän käsitteitä vaihtoehtolaji ja vaihtoehtoliikunta (*alternative sports*), koska tutkimuksellinen fokukseni on juuri lajien vaihtoehtoisuuteen liittyvissä merkityksissä ja käytännöissä. Vaihtoehtolajit tarjoavat sekä ideologisia että käytännöllisiä vaihtoehtoja, joita väitöstutkimuksessani tarkastelen (vrt. Rinehart 2000). Tutkimuksen otsikossa ja osin myös muissa yhteyksissä hyödynnän rinnan vaihtoehtoliikunnan kanssa ja sille synonyymina käsitettä liikunnallinen alakulttuuri tutkimuksen alakulttuuriteoreettisen perusvireen hengessä.

2.2 VAIHTOEHTOLAJIT TÄSSÄ TUTKIMUKSESSA

Käsillä olevassa tutkimuksessa tarkasteltavat vaihtoehtolajit ovat bleidaus, boulderointi, capoeira, katutanssi, longboarding, parkour, roller derby, scoottaus, skeittaus ja uusi sirkus. Lajeilla on paljon yhteistä, joten niitä on mahdollista tarkastella yhdessä, mutta toisaalta ne erilaisilla painotuksillaan tuovat esiin vaihtoehtoliikunnan moninaisuutta. Lajit ovat verrattain uusia sekä kansainvälisessä että suomalaisessa kontekstissa. Kaikki kymmenen ovat mukana vain kahdessa väitöskirjan artikkelissa. Muissa artikkeleissa taas on kulloistenkin tutkimuskysymysten mukaan valittu tarkasteltavaksi vain osa lajeista, sillä erilaiset risteävät erot ja ulossulkemisen elementit aktualisoituvat eri tavoin eri lajien konteksteissa. Seuraava lajien esittely perustuu tietoihin ja ymmärrykseen, joka on tutkimusprosessin aikana kenttätöiden ja muiden aineistojen kautta saatu.

Skeittaus eli rullalautailu on tarkasteltavista lajeista vanhin ja tunnetuin. Siinä liikutaan ja tehdään temppejuja rullalaudalla. Skeittaus sai alkunsa 1950-luvun Kaliforniassa, kun lainelautailijat halusivat lautailua myös tuulettomina päivinä. Laji syntyi alun perin surffauksen kuivalla maalla harjoitettavaksi vastineeksi. Nykyään harrastamiseen käytetään kesäisin sekä katuja että varta vasten skeittausta varten rakennettuja skeittipuistoja, kun taas talvisin skeitataan sisähalleissa. Skeittaus on perinteisesti ollut nuorten miesten laji, mutta harrastajakunta näyttää vähitellen moninaistuvan ainakin iän ja sukupuolen osalta. Suomessa skeittareiden etua valvoo vuodesta 2003 toiminut Suomen Rullalautaliitto, ja monilla paikkakunnilla toimii myös paikallisia skeittiyhdistyksiä. Skeittauksessa järjestetään kilpailuja, ja se on vastikään valittu olympialajiksi.

Bleidauksessa on kyse rullaluistimilla tehtävistä liu'uista, hypyistä ja muusta tempuilusta. Laji on varsin uusi, ja siksi sen temppuvalikoima monipuolistuu ja tulee teknisesti vaativammaksi yhä edelleen. Yleensä bleidausta harrastetaan skeittipuistoissa, -halleissa tai katuspoteilla, sillä se vaatii rullaukseen soveltuvan alustan lisäksi kaaria, kulmia tai muita rakenteita. Bleidauksessa käytetään pääasiassa erityisesti sitä varten kehitettyjä rullaluistimia, joita harrastajat myös jatkuvasti kehittävät entistä paremmin bleidaukseen sopiviksi. Suomalaisten bleidausharrastajien ikä- tai sukupuolijakaumasta ei ole olemassa tutkimustietoa. Bleidaajilla on Inline-niminen yhdistys, mutta viime vuosina bleidauksen yhdistystoiminta ei ole ollut yhtä aktiivista kuin aiemmin. Lajissa järjestetään jonkin verran kilpailuja.

Boulderointi on kivien ja lyhyiden kallioreittien kiipeämistä ilman köyttä. Sen kerrotaan syntyneen kalliokiipeilyn harjoittelumuodoksi, mutta nykyään se lienee jo kiipeilylajeista suosituin. Muusta kiipeilystä poiketen boulderointi ei edellytä suuria varustehankintoja: ainoa ehdoton turvavaruste on putoamispatja eli pädi, mutta useimmat bouderoijat käyttävät myös kiipeilykenkiä ja käsiin hierottavaa magnesiumjauhetta. Boulderointireittejä kootaan bouderoijien ylläpitämään verkkotietokantaan, josta kuka tahansa voi etsiä omantasoisiaan kiviä ja kallioita. Luonnossa liikkuminen on olennainen osa boulderoinnin viehätystä (Simula 2012), mutta talvi ajaa bouderoijat harjoittelemaan sisäseinille. Boulderoidijien asiaa ajavat paikalliset kiipeilyseurat ja Suomen Kiipeilyliitto. Boulderoinnissa järjestetään kilpailuja erityisesti sisäseinillä.

Capoeira on sekoitus taistelulajia, tanssia ja akrobatiaa. Se on saanut alkunsa Brasiliassa

jo 1500-luvulla, mutta monivaiheisen historian ja uudistusten kautta se on vakiintunut globaalisti tunnetuksi lajiksi vasta viime vuosikymmeninä. Capoeira jakautuu kahteen tyyliunntaan: Capoeira Regionaliin ja Capoeira Angolaan, joita molempia harrastetaan myös Suomessa. Capoeiraa pelataan kehässä, rodassa, jossa kaksi pelaajaa ottelee toisiaan vastaan itsepuolustuslajeista tutuin liikkein orkesterin määräämän rytmin mukana. Lajilla ei ole olemassa kansallista tai kansainvälistä kattojärjestöä, mutta se on organisoitunut paikallisiin capoeiraseuroihin ja -kouluihin. Capoeiravöiden hierarkia vaihtelee kouluittain, siinä ei ole universaaleja sääntöjä, eikä siinä varsinaisesti kilpailla.

Katutanssi kattaa suuren joukon tanssilajeja, joiden juuret ovat 1960–1970-lukujen taitteen Yhdysvalloissa. Katutanssilajit ovat syntyneet perinteisten tanssi-instituutioiden ulkopuolella, mutta Suomeen katutanssi tuli tanssikoulujen kautta 1980-luvun lopussa. Katutanssi on ilmaisultaan muuta tanssia vapaampaa: siinä olennaista on kunkin tanssijan oma tyyli, ja myös improvisaation rooli on keskeinen. Tunnettuja katutanssilajeja ovat esimerkiksi breikki, hiphop, house, popping, locking, vogue ja dancehall. Vapaa-aikatutkimukseen (n=1099) vastanneiden nuorten naisten (7–29-vuotiaat) keskuudessa tanssi yleensä oli seitsemänneksi suosituin liikuntalaji (Merikivi ym. 2016, 90), mutta harrastajakuntaan kuuluu myös muita sukupuolia. Katutanssi on organisoitunut tanssikoulujen ja -yhdistysten ympärille. Katutanssissa kilpaillaan, ja siitä järjestetään myös suomenmestaruuskilpailut.

Longboarding eli lonkkarointi on mäkirullalautailua tai kruisailua, jossa käytetään yleensä tavallista rullalautaa kookkaampaa ja pidempää lautaa. Longboarding eroaa perinteisestä skeittauksesta siten, että vaikka longboardillakin voi temppeilla, siinä keskitytään pääasiassa muuhun kuin temppeujen tekemiseen, yleisimmin mäenlaskuun tai paikasta toiseen liikkumiseen. Longboardauksella on yhteinen historia skeittauksen kanssa, mutta vasta viime aikoina se on noussut skeittauksen rinnalle omaksi suosituksi lajikkeeksi. Longboardingin viime vuosina nopeasti noussut suosio näyttää avanneen lautailukulttuurin ovia myös muille kuin miehille. Suomessa on joitain nimenomaan longboardauksen ympärille syntyneitä yhdistyksiä, mutta enimmäkseen laji on organisoitunut skeittiyhdistysten kautta. Longboardingissa kilpaillaan pääasiassa alamäkikisoissa, joissa kisataan pujottelussa ja nopeuslaskussa.

Parkour on vapaamuotoista liikkumista, hyppimistä ja kiipeämistä tyyillisesti kaupunkiympäristössä, mutta myös metsät ovat parkourajille luontevia harrastuspaikkoja. Lajin historia on urbaani: se sai alkunsa pariisilaisessa lähiössä, kun armeijakoulutukseen pohjautuva liikkumisen tapa vietiin kaupunkiympäristöön, jonka nähtiin olevan täynnä mahdollisuuksia kehittää parkouraukseen vaadittavia taitoja. Suomessa parkouria on harrastettu lähes kaksikymmentä vuotta. Se haastaa ajatuksen kaupunkiympäristön kahlitsevuudesta: parkouraja pyrkii mukautumaan ympäristöönsä ja liikkumaan siellä mahdollisimman kekseliäästi ja sulavasti. Käytännössä parkourin tavoitteena on sulava ja katkeamaton liike, joka syntyy esimerkiksi erilaisten eteen tulevien esteiden kekseliäistä ylityksistä, alituksista tai kiertämisestä. Harrastajakuntaan kuuluu kaikkia sukupuolia, ja myös harrastajien ikäskala on varsin laaja. Suomalaisten parkourajien asioista huolehtii Suomen Parkour ry, kun taas kurssitarjonnasta vastaa pääosin Parkour Akatemia, joka toimii usealla eri paikkakunnalla. Parkourissa ei järjestetä kilpailuja, sillä kilpailemisen

katsotaan olevan lajin filosofian vastaista: parkourissa kilpailu kuuluu käydä vain itseä vastaan.

Roller derby on taktinen, fyysinen ja paljon taklauksia sisältävä joukkuelaji. Nykyaikainen roller derby syntyi Yhdysvalloissa 2000-luvun alussa. Suomen ensimmäiset roller derby -liigat on perustettu 2010-luvun taitteessa. Verrattain lyhyen historiansa aikana laji on kasvanut ja levinnyt nopeasti ennen kaikkea täysi-ikäisten naisten keskuudessa. Derbyssä kaksi joukkuetta liikkuu rullaluistimilla samalla ovaalin muotoisella radalla ja yrittää estää vastapuolen pisteentekijää etenemästä. Puitteikseen laji vaatii riittävän suuren liikuntahallin, jonka lattiamateriaali soveltuu luisteluun. Viime vuosina laji on kehittynyt entistä urheilullisempaan ja järjestäytyneempään suuntaan. Roller derby -liigoja on lähes kaikissa suurissa ja keskisuurissa kaupungeissa. Myös seka- ja miesjoukkueet sekä junioritoiminta ovat alkaneet vakiintua Suomeen. Roller derbyssä kilpailu on keskeisellä sijalla: Suomessa kilpaillaan tällä hetkellä jo useammalla sarjatasolla.

Scoottaus eli tempputokulautailu on erityisesti ala- ja yläkouluikäisten suosima laji. Se on roller derbyn ohella tämän tutkimuksen lajeista uusin – scootilla tempputailun kehittäminen alkoi vuosituhaten vaihteessa. Scoottauksen tilat ovat suurelta osin skeittareiden kanssa jaettuja: potkulaudalla voi temppuilla skeittipuistoissa, -halleissa ja katuspoteilla. Vapaa-aikatutkimukseen (n=1099) vastanneiden nuorten miesten (7–29-vuotiaat) keskuudessa scoottaus, skeittaus tai rullaluistelu oli yhdeksänneksi harrastetuin liikuntalaji, kun taas 7–9-vuotiaiden keskuudessa jopa seitsemänneksi suosituin (Merikivi ym. 2016, 90). Tulkitseen tämän johtuvan nimenomaan scoottauksen nopeasti kasvaneesta suosiosta erityisesti poikien keskuudessa. Scoottaajilla ei ole omaa yhdistystä, vaan sen sijaan järjestäytynyt toiminta on organisoitunut scoottauskursseja tarjoavan ja varusteita myyvän Suomen tunnetuimman scoottajan perustaman FinScooter oy:n ympärille. Scoottauksessa järjestetään jonkin verran kilpailuja.

Uusi sirkus koostuu monista eri tempuilumuodoista, joista moni on jollain tapaa perinteisen sirkuksen perintöä. Uudesta sirkuksesta puhuttaessa tarkoitetaan yleensä sellaisia lajeja kuin akrobatia, jongleeraus, slacklining ja diabolon tai poiden pyörytys. Uudessa sirkuksessa onkin pitkälti kyse esittävästä taiteesta, joka on tuttua jo perinteisemmän sirkuksen maailmasta. Kesäisin spontaaneja sirkustempuilijoita voi nähdä kaupunkien puistoissa, mutta talvella harjoitukset siirtyvät sisätiloihin. Sirkus ei ole leimallisesti minkään sukupuolen laji, ja sen harrastajakunta on muutenkin moninaista. Uusi sirkus on suosittu harrastus ympäri Suomen, ja monilla paikkakunnilla toimii myös sirkusyhdistyksiä. Sirkukselle on nimetty oma läänintaiteilija, ja Suomessa toimii useampia ammattimaisia sirkusryhmiä. Joissain sirkuslajeissa, esimerkiksi diabolossa järjestetään kilpailuja.

Valtaosa tutkimuksessa mukana olevista lajeista on yksilölajeja, mutta kaikkien harrastamiseen liittyvät olennaisesti sosiaalisuus ja yhdessä tekeminen. Lajeista keskenään samankaltaisimmat ovat skeittaus ja longboarding, sillä molemmat polveutuvat samasta lainelautailun perinteestä. Myös parkour, scoottaus, uusi sirkus ja bleidaus nivoutuvat melko vaivattomasti osaksi samaa urbaanien tempuilulajien ryhmää kuin lautailulajit omilla hieman erilaisilla laji-ideologisilla ja -teknisillä painotuksillaan. Roller derby on monesta näkökulmasta varsin erilainen kuin muut tutkimuksessa mukana olevat lajit. Se

on joukkuelaji, jossa useimmiten tähdätään kilpailuun, sitä harrastetaan pääosin sisätiloissa, se on useimpia muita lajeja järjestäytyneempää, ja sen peruslähtökohtana on tarjota liikunnallista toimintatilaa naisille. Lajien välisiä eroja ja yhteneväisyyksiä käsitellään tarkemmin ja yksityiskohtaisemmin artikkeleissa ja tämän yhteenvedon tulosluvussa.

Mukana olevat vaihtoehtolajit asemoituvat eri tavoin tässä tutkimuksessa olennaisiin kysymyksiin harrastamisen tiloista sekä sukupuolesta ja sen kanssa risteävistä eroista. Kaikkia lajeja yhdistää kuitenkin kriittinen suhtautuminen valtavirtaurheilun konventionaalisiin ikä- ja sukupuolijärjestyksiä sekä vakavaa kilpailullisuutta ja tavoitteellisuutta kohtaan. Moniulotteisuudessaan nämä kymmenen lajia kuvaavat ei-urheilullisen liikunnan kenttää useasta eri näkökulmasta mutta eivät kuitenkaan edusta kaikkea sitä, mitä tuolla jatkuvan muutoksen tilassa olevalla kentällä on nyt 2010-luvulla tekeillä.

3 Alakulttuurin tilallistuneet järjestykset ideaaleina ja käytännössä

Edellä esittelin tutkimuksen empiirisen tutkimuskohteen ja kontekstin sitoen ne aiheen kannalta olennaisiin liikunta- ja nuorisotutkimuksellisiin keskusteluihin. Tässä luvussa esittelen tärkeimmät tutkimusta jäsentävät teoreettiset lähtökohdat: moraalisen järjestyksen, alakulttuurin, pääomakamppailun ja sosiaalisen tilan valtatematikkoineen. Luvun lopussa määrittelen tälle yhteenvetojulkaisulle teoreettisen tutkimusongelman ja kokoon yhteen artikkelien siihen tarjoamat näkökulmat. Keskeisillä käsitteillä on toisistaan poikkeava rooli eri artikkeleissa ja tässä yhteenvedossa. Alakulttuurin tulkintakehys on lähtökohtana kaikissa. Moraalisen järjestyksen käsitettä käytän yhteenvedossa kokoamaan yhteen tutkimuksen keskeisen annin, mutta hyödynnän sitä myös väitöskirjan artikkelissa numero 2. Vaihtoehtoliikunnan alakulttuureita bourdieulaisina kenttinä pääomakamppailuineen taas analysoin ainoastaan tässä käsillä olevassa yhteenvedossa. Sosiaalisen tilan valtasuhteita tarkastelen yhteenvedon lisäksi artikkeleissa 4 ja 5. Tutkimuksen muut keskeiset käsitteet, intersektionaalisuuden ja sukupuolen, esittelen aineistojen analyysia käsittelevässä luvussa (4.3), sillä ne ovat ennen kaikkea analyttisiä työkaluja.

3.1 ALAKULTTUURIN MORAALINEN JÄRJESTYS

Lähestyn käsitteellisesti vaihtoehtolajien harrastajayhteisöjä alakulttuurisina ilmiöinä, joiden moraalisia järjestyksiä tarkastelen. Käsitän moraaliset järjestykset kollektiivisesti jaettuna ymmärryksenä siitä, mikä vaihtoehtoliikkujien yhteisöissä on ideaalista ja haluttua; mikä taas on torjuttua ja ulkopuolelle suljettavaa (Koski & Filander 2013, 584). Pohjimmiltaan kyse on sosiologian klassisista dikotomioista: puhtauden ja vaaran (vrt. Douglas 2000) tai pyhän ja maallisen (Durkheim 1980) dialektiikasta. Puhtaat ja pyhät asiat ovat moraalisen kosmologian keskuksessa, ja kaikki muut asiat määrittävät toivotuiksi tai torjuttaviksi suhteessa niihin (Koski 2001, 12).

Kunnollisen ja sopimattoman määrittelyt eivät ole pysyviä vaan historiallisesti rakentuvia: sekä alakulttuurin rajat että sen jäsenyyden edellyttämät pääomakombinaatiot – niin sanotut pelin säännöt – ovat jatkuvan uudelleen neuvottelun kohteena (ks. esim. Bourdieu & Wacquant 1995, 127; Koski & Filander 2013, 584). Tässä pelissä vaihtoehtoliikunta-alakulttuureita määritellään tuottamalla ja uusintamalla tiettyä kollektiivisesti jaettua ymmärrystä halutusta, ja vastavuoroisesti torjuttavasta. Vaihtoehtoliikuntalajien kenttien rajat on määriteltävä sisäänpääsyesteillä. (Bourdieu & Wacquant 1995, 128; Koski & Filander 2013.) Moraalinen järjestys asettaa ihmisten väliset suhteet ”moraaliselle perusakselille” (Koski 2001, 13). Pohjimmiltaan kyse on meistä:

Yhteisöä tai yhteisöllisyyttä ei ole ilman kertomusta siitä, ketkä ”meihin” kuuluvat ja ketkä eivät, mistä tulemme, mihin olemme menossa ja mikä meitä yhdistää. Kertomukset ovat luonteeltaan

moraalisia. Niissä asetetaan oikea ja väärä, hyvä ja paha, toivottu ja torjuttava. Ne ovat myös myyttisiä ja historiallisia ja niitä käytetään oikeuttamaan yhteisön pyrkimykset. Kertomukset ”meistä” yhdistävät myös ihmisiä, jotka eivät välttämättä koskaan tapaa toisiaan. (Koski & Filander 2009, 123.)

Kun määritellään, keitä me olemme, määritellään myös, millaisia me olemme ja millaisia emme ole. Vaihtoehtoliikuntalajien ”alakulttuurinen me” on kuviteltu yhteisö (Anderson 2007), ja meidän ja muiden määrittelyt ovat moraalisia. Vastaavalla tavalla alakulttuuri määritellään tässä tutkimuksessa valtakulttuurista tai niin sanotusta normaalista erottuvaksi kulttuurisen ilmaisun muodoksi. Alakulttuuria ja valtavirtaa ei ole olemassa *an sich*, vaan alakulttuurinen ero valtavirtaan tehdään asemoitumisilla ja rajanvedoilla. Alakulttuuri ja valtavirta ovat konstruktioita, jotka ovat olemassa vain suhteessa toisiinsa. Voi sanoa, että alakulttuuri tuottaa oman symbolisen valtavirtansa, sillä valtakulttuuri ja ero siihen määrittävät kullekin alakulttuurille erilaisina merkitysten kokonaisuuksina. (Williams 2011; Hannerz 2015, 18–24.)

Alakulttuuri syntyy jännitteestä. Sitä määrittävät ristiriita valtakulttuurin kanssa ja vastarinta suhteessa valtakulttuuriin – eräänlainen antiteesimäisyys. Alakulttuurin muodostumisen klassisin kuvaus on kertomus työväenluokkaisten nuorten miesten alakulttuurin synnystä. Siinä alakulttuuri saa alkunsa ristiriidasta, joka vallitsee kapitalistisporvarillisen valtakulttuurin ja työväenluokkaisen kulttuurin välillä. Tätä taustatarinaa vasten nuorisokulttuurit tulkitaan usein yhteiskunnallisten ristiriitojen työstämiseksi, jolloin ne ovat nuorille yksi mahdollinen tapa asettua maailmaan ja luoda moraalisesti positiiviseksi määriteltäviä itseymmärrystä tulella erilaisesta erityiseksi. (Hebdige 1979, 73–77; Lähteenmaa 2000, 17–18.) Tämän tutkimuksen lähtökohtana on oletus, että myös vaihtoehtoliikunta-alakulttuurien tarkastelu paljastaa laajempia yhteiskunnallisia ristiriitoja, joihin vaihtoehtoliikuntayhteisöt ottavat kantaa.

Alakulttuuri perustuu kollektiivisesti jaetulle kiinnostuksen kohteelle, esimerkiksi vaihtoehtoliikunnalle, mutta sitä pitää koossa myös hienovarainen merkitysten järjestelmä (Williams 2011, 8). Se määrittää, kuinka alakulttuurin jäseniksi voi tulla ja millaisia ehtoja jäsenyydelle asetetaan. Nämä alakulttuuriset erityispiirteet koostuvat esimerkiksi arvoista ja normeista, joiden jakaminen ja joihin sitoutuminen kiinnittävät tietyn alakulttuurin jäseneksi. (Hebdige 1979, 17; Widdicombe & Wooffitt 1995; Hannerz 2015, 176.) Tätä monella tapaa nimettyä eronteon järjestelmää kutsun alakulttuuriseksi autenttisuudeksi. Alakulttuurinen autenttisuus ilmentää alakulttuurista pyhää, alakulttuurista erontekoa ja alakulttuurin etäisyyttä valtavirtaan (Hannerz 2015, 29). Pohjimmitaan sen voi nähdä osana alakulttuurin moraalisia järjestyksiä.

Kuten moraalinen järjestys, myös alakulttuurinen autenttisuus määrittää ideaalisen ja torjuttavan, oikean ja väärän. Alakulttuuritulkinta tuo määrittelyjä kehystämään myös symbolisen valtavirran, joka epäpuhtaana elementtinä on olennaisella tavalla läsnä autenttisuuden määrittelyissä. Moraalinen järjestys ei sinänsä kommentoi niin selvästi ”muita” ja ”meitä”, näiden keskinäistä suhdetta ja etäisyyttä tai hienovaraisia eronteon tapoja. Alakulttuurisen autenttisuuden määrittelyissä alakulttuurin ja valtavirran suhde on keskeinen, sillä ne rakentavat toisiaan. Siinä missä alakulttuurit ja valtakulttuuri ovat muuttuvia, myös alakulttuurista autenttisuutta tehdään ja työstetään (Hannerz 2015, 28).

Alakulttuurikäsitteen ja -teorian käyttöä tässä ajassa on kritisoitu, ja sitä on pyritty korvaamaan myöhäismodernin elämänehtoihin paremmin sopivilla määreillä. Tutkimukseni kohteena olevia tai vastaavia yhteisöjä on määritelty muun muassa kevytyhteisöiksi (vrt. Lähteenmaa 2000), myöhäis- tai post-alakulttuureiksi ja uusheimoiksi (ks. esim. Bennett 1999; vrt. Maffesoli 1996). Tätä on perusteltu ennen kaikkea sillä, että yksilöllisinä esitettyihin valintoihin perustuvat myöhäismodernit nuorten yhteisöt ovat luonteeltaan väljempää ja vähemmän pakottavia kuin modernit alakulttuurit. Vaihtoehtolajeihin liittyy kuitenkin niin keskeisiä alakulttuuriteoreettisia tulkintapolkuja avaavia piirteitä – esimerkiksi tyyli, elämäntavallisuus ja autenttisuuskamppailut – että alakulttuurikehitys on siihen kohdistetusta kritiikistä huolimatta mielekästä pitää mukana tutkimuksessa. Se tarjoaa tälle tutkimukselle väljän mutta keskeisen tulkintaraamin ja paikantaa tutkimuksen nuorisokulttuurien tutkimuksen kentälle. Alakulttuuritulkinnan mielekkyyttä koetellaan läpi tutkimuksen, ja yhdessä artikkelissa (1: Nuorten liikunnalliset alakulttuurit: elämäntapaa ja erontekoa) alakulttuuriteorian soveltaminen tämän ajan nuorisokulttuurien tutkimisessa on nostettu jopa punaiseksi langaksi.

Moraalisen järjestyksen tulkintakehitys paikantaa autenttiseksi määrittyvät asiat alakulttuurin moraalisen kosmologian keskukseen, jolloin kaikki muu määrittyy suhteessa niihin. Kosmologian keskuksen sijainnin ambivalentti luonne johdattaa takaisin kysymykseen autenttisuuden määrittelyistä käytävästä pelistä. Tarkastelen vaihtoehtoliikunnan alakulttuureita bourdieulaisina kenttinä, sillä kenttä tarjoaa analogian alakulttuurien autenttisuuskamppailuille. Kunkin vaihtoehtoliikuntalajin alakulttuuriselle kentälle pääsyyllä on asetettu rajoituksia ja sisäänpääsyesteitä, ja kentille pyrkivien tulee omaksua kulloinkin vallitsevat säännöt ja osoittaa, että he hallitsevat ne:

Jokaisella alakentällä on oma logiikkansa, omat sääntönsä ja säännönmukaisuutensa. [...] Jokainen kenttä konstituoitui periaatteessa avoimen pelitilan, jonka rajat ovat dynaamisia ja kamppailun kohteena itse kentän sisällä tapahtuvissa taisteluissa. Kenttä on peli, jota kukaan ei ole suunnitellut ja se on paljon muuttuvaisempi ja monimutkaisempi kuin kenenkään koskaan keksimä peli. (Bourdieu & Wacquant 1995, 132.)

Vaihtoehtoliikuntalajien pelejä käydään siitä, millä pääomilla kunkin lajin alakulttuurinen autenttisuus saavutetaan ja missä alakulttuurien rajat menevät. Pyrkimällä peliin ja pelaamalla sitä pelaajat viestivät, että peli on heistä pelaamisen arvoista. Pelaajien emotionaalinen sitoutuminen ja usko peliin kertovat siitä, että heillä on jokin päämäärä, johon he peliin osallistumisella tähtäävät. Kaikkien pelaajien päämäärät eivät välttämättä ole samoja, eivätkä kaikki päämäärät voi saavuttaa hegemonista asemaa pelissä. (Bourdieu & Wacquant 1995, 126–132.) Huomionarvoista on myös, että pelin säännöt eivät ole pysyviä. Niitä voi pyrkiä muuttamaan eri asemista käsin niin, että oma asema kentän hierarkiassa paranee, mutta kuitenkin vain sen verran, että kenttä itsessään säilyy (Bourdieu & Wacquant 1995, 129). ”Kapinointi tapahtuu aina perussääntöjen puitteissa” (Roos 1985, 12).

Tarkastelen vaihtoehtoliikunnan kenttien moraalisista järjestyksistä käytäviä pelejä kahdesta näkökulmasta. Ensimmäinen näistä on ideaalien näkökulma, jossa kyse on en-

nen kaikkea siitä, mitä alakulttuurinen ”me” haluaa olla – ja usein myös uskoo olevansa. Kyse on julkilausutuista periaatteista, jotka ovat yhteydessä alakulttuuriseen tyyliin. Ne toimivat hierarkioiden perustana ja ulossulkemisen välineinä, sillä ne määrittävät moraalisesti oikeanlaista alakulttuurin jäsentä. Ideaaliset moraaliset järjestykset vaikuttavat siihen, kuka alakulttuurin jäseneksi voi tulla, mutta saattavat piilottaa niin sanottuja vaihtoehtoisia ja piiloisia ideaaleja – ideaaleja joita ei välttämättä haluta nähdä ja joiden olemassaoloa ei haluta tunnustaa.

Sen vuoksi toinen lähtökohtani on keskittyä vaihtoehtoliikunnan kentällä pelaavien käytännön toimintaan. Moraalinen järjestys tulee lopulta todeksi siinä, miten alakulttuurin käytännöt määrittelevät ja ohjaavat alakulttuurin kentän peliä ja siihen pohjautuvia hierarkioita. Tämä tuo esiin kenttää puitteistavien rakenteiden merkityksen kentällä vallitsevien ideaalien täytäntöönpanossa. Ideaalien ja käytäntöjen näkökulmia ei voi erottaa toisistaan, sillä ne kuvaavat kuitenkin samaa kenttää. Joissain tapauksissa ne ovat yhteneviä, toisinaan taas keskenään ristiriidassa.

Yhteenvetäen voi sanoa, että tässä tutkimuksessa tarkoitukseni on moraalisen järjestyksen ideaa hyödyntämällä paikantaa vaihtoehtoliikunta-alakulttuurien moraalinen perusakseli, joka määrittelee kentällä kamppailevien väliset suhteet. Analysoin, miten eri pääomat asettuvat suhteessa alakulttuurin kosmologiseen keskukseseen kentällä käytävissä määrittelykamppailussa. Tarkastelen myös, missä määrin pelin sääntöjä voi pyrkiä muuttamaan niin, että peli itsessään säilyy. Olennaista on, millaisista asemista käsin – siis millaisin pääomin – sääntöjä pyritään muuttamaan. Jäsentääkseni vaihtoehtoliikunta-alakulttuurien moraalisten järjestysten ristiriitaisuutta tarkastelen niitä sekä ideaalien että käytännön toiminnan näkökulmista. Vaihtoehtoliikunnan kentät ovat yhteydessä muihin kenttiin, ja niille pyrkii jatkuvasti uusia pelaajia, joilla on moninaisia päämääriä. Seuraavaksi tarkastelen alakulttuurisen kentän suhteita sitä ympäröiviin kenttiin sosiaalisen tilan käsitteen avulla.

3.2 TILAN VALTAGEOMETRIAT

Kenttä on merkitysten ja ennen kaikkea sen sisäisten voimasuhteiden muuttamiseksi käytävien kamppailujen näyttämö. Samalla tavalla myös tilaa määrittävät valtakamppailut. Tässä tutkimuksessa ymmärrän tilan samaan aikaan sekä konkreettisenä että metaforisena, eräänlaisena sekä–että-tilana (Soja 1996). Vaihtoehtoliikunnan näkökulmasta tila on usein hyvin konkreettinen toiminnan alusta, mutta monesti myös metaforisempi vaatimus oikeudesta näkyä ja kuulua. Olennaista on, että tila ei ole aina ja kaikille sama, vaan siinä on kyse merkityksellistämisprosesseista: erilaiset merkitykset kilpailevat keskenään hegemonisesta asemasta (Lefebvre 1991, 17; Massey 2005, 64). Tila on vuorovaikutussuhteiden tulosta, jatkuvasti muuttuvaa, moniulotteisesta ja samanaikaista (Massey 1994, 264; 2005, 9). Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että tila on sosiaalista ja sosiaalinen tilallista, mutta suhde on monimutkaisempi:

(Sosiaalinen) tila ei ole asia muiden asioiden joukossa, eikä tuote muiden tuotteiden joukossa: oikeastaan se sisällyttää tuotetut asiat, ja käsittää niiden väliset suhteet niiden rinnakkaisuudessa ja samanaikaisuudessa – niiden (suhteellisen) järjestyksen ja/tai (suhteellisen) epäjärjestyksen (Lefebvre 1991, 73, käänös AR).

Tilassa on kyse tilankäyttäjien liikeratojen samanaikaisuudesta, mutta niin että erilaiset liikeradat eivät ole kohdatessaan samanarvoisia. Tilaa tuleekin tarkastella ristiriitaisten ja epätasa-arvoisten sosiaalisten suhteiden tuotteena. Siinä poliittinen asettuu aina paikallisiin tilallistuneisiin ja tilallisiin suhteisiinsa, ja vastaavasti poliittiset suhteet sijoittuvat tilallisten suhteiden valtageometrioihin. (Massey 2005, 152, 183.) Vaihtoehtoliikunnan kohdalla tämä tulee esiin vaihtoehtoliikkujien ja heidän kanssaan samoja tiloja muihin tarkoituksiin käyttävien kohtaamisissa. Kohtaamisia raamittaa tila konkreettisenä ja käsin kosketeltavana ilmiönä, mutta myös erilaiset tilankäyttöön liittyvät poliittiset kamppailut paikalliselta globaalille tasolle.

Tilallisia suhteita – sitä, kuinka tila on järjestynyt – voidaan pitää sosiaalisten ja poliittisten suhteiden ilmauksina, sillä tila paljastaa yhteiskunnallisia valta- ja alistussuhteita. Tilan valtageometriat määrittävät, kenellä tilassa on lupa liikkua ja kenellä ei: kaikkein vapaimmin liikkuvilla on eniten valtaa. Vastaavasti tilan valtageometrioista kertoo se, kuka siellä näkyy ja kuuluu ja millä tavalla. Kyse on sekä eri ihmisryhmien eriarvoisista oikeuksista käyttää erilaisia tiloja että siitä, millainen toiminta tiloissa on mahdollista. Valtageometrian käsitettä on alun perin käytetty kuvaamaan globaaleja muuttovirtoja, mutta sitä voi soveltaa myös mikromaantieteellisesti. Valtageometriat määrittävät, miten erilaiset ryhmät ja toiminnot asemoituvat tilan sosiaalisten suhteiden verkostoihin. (Massey 1994, 249–251.)

Tilaa voi ajatella yhdistelmänä väljiä ja tiukkoja tiloja. Väljiä tiloja voi ottaa tiukkoja helpommin haltuun ja merkityksellistää uudenlaisilla tavoilla. Väljyys voi olla aikaan sidottua tai se voi perustua siihen, että tila on hylätty ja siten eräänlainen joutomaa. Tiukat tilat taas eivät helposti taivu muuhun kuin käyttöön, johon ne on suunniteltu. Tilan väljyys sekä tuotetaan että koetaan toiminnan kautta, mistä esimerkiksi parkourajien, boulderajien ja skeittarien hetkelliset tilan haltuunotot ovat osoitus. (Franck & Stevens 2007, 7–15.)

Koska vaihtoehtoliikunnan kenttä on yhteydessä sitä ympäröiviin kenttiin, on vaihtoehtoliikuntaan käytettävä tila konfliktin ja valtakamppailujen tuote ja arena. Vaihtoehtoliikunnan tilassa on sekä koheesiota ylläpitäviä että toisin tekemisen mahdollistavia elementtejä, ja sen järjestyksiin liittyy aina vastarinnan mahdollisuus (Lefebvre 1991, 33, 38; Massey 1994, 4; Haarni 1997, 87–88). Väljät vapaa-ajan tilat, kuten tämän tutkimuksen nuorisokulttuurisen liikunnan tilat, voidaan käsitteellistää vastatiloiksi tai vastakulttuurisiksi tiloiksi (*counter space*), jotka kyseenalaistavat yhteiskunnan konventionaalisia järjestyksiä (Lefebvre 1991, 292–351; Wheaton 2007). Tarkastelen vaihtoehtoliikuntaa tällaisena vastatilana, jossa keskenään ristiriitaiset tilan merkityksellistämispromessit ovat kamppailun kohteena.

Vaihtoehtoliikunnan kentän kamppailut ovat yhteydessä naapurikentillä käytäviin kamppailuihin. Keskityn tilan tarkastelemisessa vastatiloihin, joissa vaihtoehtoliikunnalle pyritään

tietoisesti tekemään suurempaa toimintatilaa. Myös vastatilassa käytävää peliä määrittää moraalinen perusakseli, joka määrittelee kentällä kamppailevien väliset suhteet ja ennen kaikkea sen, kenelle ja millaiselle toiminnalle vastatila on mahdollinen. Siksi tarkastelen myös vastatilaa suhteessa sen ideaaleihin ja käytännön toimintaan. Näistä lähtökohdista muotoilen tutkimuksen varsinaisen tutkimusongelman, jonka esittelen seuraavaksi.

3.3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN KYSYMYS JA RAKENNE

Edellä esitellyt teoreettiset lähtökohdat pohjustavat tutkimuskysymyksiäni. Tutkimuksessa tarkastellaan, millaisena alakulttuurisena kenttänä vaihtoehtoliikunta avautuu, kun huomio kiinnitetään alakulttuurin moraalisiin järjestyksiin. Moraalinen järjestys määrittää, mikä vaihtoehtoliikunnan harrastajayhteisöissä on haluttua ja mikä ei (vrt. Koski & Filander 2013).

Päätutkimusongelma on seuraava: Millaisia moraalisia järjestyksiä vaihtoehtolajien kentillä käytävissä peleissä tuotetaan ja millaisia hierarkioita järjestykset perustelevat ja synnyttävät? Tutkimusongelma jakautuu kolmeen alatutkimuskysymykseen:

- 1) Alakulttuurisen autenttisuuden ulottuvuus: Ketkä määrittyvät hyviksi, oikeanlaisiksi ja kuuluviksi, ja ketkä eivät? Miten ideaalit ja käytännön toiminnan moraaliset järjestykset poikkeavat toisistaan?
- 2) Alakulttuurin sisäisen kamppailun ulottuvuus: Miten moraaliset järjestykset legitimoidaan ja kuinka tietyt määritykset saavat hegemonisen aseman kenttien peleissä? Milloin risteävät erot merkityksellistyvät ja milloin ne eivät merkityksellisty suhteessa toisiinsa?
- 3) Alakulttuuri–valtakulttuuri-kamppailun ulottuvuus: Kuinka alakulttuurien jäsenet neuvottelevat alakulttuurien järjestyksiä suhteessa valtavirraksi määrittyvään? Mikä tätä valtavirtaa määrittää?

Tutkimus koostuu viidestä vertaisarvioidusta artikkelista ja yhteenvedosta. Artikkelit pohjustavat osaltaan yhteenvedon keskeisiä teemoja ja siten lomittuvat toisiinsa myös alatutkimuskysymysten osalta. Olen jakanut artikkelit kolmeen kokonaisuuteen niiden tarjoamien näkökulmien perusteella. Artikkelit on kirjoitettu osana *Liikunnan monimuotoistuvat tilat ja tavat (LIMU)* -tutkimushanketta (2012–2015). Kokonaisuuksien I ja III artikkelit on kirjoitettu vuosina 2013–2015 ja kokonaisuuden II artikkelit vuonna 2016. Seuraavaksi esittelen, millaisista näkökulmista niissä lähestytään väitöstutkimuksen aihetta.

Ensimmäisen kokonaisuuden (I) muodostava artikkeli 1) ”Nuorten liikunnalliset alakulttuurit: elämäntapaa ja erontekoa” (julkaistu jornaalissa *Nuorisotutkimus*, 2014) kuvaa vaihtoehtoliikunnan ideaalisia järjestyksiä. Siinä tarkastellaan erityisesti vaihtoehtoliikunnan alakulttuurista erontekoa valtavirtaan, analysoidaan, millä tavoin vaihtoehtoliikunnan harrastajat määrittelevät alakulttuuriaan, ja pohditaan, mille vaihtoehtolajit ovat vaihtoehto. Artikkeli on sekä vaihtoehtolajivalikoimaltaan, aineistoltaan että kirjoittajakunnaltaan artikkeleista laajin. Ensimmäisessä kokonaisuudessa käsitellään alatutkimuskysymyksiä 1 ja 3.

Toisen kokonaisuuden (II) artikkelit, 2) ”Autenttisuuden ja arvostuksen analogiat: sukupuolen risteyksiä vaihtoehtoliikunnan moraalisisissa järjestyksissä” (julkaistu teoksessa Berg, Päivi & Kokkonen, Marja (toim.) *Urheilun takapuoli: tasa-arvo ja yhdenvertaisuus liikunnassa ja urheilussa*, 2016) ja 3) ”Lesbohuispausta ja skeittityttöystävyyttä: liikuntakulttuurin vaihtoehtoiset sukupuolen ja seksuaalisuuden järjestykset” (julkaistu jurnaalissa *Sukupuolentutkimus – Genusforskning*, 2018), käsittelevät ideaalien ja käytännön toiminnan välistä ristiriitaa. Artikkeleissa tarkastellaan risteävien erojen pohjalle rakentuvia hierarkioita, mutta molemmissa on erityisenä fokuksena sukupuolen suhde nuorten vaihtoehtoliikkujen yhteisöiden moraalisiin järjestyksiin. Artikkeleissa tarkasteltavat vaihtoehtolajit ovat skeittaus ja roller derby. Toinen kokonaisuus vastaa alatutkimuskysymyksiin 1 ja 2.

Kolmannen kokonaisuuden (III) kaksi artikkelia, 4) ”Vaihtoehtoliikuntalajit julkisen tilan valtageometrioissa” (julkaistu jurnaalissa *Alue ja ympäristö*, 2016) ja 5) ”Spatial resistance of alternative sports in Finland” (julkaistu teoksessa Evans, Bethan & Horton, John & Skelton, Tracey (eds) *Play, Recreation, Health and Well Being. Geographies of Children and Young People 9*, 2016), käsittelevät vaihtoehtolajien suhdetta ympäröivään yhteiskuntaan sosiaalisen tilan valtasuhteiden tarkastelun kautta. Artikkeleissa tarkastellaan, millaista julkisen tilan valtageometriaa vaihtoehtoliikunnan tilojen tarkastelu tuo näkyviin ja kuinka vaihtoehtoliikuntaa harrastavat nuoret sitä haastavat. Ne avaavat alakulttuurin ja valtakulttuurin välistä kamppailua alakulttuurin moraalisisista järjestyksistä ikään liittyvänä ilmiönä. Kolmannessa kokonaisuudessa tarkastelen alatutkimuskysymyksiä 2 ja 3.

Käsillä olevassa yhteenvedossa kokoan artikkelien tarjoamat näkökulmat yhteen sekä päätutkimusongelman että alatutkimuskysymysten rajaamissa puitteissa.

4 Monipaikkainen liikkeen etnografia

Kun *Liikunnan monimuotoistuvat tilat ja tavat* -tutkimushanke, jonka osana tämä väitöskirja syntyi, käynnistyi kevätkesällä 2012, sen saama vastaanotto oli lähes poikkeuksetta myönteistä: mediaa kiinnosti kirjoittaa coolista ja iloisesta teemasta, kollegat pitivät aihetta tuoreena, ja mikä tärkeintä, tutkimuksen kohteena olevien lajien harrastajat tarjoutuivat mukaan tutkimukseen – osa jopa oma-aloitteisesti tutkijoihin yhteyttä ottamalla. Kentälle pääsy oli poikkeuksellisen vaivatonta, kenttätyö jännittävää ja inspiroivaa, verkkokyselyyn lähes tulvi vastauksia ja vaihtoehtoliikkujat jakoivat avokätisesti tietoa tutkittavaan ilmiöön liittyen. Vaihtoehtoliikunta oli tuolloin, ja on edelleen, ajankohtainen ja esillä oleva ilmiö.

Mieltäni vaivasi melkein alusta saakka, kuinka tutkia näin positiivisesti latautuneessa kontekstissa niin ikävältä kuulostavaa ilmiötä kuin lajiyhteisöjen hierarkiat. Empiirinen konteksti olisi tarjonnut monta mukavampaa väitöstutkimuksen aihetta, joten ajattelin vaikuttavani lähinnä ilonpilaajalta. Hierarkioista puhuminen oli haasteellista erityisesti siksi, että vaihtoehtolajialakulttuurit vahvasti artikuloivat vastustavat toisia vastaan kilpailemista, taitojärjestykseen asettamista, syrjintää sekä alakulttuurin jäseniä eriarvoiseen asemaan asettavia arvojärjestyksiä. Tämä toki kertoo myös siitä, että tutkimusaiheeni on vaihtoehtoliikkujille tärkeä. Siitä huolimatta mietin monta kertaa tutkimusta tehdessäni, kuinka ottaa puheeksi ilmiö, jota ei tutkimassani todellisuudessa katsota olevan oikeastaan olemassa. Etnografinen tutkimusote mahdollisti kuitenkin analyttisen tarttumisen usein näkymättömiksi jääviin hierarkioihin. Tässä luvussa avaan etnografisen tutkimusprosessini kulkua ja esittelen tutkimusaineistoni.

4.1 ETNOGRAFIA LIIKKEESSÄ

Etnografian vahvuus on sen kiinnostuksessa prosessiin. Se voi esimerkiksi paljastaa, kuinka tulemme sukupuolitetuksi arjen käytännöissä ja kuinka olemme kokemuksen tuottamia. Se mahdollistaa itsestäänselvinä pitämiemme kategorioiden kyseenalaistamisen. Se näyttää, kuinka esimerkiksi sukupuolella (tai missä tahansa kategorisoivassa asemoitumisessa) on kyse sukupuolitetuksi tulemisen prosessista sen sijaan, että sukupuoli olisi pysyvä olotila. Se osoittaa, kuinka sukupuoli on aina relationaalinen sen sijaan, että se omaksuttaisiin annettuna identiteettipositiona. (Skeggs 1999, 42, käännös AR.)

Etnografia on tapa ajatella ja tapa tehdä tutkimusta. Tässä tutkimuksessa etnografia on metodologia ja lähestymistapa. Se on myös paradigma, tai ainakin se vähintään määrittää tutkimuksen paradigman: metodologia on osa tutkimusprosessia ohjaavaa teoriaa. (Skeggs 1997; Gobo 2008, 18–29; Koski 2011.) Eri artikkeleissa tutkimuksen lähestymistapa on nimetty eri tavoin, ja niissä kaikissa on käytössä erilaiset aineistot ja käsitteet. Kaikkien artikkelien paradigma on etnografinen, vaikka työkalut, tutkimusmenetelmät vaihtelevat. Etnografi tutkii arkea ja arjen järjestyksiä, perehtyy yhteisöjen intiimiin tietoon ja etsii

arkea jäsentäviä rakenteita (Gobo 2008; Lappalainen 2007). Tämän tutkimuksen kiinnostuksenkohteena ovat vaihtoehtoliikuntayhteisöjen moraaliset järjestykset ja se, miten ne jäsentävät vaihtoehtoliikuntaa harrastavien arkea. Järjestykset ymmärrän prosesseina, jotka ovat relationaalisia, kuten Skeggs yllä olevassa lainauksessa toteaa.

Perinteisesti etnografi viettää tutkimuskentällä verrattain pitkän ajan, ja hänen tuottamansa aineistot perustuvat useimmiten kasvokkaiseen vuorovaikutukseen. (Gobo 2008; Lappalainen 2007.) Monipaikkaisen etnografian lähtökohtana taas on seurata ihmisiä, yhteyksiä ja suhteita poikki tilan: ihmiset, ilmiöt ja asiat ovat jatkuvassa liikkeessä (Marcus 1995; Falzon 2009). Monipaikkaisuuden sijaan voidaan puhua myös venyneestä, yli-rajaisesta ja jatkuvasta kentästä (Hage 2005). Käsitteellisesti kentän kuinka tahansa, sen moniulotteisuuden vuoksi tietyn ryhmän kanssa vietetty aika ei välttämättä ole yhtä pitkä kuin silloin, jos kenttä olisi yksinkertaisemmin määriteltävissä.

Monipaikkaista etnografiaa perustellaan nyky-yhteiskuntien verkottuneisuudella – sillä, että lokaali ja globaali kietoutuvat tässä ajassa yhteen, jolloin yhteen paikkaan keskittyminen piilottaa sen monimutkaiset suhteet muihin paikkoihin. Myös kulttuurisen tuotannon tilat ovat muuttuneet. (Marcus 1995, 96–97.) Tämä perustelu kuvaa vaihtoehtoliikuntayhteisöjen todellisuutta: ne ovat yhtä aikaa olemassa paikallisesti ja globaalisti, ja niiden alakulttuurituotanto tapahtuu globaalissa merkitys- ja vuorovaikutustodellisuudessa.

Myös monipaikkainen etnografia tarvitsee jonkin seuraamisen kohteen, joka sitoo monipaikkaisuuden lopulta yhdeksi tutkimuskentäksi (Marcus 1995). Tämän tutkimuksen tapauksessa seuraaminen on yhtäältä ilmiön seuraamista, toisaalta ihmisten. Ilmiö, joka jakaa tutkimuskenttäni moneen osaan, on nuorten vaihtoehtoliikunta: havainnoitavana on monta lajia useammalla paikkakunnalla. Toisaalta monipaikkaisuus syntyy siitä, että saman lajin harrastajat tai ylipäätään samat henkilöt eivät aina olleet havainnoitavina samoissa paikoissa. Lajit ja lajiharrastajat ovat jatkuvassa liikkeessä hyvin monella tapaa, ja mikäli tutkimuskohde on liikkeessä, voi tutkijan liikkeessä oleminen avata sitä merkityksellisellä tavalla (Falzon 2009, 9).

Tästä johtuen tutkimukseni kenttä ei ole jokin tietty ihmisryhmä tai tietty konkreettinen paikka tai instituutio, vaan tutkimuskenttänäni toimii vaihtoehtoliikunta moniulotteisena ja monipaikkaisena globaalina ja monella tapaa jatkuvassa liikkeessä olevana ilmiönä. Vaihtoehtolajiharrastajat seuraavat monia eri kanavia ja tietävät, mitä missäkin päin maailmaa tai Suomea tapahtuu. Lajiharrastajien verkottuneisuus sitoo kentän monipaikkaisuutta yhdeksi venyväksi tutkimuskentäksi. Näissä verkostoissa olen tutkijana tehnyt strategisia valintoja ohuesti ja tiheästi kuvattavien sijaintien suhteen (vrt. Tiaynen 2013, 29). Seuraavaksi esittelen tämän tutkimusprosessin aikana tuotetut tutkimusaineistot.

4.2 TUTKIMUSAINEISTOT

Etsin vastausta tutkimuskysymyksiini kolmeen osaan jakautuvasta aineistosta, joka on tuotettu vuosina 2012–2014. Etnografista tutkimusta määrittää aineistojen ja aineiston

keräämisessä käytettyjen menetelmien monipuolisuus sekä osallistuvan havainnoinnin hallitsevuus tutkimusprosessissa (Gobo 2008; Lappalainen 2007, 11). Vaihtoehtolajiyhteisöjen moraaliset järjestykset avautuvat eri tavoin, ja erilaiset äänet ja näkökulmat painottuvat erilaisissa aineistoissa. Vaikka paradigma on etnografinen, kaikkea tämän tutkimuksen aineistoa ei voi luonnehtia etnografiseksi: Tutkimuksen etnografinen tutkimusaineisto muodostuu osallistuvasta havainnoinnista ja haastatteluista. Verkkokysely taas toimii etnografista kenttätöytä kontekstualisoivana aineistona, sillä kenttätö on suunniteltu verkkokyselyaineistoon pohjautuvia tulkintoja hyödyntäen.

Kaiken kaikkiaan tutkittavana on kymmenen vaihtoehtolajia, mutta osasta lajeista on kerätty aineistoa vain verkkokyselyn avulla (taulukko 1). Havainnointiin ja haastatteluun mukaan valikoitumiseen vaikutti ennen kaikkea se, oliko lajeilla toimintaa tutkimuspaikkakunnilla. Tutkimuksen artikkeleissa on käytetty erilaisia osia aineistosta, mutta tässä luvussa esittelen koko tutkimusaineiston. Aineistojen tuottaminen tapahtui hieman limittäin, mutta pääpiirteittäin kronologisesti: ensin toteutettiin verkkokysely, minkä jälkeen suoritettiin osallistuvaa havainnointia, kun taas haastattelut olivat vuorossa viimeisinä. Verkkokyselyn tueksi tehtiin kustakin lajista yhden avaininformanttihaastattelut, mutta niiden rooli tutkimusaineistossa on kontekstualisoiva, eikä niitä ole listattu osaksi haastattelukokonaisuutta.

Verkkokysely	Havainnointi	Haastattelut
bleidaus boulderointi capoeira katutanssi longboarding parkour roller derby scoottaus uusi sirkus skeittaus	longboarding parkour roller derby scoottaus skeittaus	katutanssi longboarding parkour roller derby skeittaus
Kontekstualisoiva aineisto	Etnografinen aineisto	Etnografinen aineisto

Taulukko 1. Aineistotyypit lajeittain.

Nuorisokulttuurit pyrkivät usein ”pakenemaan määrittelijäänsä”, etteivät tutkijat ja muut aikuiset pääsisi luomaan niistä niiden dynamiikkaa yksinkertaistavia ja jähmettäviä kuvauksia (ks. Harinen ym. 2015). Siksi aineistontuottamisessa on hyödynnetty erilaisia osallistumisen intensiteettiä vaihtelua tuovia menetelmiä. Osallistuva havainnointi on etnografian keskeisin aineiston tuottamisen tapa, mutta metodologinen pluralismi on vanhastaan olennainen osa etnografiaa (Gobo 2008, 27–28). Olen hyödyntänyt aineiston tuottamisessa osallistuvan havainnoinnin ohella ja yhteydessä go along -menetelmää,

haastattelemista ja kinesteettiseen empatiaan perustuvia lajikokeiluja, joita esittelen tarkemmin myöhemmin. Verkkokyselyn ohella nämä mahdollistavat tutkimuskysymyksiin vastausten etsimisen erilaisista näkökulmista (Kusenbach 2003, 466). Erilaisia lähestymistapoja yhdistelemällä esimerkiksi harrastajien itse tekemät määrittelyt lajiyhteisöiden avoimuudesta voidaan ottaa kriittisen tarkastelun alle.

Tutkimuksen aineistonkeruu kytkeytyy *Liikunnan monimuotoistuvat tilat ja tavat* eli *Limu*-tutkimushankkeeseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön vuosina 2012–2015 rahoittamassa *Limu*-tutkimuksessa perehdyttiin vaihtoehtolajeihin nuorten liikunnallisina vuorovaikutus- ja merkitysmaailmoina. Työskentelin projektissa tutkijana kolmen vuoden ajan. Tutkimusryhmää johtivat Päivi Armila ja Jussi Ronkainen, ja siihen kuuluivat tutkijat Veli Liikanen, Hanna Kuninkaanniemi ja Pasi Torvinen sekä opinnäytetyönsä hankkeessa tehneet Hanna Knaappila ja Taru Heikkilä. Tämän tutkimuksen aineistot ovat samat kuin *Limu*-tutkimushankkeen aineistot. Aineiston tuottamisen tavoista havainnointi oli pääosin minun vastuullani, mutta aivan kaikki tutkimushankkeen aikana tehty osallistuva havainnointi ei ole itse tekemääni, ja kenttätyöjakso oli tutkimusryhmän kanssa yhteistyössä suunniteltu. Myös verkkokyselyn toteuttaminen on tutkimusryhmän yhteistyön tulosta, ja sen määrällisessä analysoinnissa suurin vastuu on ollut tutkijakollegallani Veli Liikasella. Valtaosan haastatteluista olen tehnyt itse, mutta osan skeittihaastatteluista ja kaikki roller derby -haastattelut tekivät Hanna Knaappila, Taru Heikkilä ja Veli Liikanen.

On syytä huomauttaa, että aineistoissa on hyvin vähän monikulttuuristen nuorten näkökulmaa. Myös sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten vähäisyys leimaa aineistoja. Tästä syystä pääosin pidättäydyn analysoimasta monikulttuurisuuteen ja transihmisten asemaan liittyviä kysymyksiä, vaikka se tutkimusongelman näkökulmasta olisi mielekäästä. Aineistoa tuotettiin useammalla paikkakunnalla Suomessa ja pienessä määrin myös ulkomailla, mutta siitä huolimatta se ei mahdollista paikkakuntaakohtaisten eroavaisuuksien erittelyä. Maantieteellisesti kattavampi aineistokorpus olisi avannut mahdollisuuksia tulkita vaihtoehtoliikunta-alakulttuureita paikkakuntaakohtaisten erityispiirteiden näkökulmasta ja myös lukea aineistoja keskusta–periferia-tematiikkaa hyödyntäen. Kiinnostavaa olisi myös ollut saada katettua pidempi ajanjakso, jolloin erityisesti lajikulttuurien autenttisuuden muutoksien ja lajien institutionaalistumisen tulkinnalle olisi avautunut enemmän tilaa. Seuraavaksi esittelen aineistonkeruun väljää ja osin limittäistä kronologiaa mukaillen tämän tutkimuksen aineistot ja esitän niiden tuottamisen kannalta olennaiset huomiot.

4.2.1 Verkkokysely

Verkkokysely (n=935) on toteutettu syystalvella 2012. Verkkokyselystä tiedotettiin erilaisia harrastajien käyttämiä kanavia pitkin, ja se oli vastattavissa kenelle tahansa, joten sitä voidaan pitää satunnaisista vastaajista koostuvana näytteenä. Tästä syystä kyselyaineistosta ei tehdä tilastollisesti edustavia koko harrastajakuntaa koskevia yleistyksiä (Sue & Ritter 2007). Verkkokyselyaineistossa on mukana 15–29-vuotiaita lajiharrastajia seuraavista yhdestätoista lajista: bleidaus (30), boulderointi (52), capoeira (99), katutanssi (77), longboarding (68), parkour (60), roller derby (145), scoottaus (99), uusi sirkus (72), skeittaus

(228) ja slacklining (5). Slacklining-vastaukset yhdistettiin myöhemmin uuden sirkuksen vastausten kanssa. Verkkokyselyn vastaajista 41 prosenttia kertoo olevansa naisia, 57 prosenttia miehiä ja 2 prosenttia ei halunnut vastata tai määrittelee sukupuolensa muulla tavalla. 37 prosenttia vastaajista on 12–19-vuotiaita ja 63 prosenttia 20–29-vuotiaita. Nuoret aikuiset ja miehet painottuvat verkkokyselyaineistossa. Verkkokyselyn vastaajien yksityiskohtaisemmat taustatiedot löytyvät tutkimuksen liitteestä 2.

Kyselyssä on mukana kysymyksiä, joiden avulla pyritään hahmottamaan, millaista harrastajakunta on ja kuinka avoimia vaihtoehtoliikkujien yhteisöt ovat. Harrastajien periaatteet ja muun muassa heidän asenteensa erilaisia vähemmistöryhmiä kohtaan ovat myös yksi keskeinen teema kyselyssä. Kyselyssä annettiin runsaasti tilaa myös avoimille vastauksille. Lisäksi kyselyn avulla voi tarkastella, millaista harrastajakuntaa vaihtoehtolajeilla on kyselyn vastaajien taustatietojen valossa. Verkkokyselyn lomakkeen parkouraaajille suunnattu versio on liitteenä (Liite 1).

Verkkokysely on tarjonnut ennen kaikkea pohjan ymmärrykselle siitä, millaisiin seikkoihin kentällä on hyvä kiinnittää huomiota, kun vastaajat ovat esimerkiksi kertoneet, millä tavalla autenttista lajiyhteisön jäsenyyttä tuodaan esiin. Verkkokyselydatan analysointi on osoittanut, että erityisesti keskinäinen kunnioitus ja lajiharrastajayhteisöjen avoimuus ovat keskeisiä periaatteita vaihtoehtolajien harrastajille (ks. esim. Rannikko ym. 2013). Verkkokyselyvastauksissa ei suoranaisesti problematisoida tai kriittisesti tarkastella oletusta yhdenvertaisuutta korostavista lajikulttuureista. Vastaukset tarjoavat ennen kaikkea näkökulmia siihen, millaisia vaihtoehtolajiyhteisöt harrastajien mukaan ovat – tai millaisia harrastajat uskovat tai toivovat niiden olevan. Verkkokysely avaa näkökulmia ennen kaikkea ideaalisiin moraalisiin järjestyksiin. Vaikka alakulttuurien sisäiset ristiriidat tulevat verkkokyselyvastauksissa pääosin ohitetuiksi, kertomukset alakulttuurin ja valtaviiran yhteentörmäyksistä saavat vastauksissa verrattain paljon tilaa.

4.2.2 Osallistuva havainnointi

Teimme osallistuvaa havainnointia longboardaajien, parkouraaajien, roller derbyn pelaajien, scoottajien ja skeittareiden keskuudessa vuosina 2013 ja 2014. Havainnoimme kaupungeissa ja maaseudulla ympäri maan pohjoisinta Suomea ja pääkaupunkiseutua lukuun ottamatta, mutta intensiivisimmillään havainnointi keskittyi muutamalle paikakunnalle. Suoritin myös muutaman päivän mittaiset havainnointijaksot saksalaisessa ja serbialaisessa kaupungissa. Tämä Suomen ulkopuolella tehty havainnointi keskittyi skeittaukseen ja on osa skeittauksen havainnointimuistiinpanoja, sillä havainnot ovat hyvin samanlaisia kuin vastaavat suomalaisissa konteksteissa tuotetut. Perinteisen osallistuvan havainnoinnin lisäksi osa havainnointimuistiinpanoista koostuu sattumanvaraisista kohtaamisista julkisissa tai puolijulkisissa tiloissa. Myös nämä kohtaamiset on otettu huomioon aineiston analyysissä, sillä ne kertovat paljon lajien liikkeessä olevasta luonteesta. Juuri tämän tietynlaisen epäsystemaattisuuden vuoksi havainnointiin käytettyä kokonaisaikaa on hankala raportoida. Käytännössä havainnointi jakautuu kahdelle vuodelle ja muutaman tunnin jaksoihin, mutta yksinkertaistaen voi ajatella, että käytiin havainnointiin muutaman tunnin päivässä noin puolen vuoden ajan vuosina 2013 ja

2014. Erityisesti talviaikaan olin kentällä hyvin vähän. Osallistuva havainnointi on käytännössä ollut intensiteetiltään erilaista eri lajien osalta. Olen valinnut kunkin lajin osalta tutkimusongelman kannalta merkitykselliset havainnointiajat, -tilat ja -tilanteet. Kuvaan seuraavassa lyhyesti eri lajien havainnointia.

Skeittareita ja scoottaajia havainnoitiin skeittiparkeilla, -halleissa ja katuspoteilla. Skeittareita havainnoitiin myös heidän järjestämässään tapahtumissa, kilpailuissa sekä skeittikaupoissa. Lisäksi muutamia bleidaajia oli joillain havainnointikerroilla läsnä havainnoitavilla skeittiparkeilla. Myös tyhjillään olevia skeittiparkkeja on aineistossa kuvailtu paljon, erityisesti maaseudun osalta. Koska skeittauksen ja scoottauksen tilat usein limittyvät, havainnoinnissa keskityttiin juuri näiden lajien väliseen hierarkkiseen suhteeseen. Aineistoon kuuluu lisäksi alla olevan kaltaisia katkelmia satunnaisista kohtaamisista julkisessa tilassa. Odottamattomat ja nopeasti ohi menevät tilanteet esimerkiksi kaupungilla avaavat lajiharrastajien ja muiden julkisen tilan käyttäjien välistä suhdetta.

On lämmin ja hiljainen alkukesän ilta. Odotan bussia linja-autopysäkillä kauppahallin edessä. Tähän aikaan pysäkin ohi kulkee useampi bussi, joten pysäkin läheisyyteen on kokoontunut parikymmentä odottajaa. Kevyen hiljaisuuden rikkoo voimistuva ääni: fläpfläpfläpfläp... Kuulostaa siltä kuin joku vetäisi pyörällistä matkalaukkaa epätasaisella alustalla. Ihmiset nostavat katseensa etsien äänen aiheuttajaa. Skeittari on kääntynyt kadulle kauppahallin toisessa päädyssä, ja kun hän potkii kohti meitä katukiveystä pitkin, ääni voimistuu metri metriltä – se kasvaa suorastaan häiritseväksi. Menee noin kymmenen sekuntia, ja skeittari on ohittanut meidät ja ääni vaimentunut lähes olemattomiin. Enää kuuluu vain helteisen kaupungin rauhallinen humina, jonka rikkoo ajoittain ohi ajava auto. Ihmiset jatkavat bussin odottamista. (Kenttämuiistiinpanot, kesä 2014.)

Myös longboardauksen havainnointimuiistiinpanoista suuri osa koostuu sattumanvaraisista kohtaamisista yllättävissä ja vähemmän yllättävissä paikoissa. Longboardauksen havainnointi poikkeaa muiden lajien havainnoista olennaiselta osin siinä, että osan havainnoinnista suoritin laudan päällä ja monet havainnoivat longboardaajat joko opettivat tutkijaa tai opettelivat yhdessä tutkijan kanssa. Muutaman kerran raamina toimi järjestetty aloittelijatapaaminen. Kun havainnoija pyrkii tavoittamaan tutkimuskohdettaan tällä tavoin, puhutaan kineettisestä empatiasta (Parviainen 2002), jota avaan pian enemmän. Käytännössä laudalla kuljettaessa sain vihiä muiden julkisten tilojen käyttäjien asenteista lautailijoita kohtaan ja käsitin, miten julkinen tila myös sosiaalimateriaalisena todellisuutena rajoittaa, mahdollistaa ja ohjaa lautailulajien harrastamista. Valtaosa longboarding-aineistosta kertyi eri puolilla Suomea lautailen.

Roller derbyn havainnointi keskittyi harjoituksiin, peleihin ja kaikille avoimiin open skate -tapahtumiin. Open skate -tapahtumissa tutkija pääsi harjoittelemaan roller derbyn alkeita yhdessä muiden kanssa, mutta muuten roller derbyn havainnointi tapahtui radan reunalta. Aloittaville suunnatut tapahtumat avasivat roller derbyn moniulotteisia sisäänpääsyesteitä mutta myös mukaan pääsemisen helppoutta. Roller derbyn harjoittelu keskittyi muista lajeista poiketen sisätiloihin, useimmiten kaupunkien lähiöiden ja ympäristökuntien tai maaseututaajamien suuriin liikuntasaleihin, joten satunnaisia kohtaamisia derby-pelaajien kanssa ei aineistossa ole.

Longboardaukseen ja osin myös roller derbyyn soveltamaani osallistuvan havainnoinnin menetelmää voi kutsua kinesteettiseksi empatiaksi. Se perustuu ajatukseen, että tutkija tavoittaa tutkimansa toiminnan merkitykset parhaiten, kun hän itse osallistuu siihen. On syytä huomata, että epistemologisesti kyse on ennen kaikkea simmeliläisestä ”eläytymisestä” (Wright 1977, 5), ei toisen kokemuksen tavoittamisesta. Ideana on tavoittaa ympäröivä ”energia” (sosiologin sanoin sosiaalinen) tutkijan oman ruumiin kautta olemalla mukana, ei vain seuraamalla tai imitoimalla. (Parviainen 2002, 328; Laine 2012, 37.) Käytännössä kinesteettinen empatia ja mukaan meneminen saivat minut kiinnittämään huomiota asioihin, joista minulle kyllä oli kerrottu, mutta joiden merkitystä en ennen rullaluistimille tai -laudalle nousua ollut ymmärtänyt. Kyse on ennen kaikkea moninäkökulmaisuudesta, kun eri tavoin ruumiillistuneet tutkimusmenetelmät tuovat esiin ilmiön eri puolia. Moninäkökulmaisuus on tärkeää, että tavoitettaisiin edes välähdyksiä nuorten hiljaisesta tiedosta, sillä kaikkia kokemuksia (esim. syrjäintäkokemuksia) ei haluta tai voida ilmaista sanoin (Souto ym. 2015).

Osallistuva havainnointi mahdollistaa ruumiillistuneiden käytäntöjen (*embodied practices*) tarkastelun (Tiaynen 2013, 28). Olen pyrkinyt lähestymään ruumiillistuneita käytäntöjä myös go along -menetelmää hyödyntäen. Käytännössä go along vie tutkijan kulkemaan tutkimukseen osallistuvien mukana, heidän ehdollaan ja samalla keskustelemaan tilaan kiinnittyvistä merkityksistä. Ideana on pyrkiä tavoittamaan eletyn todellisuuden moniaistillisia ja refleksiivisiä aspekteja *in situ* siten, että tutkimukseen osallistuva voi samanaikaisesti merkityksellistää niitä tutkijalle. Perinteisen haastattelun kaltaisissa staattisissa kohtaamisissa puhuminen on huomion keskipisteenä ja kaikki muu toiminta mielletään häiritseväksi ja pyritään siksi jättämään pois. Go along avaa tutkittavan ilmiön tilallistunutta luonnetta ja sen sosiaalista arkkitehtuuria. (Kusenbach 2003, 462–463.) Se myös purkaa hierarkioita haastattelutilanteessa (Laine 2012, 47–49). On hyvä pitää mielessä, että vaikka go along toisikin tutkijan hetkeksi lähelle hänen tutkimaansa ilmiötä ja paljastaisi yhteisön sisäisiä merkityksenantoja eri näkökulmista, se ei tee tutkijasta tutkimansa yhteisön jäsentä.

Parkouraaajien havainnointi vei tutkijan kaupunkikeskustojen voimistelusaleista ja puistoista hieman syrjäisempiin koulujen saleihin, oppilaitosten pihuille ja urbaanien aika-tilojen reunamille. Useimmiten havainnointia tehtiin tilanteissa, joissa yhteisestä kokoontumisesta oli sovittu verkossa ja tiedotettu laajasti. Tutkijana sain mahdollisuuden harjoitella parkourin alkeita, mutta pääosin havainnoin osallistumatta itse tekemiseen. Parkouraaajien perässä kulkeminen jamien eli ulkotreenien aikana kertoi paljon parkouraaajien suhteesta rakennettuun tilaan. Se osoitti myös, että virheet voivat olla apuna tiedon tuottamisessa ja tutkittavan ilmiön avaamisessa (Ojanen 2008, 8; Souto 2006, 32–35).

Parkouraaajat johtavat joukkoa ja hyppäävät sulavasti kaiteen yli. Me muut emme oikein tiedä, mitä nyt. Kulkumme kiemurtelee ja kaikki ovat selvästi hieman hämmentyneitä. Katselemme toisiamme ja mietimme ääneen, voiko kaiteen ohittaa toiselta puolelta. Yksi parkouraaaja katselee olkansa yli selvästi meille nauraen. Sini kääntyy ja taluttaa pyörän kaiteen ympäri. Pakko mennä yli, ajattelen. Kiipeän varsin huterasti ja hitaasti kaiteen yli muistiinpanovihko kädessäni. Kaija yrittää pujahtaa kaiteen välistä ja jää jumiin kameran jalustasta. Parkouraaaja naurattaa. (Kenttämuistiinpanot, 2013.)

Havainnoinnissa kiinnitin huomiota ennen kaikkea kolmeen asiaan: siihen, kuinka julkisten tilojen tai harrastustilojen muut käyttäjät suhtautuvat lajiharrastajiin, siihen, kuinka lajiharrastajien keskinäiset ja myös eri vaihtoehtolajien väliset hierarkiat tulevat esiin sekä siihen, kuinka lajiharrastajat tekevät rajaa ”meidän” ja ”muiden” välille. Etnografisen havainnoinnin avulla pyrin syventämään verkkokyselyn avulla saatua ymmärrystä vaihtoehtolajien kentästä. Harrastajayhteisöjen havainnoinnin avulla haastatteluissa ja verkkokyselyssä löydettyt ideaalit asetetaan kontrastiin lajiharrastajien toiminnan kanssa. Tutkittavan ilmiön ymmärtämisessä juuri havainnoinnin rooli on kaikkein keskeisin. Havainnoimalla pääsi kiinni moraalisiin järjestyksiin käytännössä, tilallistuneisiin valtasuhteisiin ja vaihtoehtoliikunnan alakulttuurien hienovaraisiin autenttisuuskamppailuihin.

Havainnointi laajeni myös verkossa, ennen kaikkea sosiaalisessa mediassa sijaitseviin todellisuuksiin. Tämä on perusteltu lisäys, sillä vaihtoehtolajien merkitysmaailmat eivät ole sidottuja tiettyyn fyysiseen paikkaan. Paikka, jossa liikunnallisten nuorisokulttuurien merkitysmaailmoja opitaan, rakennetaan ja eletään, on maantieteellisesti tarkasteltuna laaja. Verkkoaineiston rooli ei ole yhtä keskeinen kuin muiden aineistojen, vaan verkkovälitteisten todellisuuksien havainnointi lähinnä täydentää muuta havainnointiaineistoa. Tämä aineisto koostuu avoimista verkkokeskusteluista, yhdistysten verkkosivuista sekä harrastajien tuottamasta kuva- ja videomateriaalista (vrt. Hänninen 2006; Ojala 2015). Verkossa käydään paljon keskustelua lajien luonteesta ja omaan lajiin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä, viestitään omaan lajiin liittyvistä tapahtumista ja annetaan ohjeita uusille harrastajille. Muuta kontekstualisoivaa aineistoa tarjosi muun muassa lajiharrastaja-aktiivien lajien edunvalvontaan pyrkivä paikallis- ja valtakunnantason toiminta, johon tutkijoina pääsimme toisinaan osallisiksi.

4.2.3 Etnografiset haastattelut

Havainnoinnin aikana ja jälkeen, vuosina 2013 ja 2014 teimme etnografisia haastatteluja. Kutsun haastatteluja etnografisiksi, sillä ne liittyvät läheisesti tutkimuskentällä suoritettuun havainnointiin (Tolonen & Palmu 2007; vrt. esim. Souto 2011). Perinteisestä etnografisesta tutkimuksesta poiketen kaikki haastateltavat eivät kuitenkaan olleet samoja henkilöitä, joiden keskuudessa tehtiin osallistuvaa havainnointia. Haastateltavat (yhteensä 27) jakautuvat seuraavasti eri lajien kesken: katutanssi (3), longboarding (5), parkour (5), roller derby (6) ja skeittaus (8). Valtaosa haastatteluista suoritettiin yksilöhaastatteluina, mutta muutamat olivat kahden tai kolmen haastateltavan ryhmähaastatteluja. Yksi haastattelu tehtiin Skypeä välityksellä. Haastattelurunko on liitteenä (liite 3).

Haastateltavat edustavat eri sukupuolia, mutta koska heitä ei suoraan pyydetty määrittelemään sukupuoltaan haastattelutilanteessa, yksilöiden itsemäärittelyä kunnioittavaa arviota sukupuolijakaumasta on mahdotonta tehdä. Osa haastatteluista on harrastanut lajiaan kauan, osa taas on vastikään aloittanut. Valtaosa haastatteluista on 17–29-vuotiaita, mutta aineistoon on sisällytetty myös kahden hieman yli 30-vuotiaan haastattelu.

Keskeisiä teemoja haastatteluissa olivat mukaan pääsemisen ja ulossulkemisen ehdot sekä harrastajayhteisöjen sisäiset hierarkiat. Haastatteluissa keskusteltiin siitä, kuinka

lajien periaatteet toteutuvat käytännössä ja pohdittiin syitä erilaisiin ristiriitoihin lajien periaatteiden ja käytännön toiminnan välillä. Haastattelut tarjoavat ennen kaikkea vastauksia kysymyksiin, jotka alkavat sanalla miksi. Ne tehtiin verkkokyselyn ja pääosin myös osallistuvan havainnoinnin jälkeen ja toimivat siksi eräänlaisena kentälle paluun välineenä, kun alustavista tutkimushuomioista saattoi keskustella vaihtoehtolajiharrastajien kanssa. Etnografinen haastattelu onkin ennen kaikkea puhetta kentällä koetusta. Se auttaa nostamaan esiin ristiriitoja ideaalien ja käytännön toiminnan välillä. Haastattelu oli verkkokyselyn tapaan tila, jossa oltiin ennen kaikkea ideaalisten järjestysten äärellä, mutta avatessaan tutkijalle mahdollisuuden kyseenalaistaa niiden toteutumisen se antoi myös vastauksia kysymyksiin moraalisisista järjestyksistä käytännössä. Ennen kaikkea sen avulla sai vastauksia siihen, millä järjestyksiä ja niiden varaan rakentuvia hierarkioita legitimoidaan.

Lähtökohtaisesti tutkijalle puhuttiin mielellään, mutta ennen kaikkea mukavista asioista, koska vaihtoehtolajien henki on lähtökohtaisesti miellyttävä. Tutkijalle tehtiin selväksi, että aikuiset helposti ylenkatsovat vaihtoehtolajeja: haastatteluissa puhuttiin jonkinlaisista puolustusasemista käsin. Itsessään haastattelu onkin ongelmallinen aineiston tuottamisen tapana: haastattelutilanne saa meidät helposti kiertämään hankalat aiheet ja puhumaan niin, että annamme positiivisen vaikutelman haastattelijalle (*desirability biases*) (Sprague 2016, 149). Vanhemmat harrastajat olivat nuorempia innokkaampia haastatteluun osallistujia, ja he myös puhuivat haastattelutilanteissa enemmän, joten haastattelu tuo ennen kaikkea vanhempien tutkimukseen osallistujien ääntä esille. Haastateltavina oli toimintaan myönteisesti suhtautuvia, joista monen toiveena varmasti oli, että osallistuminen edistää oman lajin kehitystä ja tunnettuutta.

4.3 INTERSEKTIONAALINEN LUENTA AINEISTOJEN ANALYYSISSA

Eri artikkeleissa on sovellettu erilaisia tapoja tehdä aineiston analyysia. Artikkelien erilaiset lähestymistavat nivoo yhteen ajatus intersektionaalisuudesta. Intersektionaalisuus tarkoittaa erojen risteyksien tarkastelua, niiden vaikutusta toisiaan heikentävinä tai vahvistavina. Keskeistä on etenkin se, miten erot vaikuttavat toisiinsa. (Crenshaw 1989; Winker & Degele 2011.) Aineistoja on luettu erilaisten risteävien erojen näkökulmasta niin, että fokuksena on ollut erojen vaikutus alakulttuurin dominoiviin keskusteluihin pääsyyn (Liljeström 2004, 11; Sprague 2016, 61). Sukupuoli on analyyseissa hallitsevin ero, mutta myös muut dimensiot, kuten seksuaalinen suuntautuminen, ikä ja taito ovat mukana luennassa erilaisina, ennen kaikkea aineistolähtöisinä yhdistelminä. Analyysissa on kiinnitetty huomiota lajiharrastajien painottamiin ”vaihtoehtoihin” periaatteisiin, mutta toisaalta myös niihin kohtiin, joissa nämä periaatteet murtuvat ja syntyy hierarkioita.

Etnografisessa tutkimusprosessissa teorian ja kenttäkokemusten suhde on dialektinen. Teoreettisten käsitteellistämisten kautta tarkastellaan, kuinka sosiaaliseen tilaan paikannutaan ja kuinka siinä liikutaan. (Skeggs 1999, 42.) Osallistumisen ja analyytisen etäännyttämisen vuorottelu tekevät etnografisesta tutkimuksesta lineaarisen sijaan syklimäistä (Lappalainen 2007, 10, 13). Käytännössä tämä tarkoitti aineistojen ristiin

lukemista ja keskusteluttamista sekä keskenään että teoreettisen kirjallisuuden kanssa tutkimuksen eri vaiheissa. Muutamat tutkimukseen osallistuneet myös kommentoivat alustavia tulkintojani.

Kun etnografia raamittaa tutkimusasetelmaa, tutkija sitoutuu epistemologisesti siihen, että tutkimuksen tieto tuotetaan yhdessä tutkimukseen osallistuvien kanssa. Tähän liittyy myös se, että etnografisessa lähestymistavassa etsitään vastausta tutkimusongelmaan tutkittavan yhteisön sisäisistä merkityksenannoista käsin. Tutkimukseen osallistuvien kategorisointeja pidetään käsitteellistämisen lähtökohtana, mutta viime kädessä ne ovat tutkijan kautta suodattuneita ja osin tiedostamattomia.

Sen sijaan, että etnografi luokittelisi ihmisiä heidän ikänsä, sukupuolensa tai koulutuksensa perusteella, hän kysyy informanteiltaan, kuinka he luokittelevat ihmisiä. Aina kun mahdollista, tutkijaa johdattavat hänen informanttiansa tieto, näkemykset ja ymmärrys koetusta. (Spradley & McCurdy 1972, 18, käännös AR.)

4.4 TIETÄMISESTÄ: TUTKIMUKSEN EETTISET JA EPISTEMOLOGISET KYSYMYKSET

Tieto on aina yhteydessä tuottajaansa (Skeggs 1999, 48). Tutkimusprosessin ajan olen pyrkinyt olemaan tietoinen siitä, että kaikki tieto on paikantunutta: tietäjät sijoittuvat sosiaalisiin suhteisiin, jotka määrittävät hierarkioita kulttuurisen taustan, luokan, sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen, kansallisuuden ja muiden dominoiviin keskusteluihin pääsyyn vaikuttavien risteävien erojen kautta (Liljeström 2004, 11; Sprague 2016, 61). Myös tietoni tutkijana on paikantunutta, sillä risteävien erojen määrittämä positioni vaikuttaa siihen, mitä ja miten tiedän ja millaiseen tietoon minulla on pääsy (Skeggs 1999, 42). Siinä missä jostain perspektiivistä etuoikeutettu asema avaa ovia, se voi myös piilottaa tutkijalta tutkimuksen kannalta olennaisia asioita (Sprague 2016, 148).

Etnografiaa tekevän tutkijan on tärkeää pitää mielessään tutkijan valtapositio. Erityisesti lapsia ja nuoria tutkittaessa tutkijan on tärkeää reflektoida valta-asemaansa (Souto 2006, 30). Vaikka paikantumista ei usein ole tapana kirjoittaa valmiiseen tutkimusraporttiin, on se usein avainasemassa tutkittavan ilmiön ymmärtämisen kannalta. (Ks. esim. Ojanen 2008, 2–7.) Reflektoidessani omaa paikantumistani tutkimuskentälleni pyrin noudattamaan Skeggsin (1999, 48) ohjetta, että itseään paikantaessaan ei ole olennaista pohtia itseään vaan suhdettaan muihin ja tutkimuskohteeseen.

Tutkijan paikantuminen tutkimuskentän toimijoiden keskuuteen on usein ristiriitainen ja ambivalentti: tutkimuskentän muille toimijoille hän edustaa tutkijaa, vaikkei hän itse sitä aina muistaisi (Ojanen 2008, 10). Edellisen mielessä pitäminen ei ollut helppoa, kun aloittelin kenttätöitä vastavalmistuneena sosiologina ja usein tutkimuskentän toimijoiden kanssa samanikäisenä tutkijana. Asemani aloittelevana longboardajana ja roller derby-radalla kompuroivana kokeilijana ei poikennut muista paikalla olevista muuten kuin siten, että olin paikalla pohjimmitaan eri syystä. Olin paikalla työasioissa, kun muut viettivät vapaa-aikaa. Ylipäätään mahdollisuus tehdä tulkintoja tutkimuskentän tapah-

tumista asetti minut aikuisen valtaposition samalla, kun nuorisotutkimuksen kehys paikansi tutkimukseen osallistuvat nuoriksi.

Etnografia on tapa nähdä toisin (Skeggs 1999) ja pyrkimystä nähdä itsestäänselvyyksien taakse, niiden kyseenalaistamista ja ihmettelemistä (Gobo 2008, 2–11). Tässä tehtävässä etunani on ollut se, että tutkimuskenttä oli minulle varsin tuntematon. Ihmetteleminen on ollut varsin luontevaa. Aloittaessani kenttätöitä minulla ei ollut harrastuskokemusta mistään tutkimuskohteena olevasta lajista. Kenttätöiden päättyessä taitoni olivat edelleen lähellä nollaa, vaikka toki pääsin tutkimuksen teon ohessa harjoittelemaan useampaa vaihtoehtolajia. Minulla ei ollut myöskään liikuntatutkijoiden piirissä yleistä urheilijataustaa, enkä suoraan sanottuna pitänyt liikuntaa kovin ”siistinä” asiana, vaikken toisaalta suhtautunut siihen suurella vastustuksellakaan. Lumilautailuharrastukseni koin tuovan minulle jotain uskottavuutta ainakin lautailulajien kentällä. Aloittelijamaisuuteni ja ohut tietämykseni mahdollisti asiantuntijan roolin tutkimukseen osallistuville, mutta ei kuitenkaan häivyttänyt sitä tosiseikkaa, että minä olin kentällä liikuntatutkijan roolissa – ja tokihan tutkija on aina tutkija, vaikka ei vaikuttaisikaan aiheen asiantuntijalta.

Tutkijan roolit ovat moninaiset. Marcus (1995, 113) kirjoittaa olosuhteista riippuvasta aktivismista (*circumstantial activism*), jossa tutkijan eri roolit vaikuttavat toisiinsa tutkijan etiikan ja poliittisuuden kautta. Tutkijoina toimimmekin toisinaan myös tutkimuskentän toimijoiden liittolaisina esimerkiksi suhteessa kunnallishallintoon. Lisäksi on aiheellista nostaa esiin roolini yhdenvertaisuutta ajavana kansalaisaktivistina sekä pohjoiskarjalaisessa antirasistisessa liikehdinnässä ja monikulttuurisuusyhdistyksessä että paikallisen Setan puheenjohtajana. Tunsin osan tutkimukseen osallistuneista kyseisistä konteksteista ja lisäksi kenttäjakson aikana kommentoin useamman kerran yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä paikallismediassa. Toimimiseni yhdenvertaisuuden edistämiseksi oli siten varmasti useimpien tutkimukseen osallistuneiden tiedossa kotimaakunnassani, mutta tuskin sen ulkopuolella, vaikken sitä mitenkään peiteltykään.

Tutkija osallistuu aina symbolisen väkivallan kiertoon, silloinkin kun puhuu niiden puolesta, joilla ei ole pääsyä kertomisen ja julkisuuden mekanismeihin (Skeggs 2014, 243). Etnografia asettaa meille eettisiä kysymyksiä, jotka muuten ehkä pystyisimme välttämään (Skeggs 1999, 44). En kuitenkaan muista montaa tapausta, jolloin olisin varsinaisesti kommentoinut yhdenvertaisuuskysymyksiä havainnointia tehdessäni, joskin implisiittisesti asemoitumiseni varmasti tuli useammin esiin. Etnografisen tutkimuksen neutraalius onkin käytännössä mahdotonta, sillä tutkija väistämättä vaikuttaa tutkimuskenttensä tapahtumiin – jopa silloin, kun yrittää olla vaikuttamatta. Anne-Mari Souton näkemys siitä, että tutkija ei usein voi olla osallistumatta kentän poliittiseen peliin, piti paikkansa myös vaihtoehtoliikunnan maailmassa. Tutkimusaihe ja -ympäristö saattavat vaatia tutkijalta eettisiä kannanottoja, ja yhtä lailla myös kantaaottamattomuus on puolen valitsemista. (Souto 2006, 28–31.) Haastattelutilanteessa saatoinkin haastaa haastateltavien tulkintoja esimerkiksi hierarkioiden legitimititeetistä tai sukupuolen dikotomisesta käsitteellistämisestä.

Noudatan tutkimuksessani yleisiä tutkimustyön eettisiä periaatteita, joiden huomioiminen on erityisen tärkeää alle 18-vuotiaita tutkittaessa. Tämä tarkoittaa sitä, että

verkkokyselyaineistoon on sisällytetty vastaukset ainoastaan 12-vuotiailta ja sitä vanhemmilta. Alle 15-vuotiaita ei ole haastateltu. Alle 15-vuotiaita havainnoitavia taas pyydettiin toimittamaan huoltajilleen tutkijan laatima tiedote siitä, että heidän huollettavansa harrastuspaikassa harjoitetaan osallistuvaa havainnointia. Aineistosta ei ole esitetty osia tai sitä ei ole tulkittu tavalla, josta voisi tunnistaa yksittäisen tutkimukseen osallistujan.

5 Kunnioitus pelissä: vaihtoehtolajien vaihtoehtoisuus ja vaihtoehdottomuus

Aloitan tutkimuksen tulosten esittelyn kokoamalla yhteen artikkelien tutkimusongelmaan avaamat näkökulmat ja niiden keskeiset tulokset alatutkimusongelmien avulla. Artikkelit vastaavat päätutkimusongelmaan vain osittain ja luovat siten jännitteen, jolle yhteenvedon tulosluku perustuu. Artikkelien tulosten esittelemisen jälkeen siirryn yhteenvedon ja koko tutkimuksen tuloksiin. Varsinaisessa yhteenvedon tulososiossa siirryn artikkeleita yleisemmälle tasolle ja niiden muodostamien kokonaisuuksien yli nivomalla yhteen niiden tarjoamat näkökulmat. Artikkelien ja yhteenvedon tulokset limittyvät kuitenkin osin toisiinsa.

5.1 OSAJULKAISUJEN NÄKÖKULMAT JA YHTENVEDON TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Osan I artikkelissa (artikkeli 1) kuvataan vaihtoehtolajien alakulttuurisen autenttisuuden ideaaleja, alakulttuurisen ristiriidan paikantamista autenttisuuskamppailuun ja sitä, mihin alakulttuurista eroa tehdään. Se vastaa tälle tutkimukselle asetettuihin ensimmäiseen ja kolmanteen alatutkimusongelmaan, mutta kumpaankin vain osittain. Ensimmäisen kysymyksen osalta artikkelissa tarkastellaan alakulttuurisen autenttisuuden ehtoja ideaalien tasolla, kun taas käytännön toimintaa ohjaavat moraaliset järjestykset jäävät vaille tarkempaa huomiota. Kolmannen kysymyksen osalta tarkastellaan, mikä symbolista valtavirtaa määrittää, mutta vaille huomiota jää alakulttuurin ja valtavirran välinen neuvottelu, jota alakulttuurin moraalista järjestyksistä käydään. Ideaalitasolla alakulttuurinen ristiriita paikantuu alakulttuurin ja valtakulttuurin välille, siihen kuinka alakulttuurista autenttisuutta määritellään tekemällä eroa symbolisen valtavirran moraalisiin järjestyksiin. Tämä tapahtuu määrittelemällä alakulttuuria yhdistäväksi järjestykseksi kunnioituksen muita kentän toimijoita ja sille pyrkiviä kohtaan. Ideaalitasolla alakulttuurinen autenttisuus on väljää ja sallivaa.

Osan II artikkeleissa (artikkelit 2 ja 3) liikutaan ideaalien ja käytäntöjen ristiriidoissa, kun alakulttuuriin kuulumisen edellytyksiä määritellään. Niissä vastataan tutkimukselle asetettuihin alatutkimuskysymyksiin 1 ja 2: kysymyksiin autenttisuuden määritysten ristiriitaisuudesta ideaalien ja käytäntöjen tasolla sekä risteävien erojen merkityksellistymiseen alakulttuurien sisäisissä hierarkioissa. Myös näissä analyyseissa huomioidaan vaihtoehtolajeja määrittävä kunnioitukselle perustuva moraalinen järjestys, mutta keskitytään erityisesti niihin käytännön tilanteisiin, joissa kunnioitus särkyä ja hierarkioita alkaa syntyä. Tällöin tarkastelen erityisesti alakulttuurien sisäisissä kamppailuissa syntyviä erontekoja, joita ovat sukupuoli ja sen kanssa risteävät erot, kuten ruumiin suorituskyky, taito ja seksuaalinen suuntautuminen. Kaikkien mahdollisuudet alakulttuuriseen autenttisuuteen eivät ole samat, sillä kunnioituksen lisäksi alakulttuurien järjestyksiä määrittävät myös maskuliinisuus, suorituskykyisen kehon ihailu ja heteronormatiivisuus.

Osan III artikkeleissa (artikkelit 4 ja 5) keskitytään valtakulttuurin ja alakulttuurin väliseen ristiriitaan tilakamppailua tarkastelemalla. Niissä haetaan vastauksia alatutkimusongelmiin 2 ja 3, sillä fokus on risteävillä eroille perustuvissa hierarkioissa tilakamppailuissa, joita vaihtoehtoliikunnan harrastajat käyvät valtavirraksi määrittelemänsä kanssa. Tilakamppailuissa tarkastelen ikää ja sen kanssa risteäviä eroja, kuten taitoa ja kulttuurista pääomaa. Artikkeleissa analysoin alakulttuurien ja valtavirran toisiinsa limittyviä tiloja sekä tilaan liittyviä periaatteita ja niiden rakenteistumista. Vaihtoehtoliikunnan harrastajien lähtökohtana on, että julkisen tilan tulisi kuulua kaikille sen potentiaalisille käyttäjille. Kunnioitus on keskeinen suhtautumistapa ja strategia, jonka avulla lajeille pyritään saamaan toimintatilaa.

Olen koonnut taulukkoon 2 artikkelien tarjoamat näkökulmat tutkimusongelmaan vastaamisessa. Ne ovat yhteydessä tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin. Ensimmäinen näkökulma liittyy vaihtoehtoliikuntaan alakulttuurina: fokus on siinä, mihin alakulttuurinen eronteko artikkeleissa paikannetaan. Erityisesti sukupuoli ja ikä ovat aineistoissa merkittäviä eron ulottuvuuksia, joten niiden rooli on keskeinen myös tutkimusongelmaan vastaamisessa. Toinen keskittyy siihen, missä kontekstissa moraalisia järjestyksiä kussakin kokonaisuudessa tarkastellaan. Kolmas näkökulma tuo esiin vaihtoehtoliikunnan kentällä tapahtuvan kamppailun näyttäen, mihin ristiriitaan artikkeleissa keskitytään.

Artikkelit	Alakulttuurinen eronteko	Moraalinen järjestys	Ristiriita
I Artikkeli 1	Autenttisuuden määritelmät vaihtoehtoliikunnassa	Alakulttuurissa/ valtakulttuurissa	Autenttisuuskamppailu
II Artikkelit 2 ja 3	Sukupuoli ja sen kanssa risteävät erot	Ideaaleissa / käytännön toiminnassa	Alakulttuurin sisäinen kamppailu
III Artikkelit 4 ja 5	Ikä ja sen kanssa risteävät erot	Alakulttuurin tilassa / valtakulttuurin tilassa	Alakulttuurin ja valtakulttuurin välinen kamppailu

Taulukko 2. Artikkelien tutkimusongelmaan avaamat näkökulmat.

Tässä yhteenvedon tulosluvussa otan askelen kohti yleisempää ja nivon artikkelien tarjoamat näkökulmat yhteen pääoman käsitteen avulla. Tarkastelen, mikä on vaihtoehtoliikunta-alakulttuurien kentillä arvokasta pääomaa, joka oikeuttaa pääsemään mukaan niiden peleihin. Keskityn kahteen kaikkia tutkimuksessa mukana olevia vaihtoehtoliikuntalajeja keskeisimmällä tavalla määrittävään moraaliseen järjestykseen ja niistä käytäviin määrittelykamppailuihin. Ensimmäinen näistä moraalista järjestyksistä on vaatimus kaikkien yhtäläisestä oikeudesta julkiseen tilaan. Toinen on pyrkimys kohti keskinäisen kunnioituksen kulttuuria, jossa kaikki lajiharrastajat ovat yhdenvertaisesti

arvostettuja. Molempia järjestyksiä määrittää vaatimus kunnioittavasta ja yhdenvertaisuuteen perustuvasta suhtautumisesta ennen kaikkea muihin kentällä oleviin, mutta myös kentän ulkopuolisiin ja sinne pyrkiviin. Molemmissa järjestyksissä on kuitenkin taustalla pyrkimys valtakulttuurista erottautumiseen: moraaliset järjestykset ovat alakulttuurista vastarintaa *an sich*. Kuka tahansa ei voi astua vaihtoehtoliikunnan kentille.

Tarkastelen vaatimusta kunnioituksesta ja julkisen tilan kaikille kuulumisesta sekä ideaalien että käytännön toiminnan näkökulmista. Ideaalien ja käytännön toiminnan väliset ristiriidat tulevat usein esiin erojen risteyksissä. Näin myös eroista tulee pääomaa, jolla vaihtoehtoliikunnan kentillä pelataan. Ideaalit toimivat alakulttuurisen eronteon artikuloimisen kentänä: alakulttuurin moraalinen järjestys esitetään vastakkaisena tai ainakin merkittävästi ristiriitaisena suhteessa symbolisen valtavirran järjestyksiin. Käytännön toiminnan taso taas vie alakulttuurin moraalisen järjestyksen lähemmäs symbolisen valtavirran järjestyksiä, kun valtavirta pyrkii sulauttamaan alakulttuuria itseensä. Valtavirta asettaa implisiittisesti ehtoja alakulttuurin olemassaololle, mikä johtaa siihen, että alakulttuurin jäsenet joutuvat osin antamaan periksi valtavirran järjestyksille. Kyse on esimerkiksi julkisessa tilassa käyttäytymiseen liittyvistä säännöistä ja niiden noudattamisen valvomisesta. Tämä tulee esiin myös eksplisiittisemmin, kun alakulttuurin jäsenet käyvät neuvotteluja saadakseen resursseja, joita alakulttuuri tarvitsee ollakseen olemassa. Vaikka alakulttuuri joutuu legitimoimaan oikeuttaan näihin resursseihin, antagonismi ei kokonaan katoa; se muuttuu hienovaraisemmiksi.

Aluksi keskityn kysymyksen julkisen tilan kuulumisesta kaikille. Julkisesta tilasta käytävän kamppailun tarkastelu piirtää esiin vaihtoehtoliikunta-alakulttuurien kenttien rajoja ja näiden määrittelystä käytävää kamppailua osana kentän peliä. Osoitan, että vaihtoehtoliikunnan kenttien yhteys niitä ympäröiviin kenttiin näkyy erityisen selvästi tässä tilasta käytävässä kamppailussa. Vaihtoehtoliikunnan kentille pyrkii jatkuvasti uusia pelaajia, joilla on moninaisia päämääriä. Tällöin keskeiseksi tulee myös kysymys siitä, millaisin pääomin kenttien sääntöjä ja rajoja pystytään muuttamaan. (Bourdieu & Wacquant 1995.)

Tämän jälkeen analysoin, kuinka vaatimus kunnioituksesta toteutuu ja millä sen noudattamista tai noudattamatta jättämistä legitimoidaan erojen risteyksissä. Osoitan, että kunnioitus on keskeinen pääoma vaihtoehtoliikunnan kentällä, mutta käytännössä risteävistä eroista tulee usein kunnioitusta merkittävämpää pääomaa alakulttuurisilla kentillä. Tämä näkyy erityisesti, kun tarkastellaan, mitä alakulttuurin määrittämä symbolinen valtavirta milloinkin on. Tilakamppailuissa merkityksellisiä risteäviä eroja ovat ikä, ääni ja jossain määrin myös sukupuoli. Kunnioituksen raamittamissa määrittelykamppailuissa nostan esiin myös muita eroja.

5.2 TILALLISTUNUT KUNNIOITUS ALAKULTTUURIN JA VALTAKULTTUURIN KAMPPAILUSSA

Tässä luvussa tarkastelen, millaisia vaihtoehtoliikunta-alakulttuurien tilaan kiinnittyvät moraaliset järjestykset ovat. Keskeisenä kysymyksenä on, miten alakulttuurin tilallistuneita järjestyksiä pyritään määräämään valtakulttuurista käsin. Kontekstina toimii kamppailu

julkisesta tilasta: siitä, mihin sitä voi käyttää ja erityisesti siitä, millaisin pääomin oikeudesta sen käyttämiseen pelataan. Aloitan esittelemällä alakulttuurin ideaalisten järjestysten luoman pelin ja siirryn sitten analysoimaan kentällä risteäviä eroja siirtämällä analyytisen fokuksen käytännön toimintaan. Julkiseen tilaan liittyviä kysymyksiä tarkastelen tarkemmin valtageometrioiden näkökulmasta erityisesti artikkelikokonaisuudessa III, mutta sivuan niitä myös kokonaisuudessa I.

5.2.1 Julkinen tila kuuluu kaikille

Keskeinen vaihtohtoliikunta-alakulttuurin ideaalinen moraalinen järjestys liittyy julkisen tilan omistajuuteen. Vaihtohtoliikunnan harrastajat korostavat, että julkinen tila kuuluu kaikille sen potentiaalisille käyttäjille. Tämä vaatimus kertoo ennen kaikkea siitä, että vaihtohtoliikunnan harrastajat kokevat julkisen tilan kuuluvan lähtökohtaisesti muunlaiselle tekemiselle kuin vaihtohtoliikunnan harrastamiselle. Sen vuoksi heidän pitää vaatia tilaa itselleen ja muille, joilta julkinen tila on suljettu.

Julkinen tila on vaihtohtolajeille keskeinen aika-tilallinen ulottuvuus, joka raamittaa ja mahdollistaa lajien tekemisen. Useimmat vaihtohtolajit syntyvät ja elävät julkisten tilojen luovasta käytöstä ja niissä vaeltamisesta. Lajit kietoutuvat moniulotteisin merkityksin tilaan liikkeen ja liikkumisen estetiikan välityksellä, kun perinteisesti epämiellyttäviksi koettuja tiloja – esimerkiksi hylättyjä teollisuusrakennuksia – tehdään kotoisiksi ja omiksi (Ameel & Tani 2012a; 2012b; Breitbart 1998). Julkinen tila on vaihtohtolajien olemassaolon ehto, ja sillä on lajeille valtavasti symbolista ja käytännöllistä arvoa. Kaupunkilajien kohdalla puhutaan jopa ”kaupunkiluonnosta”, jonka ehdoilla lajeja tehdään, kiipeilylaji boulderoinnin kohdalla taas kyse on luonnosta perinteisemmässä mielessä, kun boulderorit menevät kiipeämään metsien kiville ja kallioille.

Vain tietyssä harrastustilassa toimiminen nähdään lajien alkuperäisen tarkoituksen vastaiseksi, sillä juuri mahdollisuus tilan muutoksen mukana elämiseen ja tuntemattomassa seikkailuun on tärkeä. Pyrkimykset rajata lajien harrastaminen pelkästään niitä varten rakennettuihin tiloihin esimerkiksi kieltämällä skeittaus muualla kuin sille osoitetuissa valvotuissa skeittipuistoissa eivät ole olleet menestyksekkäitä. (Borden 2001; Chiu 2009; Woolley & Johns 2001; Silvennoinen 2006; Lunnas 2005; Nemeth 2006.) Seuraavan esimerkin parkouraaja kertoo, miten tärkeää tilan monipuolisuus lajille on. Lainauksessa tulee esiin myös huoli siitä, että julkisissa tiloissa parkouraamista saatetaan rajoittaa.

Kauhuskenaario olisi, jos liikkumista julkisissa ja yhteisillä alueilla alettaisiin rajoittaa ja hyväksyttävänä pidettäisiin vain esim. kävelyä ja juoksua. Erikseen rakennetut parkouruistot ovat monesti tylsiä, mutta paremmalla suunnittelulla niitä voisi parantaa (esim. Lontoon leap-park). Monesti luonnonelementit ja epäsymmetrisuus on unohtettu, tilalla yksitoikkoisia elementtejä, jotka eivät rohkaise flowta ja reittejä vaan yksittäisiä liikkeitä. (Parkouraaja verkkokyselyssä.)

Julkiseen tilaan kohdistuvilla vaatimuksillaan vaihtohtoliikunnan harrastajat kyseenalaistavat julkisen tilan valtageometrioita. Heidän näkökulmastaan julkinen tila kuuluu muille kuin vaihtohtoliikunnan harrastajille ja siksi siellä noudatetaan muiden mää-

rittelemiä sääntöjä. Tämä on osin yhteydessä tilan sukupolvisidonnaisiin hierarkioihin (Sibley 1995; Valentine 1996). Julkisessa tilassa liikkuviin nuoriin, kuten nuoruuteen ylipäättään, liitetään ajatus vaarasta. Koska nuorten nähdään olevan vaaraksi sekä itselleen että muille, heidän julkisessa tilassa toimimisensa tarkkailua ja ohjailua pidetään tärkeänä. (Harrikari 2008.) Pelko, jolla kontrollointia legitimoidaan, koskee erityisesti niin sanottuja nuoruuden neljänsiä tiloja, joissa nuoret toimivat keskenään vaille aikuisten ohjausta tai edes läsnäoloa. Hengailu ja erityisesti siitä käytävä julkinen keskustelu kuvastavat hyvin aikuisten nuorison päämäärättömäksi tulkittuun oleiluun liittämää epäluuloa. Sen vuoksi tyyppillisiä hengailun tiloja on muokattu siihen huonommin sopiviksi muun muassa poistamalla penkkejä ja soittamalla hälytysääntä taajuudella, jota eivät pääasiassa kuule muut kuin nuoret. (Valentine 1996; Tani 2011; Kivijärvi 2014.)

Vaihtoehtolajien harrastamisessa julkisessa tilassa ei ole kyse vain sukupolvisidonnaisista valtahierarkioista. Kyse on myös ja erityisesti siitä, mitä julkisessa tilassa voi tehdä. Etenkin urbaani julkinen tila on rationaalisuuden, tuottavuuden ja taloudellisen voitontavoittelun tila. Siksi toimintaa, jota ei voi legitimoida kapitalismin sanallistamisella, ei helposti hyväksytä sinne. Vapaa-ajan vietto, joka ei liity suoraan kulutukseen, on tyyppillinen esimerkki tällaisesta usein epätoivottavaksi tulkittavasta toiminnasta. (Borden 2001; Chiu 2009; Woolley & Johns 2001; Nemeth 2006.) Keskeinen vaihtoehtolajien tilallisia asemoitumisia määrittävä tekijä onkin julkisten tilojen muiden käyttäjien suhtautuminen lajiharrastajiin: ero suhtautumisessa esimerkiksi kävelyä, juoksua ja pyöräilyä julkisessa tilassa harrastaviin on usein suuri. Seuraava kenttäpäiväkirjalainaus selventää, kuinka liikkumismuoto voi määrittää muiden suhtautumista julkisessa tilassa liikkuviin:

Osallistun longboardauksen aloittelijasessareille, siis tapahtumaan, johon voi tulla koettamaan longboardaamista. Aivan aloittelijoita meistä on neljä. Muut neuvovat meitä samalla kun juttelevat, istuivat, temppuilevat ja testaavat muiden lautoja. Olemme pääasiassa sataman parkkipaikalla, mutta lopulta rohkaistumme menemään kevyenliikenteenväylälle. Potkimme kolmestaan loivaa mäkeä ylös ja laskemme hiljakseen alas. Vajaan puolen tunnin aikana kuulen kahdesti, kun ohitsemme pyöräilevät ihmiset kommentoivat kulkuamme. He huutavat meille ”menkääs nyt siitä” ja ”alta pois”. On totta, ettemme liiku mitenkään erityisen nopeasti tai vakaan oloisesti, mutta emme myöskään missään nimessä tuki koko tietä, sillä kuljemme peräkkäin. Lopulta palaamme takaisin sataman parkkipaikalle – siellä emme ainakaan ole kenenkään tiellä. (Longboardauksen aloittelijasessarit, havainnointimuistiinpanot 2013.)

Monia vaihtoehtolajeja harrastetaan usein julkisen tilan reunoilla ja niin sanotuilla joutomailla (vrt. Venäläinen 2015), minkä mahdollistavat lajeja määrittävä aika-tilallinen huokoisuus ja joustavuus (esim. Woolley & Johns 2001): longboardaajat saattavat ottaa haltuun öisen kaupungin tyhjät kadut, boulderajat vetäytyä metsien syrjäisimmille kallioille ja roller derbyn pelaajat treenata myöhäisinä iltoina, jolloin kukaan muu ei halua käyttää liikuntahalleja. Vaihtoehtoliikunta-alakulttuurit luovat arkisiin tiloihin omaa vastatilaansa, jota muut tilankäyttäjät eivät välttämättä edes näe. Tälle perustuu alakulttuurinen tila, sille erityinen ”paikan tuntu”: tapa lukea julkista tilaa alakulttuurille ominaisella tavalla. Tilan tarkastelu alakulttuurille ominaisen katseen kautta voi olla keskeinen osa arkea, mikä tulee kuvaavasti esiin seuraavassa skeittarin kommentissa:

Mä kävelen kadulla ja koko ajan silmät ja mieli etsii uutta skeitattavaa, vaikka olisikin kävellyt saman reitin tuhansia kertoja. Skeittaaminen on liikuntaa, sosiaalista kanssakäymistä ja oman luovuuden käyttöä. Periaatteessa jopa taidetta. Skeittaamista ei voi ymmärtää ihminen, joka ei ole skeitannut, se on ihan täysin oma maailmansa. (Skeittari verkkokyselyssä.)

Yhteiskunnallisten hegemonioiden haastaminen artikuloituu vaihtoehtoliikuntalajien kentillä käytävissä määrittelykamppailuissa, kun vastarinta tilallistuu. Alakulttuurisen eronteon näkökulmasta voidaan sanoa, että vaihtoehtoliikunta-alakulttuurin moraalinen järjestys on ristiriidassa ympäröivän yhteiskunnan moraalisten järjestyksien kanssa: vaihtoehtoliikkujiin artikuloima pyrkimys kohti kaikille yhdenvertaisesti kuuluvaa julkista tilaa kohtaa kaupunkia läpileikkaavan rationaliteetin, jossa kaupunkitilassa oleminen pitää pystyä perustelevaan tuottavuuteen kytkeytyvin sanallistamisin. Samaan aikaan vaihtoehtoliikuntalajien kenttien rajat – se ketkä milloinkin pelaavat sisäpuolella ja ulkopuolella – ovat myös kamppailun kohteena. Alakulttuuri osaakin pelata myös valtakulttuurin peliä: useissa tapauksissa julkisen tilan haltuunottoja legitimoidaan tuottavuuden ja kasvun sanastolla ja viittauksilla uuden oppimiseen, itsensä kehittämiseen ja terveyteen, jopa kaupunkikulttuurin rikastamiseen (Rannikko ym. 2014; vrt. talonvaltauksset: Venäläinen 2015; katusoitto: Hytönen-Ng & Kytö 2014; Kytö 2013). Olennaista on, millä julkisen tilan valtageometrioita ja näitä horjuttavia haltuunottoja legitimoidaan. Asemoitumiset tilaan ovat joka tapauksessa aina kannanottoja tilan valtasuhteisiin ja näiden suhteiden raamittamia. Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan tarkemmin, millainen pääoma tilakamppailuissa on käytännössä legitimiä.

5.2.2 Tilallistunut kunnioitus

Käyttäytyään asiallisesti muita ihmisiä kohtaan ja odotetaan sitä käytöstä myös vastapuolelta. Ihmisiä varotaan kaduilla, kehenkään ei törmätä, ja jos vahinko sattuu, niin pyydetään anteeksi ja hoidetaan tilanne kuntoon. Maalaisjärki ja terveen ihmisen moraalit määrittävät enemmän kuin lait skeitauksessa. Yksitysihmisten omaisuutta ei vahingoiteta, mutta julkisilla paikoilla voi skeitata mielensä kyllyydestä. Yöllä ei kolistella samassa paikassa pitkää aikaa, mutta päivällä esim. autotien läheisyydessä skeitattaessa, jos joku tulee valittamaan metelistä, niin valitetaan kyllä takaisin ja käsketään soittamaan poliisit paikalle, jos niin harmittaa. (Skeittari verkkokyselyssä.)

Tämän tutkimuksen aineistoissa keskeinen vaatimus kaikille kuuluvasta julkisesta tilasta perustuu ennen kaikkea kunnioitukselle, kompromissihakuisuudelle ja neuvottelulle. Vaihtoehtoliikunnan harrastajat korostavat tilasta käytävän pelin olevan heidän osaltaan rakentavaa, asiallista ja vastuullista. Perimmäisenä ajatuksena on, ettei lajien maine saa kärsiä, kuten yllä olevasta verkkokyselyyn saadusta vastauksesta käy ilmi. Siitä huolimatta ei ole suotavaa antaa kokonaan periksi vastustukselle, vaan pitää kiinni oikeudestaan tilaan: ”julkisilla paikoilla voi skeitata mielensä kyllyydestä”. Tilan haltuun ottamiseen liittyy siten sääntöjä, jotka tulee hallita. Siksi vaihtoehtoliikunnan peleissä, joissa vaaditaan julkisen tilan kuulumista kaikille yhdenvertaisesti, syntyy tilallistuneita hierarkioita – ja myös tilallistunutta epätasa-arvoa. Tämä näkyy ennen kaikkea silloin, kun tarkastellaan,

millaisin pääomin peliin osallistuminen on mahdollista, eli ketkä käytännössä voivat ottaa julkista tilaa haltuun alakulttuurin nimissä. Analysoin seuraavaksi tilallistunutta määrittelykampailua risteävien erojen näkökulmasta tarkastelemalla, ketkä vaihtoehtoliikunnan tiloissa voivat liikkua vapaimmin. Olennaista on myös, millä kentällä vallitsevia hierarkioita legitimoidaan.

Neuvotteleva julkisessa tilassa toimiminen vaatii vuorovaikutustaitoja, tietoa, sosiaalisia suhteita ja toisinaan jopa julkishallinnon tuntemista tai edunvalvonnan ymmärtämistä. Tätä pääomaa ei ole yhtäläisesti kaikilla vaihtoehtoliikunnan kentän toimijoilla. Neuvottelukumppanina, jolle oma oikeus tilaan tulisi perustella, on tyypillisesti satunnainen ohikulkija, lähialueen asukas, vartija, kunnan virkahenkilö tai toisella tavalla samassa tilassa liikkuva. Ennen kaikkea tilankäytöstä neuvotteluun osallistuminen vaatii sen, että tulee tunnistetuksi neuvottelukumppaniksi. Vaihtoehtoliikunnan harrastajien mukaan neuvottelukumppanin aseman saavuttaminen voi olla vaikeaa, ja siksi monet eivät siihen edes pyri.

Näissä neuvotteluissa on kyse siitä, millaista ääntä vaihtoehtoliikunnan harrastajat käyttävät ja kuinka neuvottelukumppanit tämän kuulevat tai ohittavat. Teoreettisesti ymmärtäen äänen voi jakaa kahteen ulottuvuuteen, joiden avulla näitä neuvotteluita voi analyttisesti tarkastella. Ulottuvuuksista ensimmäinen, *voice*, on määritelmällisesti poliittiseksi tunnistettavaa ääntä, jolla otetaan kantaa ja pyritään muutokseen. Äänen toinen ulottuvuus, *sound*, on ääntä, jonka poliittisuutta tai olemassaoloa ei yleensä tunnisteta. Sound käsittää epärationaaliseksi ymmärretyn äänen ja äänettömyyden: melun ja ei-puhutun, hiljaisuuden sekä passiivisuudeksi tai häirinnäksi tulkitun toiminnan. (Bull & Back 2003; Kallio & Häkli 2011.) Vaihtoehtoliikunnan kentällä hegemoninen ääni voidaan nimetä *voice*-ääneksi, koska neuvottelevuudessa argumentoinnin johdonmukaisuudella on suuri merkitys. Kummankin äänen avulla otetaan haltuun julkista tilaa ja molemmilla myös ylläpidetään sen valtasuhteita (Järviluoma 2003, 349–351). Kirsi Pauliina Kallio ja Jouni Häkli kiteyttävät erilaisten äänen ulottuvuuksien hierarkian seuraavasti:

Äänen [voice, AR] käyttäminen vaatii refleksiivistä ymmärrystä tilanteesta. Äänetön vastarinta sen sijaan voi tapahtua myös reflektion ulottumattomissa, se voi ”antaa ilmaisuja omille näkemyksille ja pyrkimyksille”. Sen vuoksi sitä ei ole sidottu hallinnolliseen osaamiseen tai ulkopuoliseen tukeen. Siinä missä ääni [voice, AR] toimii argumentaation välityksellä, äänetön politiikka saa tyypillisesti ilmaisunsa muissa muodoissa, esimerkiksi ruumillistuneissa käytännöissä, taiteessa, performansseissa ja elämänvalinnoissa. Tällaisen politiikan poliittisuus voi olla näkyvää tutkijalle, mutta ei välttämättä toimijoille itselleen. (Kallio & Häkli 2011, 70, käännös AR.)

Vaihtoehtoliikunnan peleissä sound määrittellään usein ei-halutuksi ja jopa haitalliseksi tavaksi ottaa tilaa haltuun. *Voice*-äänen hegemonista asemaa pääomana perustellaan sillä, että se on tilan haltuun ottamisessa tehokasta ja pitkäjänteistä. Kuten Kallio ja Häkli edellä toteavat, toimijat eivät itsekään aina tunnista muunlaisen kuin *voice*-tapaisen äänen voimaa. Siksi esimerkiksi spontaaneja ja hetkittäisiä, leikkisästi tai joukkovoimalla tehtyjä tilan haltuunottoja (*weapons of the weak*) ei edes alakulttuurin sisällä tunnisteta poliittisiksi kannanotoiksi ja niiden arvo sellaisina ohitetaan.

Se on vähän niinku, no, lajikohtaisesti sitä ei oo määritelty mutta niinku paikallisella tasolla ihan taas että järjenkäyttöä on se, että niinku otetaan huomioon se ympäristö, et myöskin sosiaalisessa mielessä, et toki niinkun urheilullisesti parkouraajien tehtävä on mukautua ympäristöönsä kaikilla tavoilla, niin myös se, että niinkun kunnioitetaan näitä muita, jotka täällä menee. (Parkouraaja haastattelussa.)

Voice-äänien arvo pääomana rakentaa myös ikäperusteisia hierarkioita, sillä usein juuri kaikkein nuorimmat hyödyntävät sound-perusteisia toimintatapoja, koska muut poliittisen toimijuuden mahdollisuudet ovat heidän ulottumattomissaan: nuoria ei tunnisteta neuvottelukumppaneiksi (Kallio & Häkli 2011). Tämä ilmenee esimerkiksi niin, että jotkut kohtaamani skeittipuistojen puolesta vaikuttamistyötä tehneet skeittarit suhtautuvat varautuneesti skeittipuistoissa scoottaaviin ja skeittaaviin nuoriin, koska nämä tulevat sinne mielestään tasa-arvoisina – kuin ”valmiiseen pöytään” – ymmärtämättä, kuinka paljon työtä puiston saamiseksi on jouduttu tekemään. Tähän liittyy yleensä myös keskustelu siitä, etteivät nuorimmat harrastajat noudata parkkietikettiä, joka perustuu kunnioittavalle muiden huomioimiselle ja tilan antamiselle. Kunnioituksen asema kentän pääomana tulee esiin myös näin. Vääränlaiseksi määritellyn tilapolitiikan harjoittaminen heikentää nuorimpien harrastajien entisestään heikkoa asemaa vastatilan hierarkioissa: ne, jotka eivät noudata pelin periaatteita siitä, miten tilaa otetaan haltuun, määritellään valtavirtaan kuuluviksi. Esimerkiksi kun erään kaupungin parkouraajia syytettiin paikallislehdessä lähion katoilla parkouraamisesta, paikallinen parkouryhdistysaktiivi kommentoi pian, ettei kyse voi olla parkourista, sillä oikeat parkouraajat tietävät, ettei katoille saa mennä ilman lupaa.

Julkisten tilojen valtageometria, joka on jossain määrin ikään perustuva, näkyy myös vaihtoehtoliikunnan kentällä: peliin osallistuminen ja konventioiden horjuttaminen ovat usein mahdollisimpia niille, jotka käyvät kunnollisesta aikuisesta – niille, jotka näyttävät riittävän vanhoilta (mutta ei kuitenkaan liian vanhoilta) ja osaavat argumentoida asiansa sellaiseen muotoon, että heitä kuunnellaan. Nuorten aikuisten mahdollisuudet harrastaa vaihtoehtolajeja julkisissa tiloissa ilman keskeytyksiä ovat havaintojeni mukaan usein nuorten ja lasten mahdollisuuksia paremmat. Nuorimmat harrastajat kertoivat useimmin tilanteista, joissa heille ei ole annettu mahdollisuutta neuvotella tilankäytöstä, vaan heitä on yksinkertaisesti komennettu poistumaan. (Vrt. Sibley 1995; Valentine 1996; Breitbart 1998, 305–307.) Vastustaakseen sitä, että heidät järjestelmällisesti yritetään karkottaa pois julkisista tiloista ja tehdä näkymättömiksi, vaihtoehtolajiharrastajien on paradoksaalisesti vaikutettava mahdollisimman paljon niiltä, joilla on eniten valtaa julkisessa tilassa.

Kysymys tilan haltuun ottamisen toimintatavoista kietoutuu yhteen myös sen sukupuolittuneen valtageometrian kanssa. Esimerkiksi parkour korostaa maskuliinisia, jopa sotilaallisia arvoja sen historian armeijayhteyden vuoksi: parkourin kerrotaan syntyneen armeijakoulutukseen pohjautuvien harjoitteiden pohjalle, joten historia näkyy edelleen sekä tekemisen tavoissa että arvoperustassa. Siksi parkouriin saatetaan edelleen liittää ihanteita ja tavoitteita, joissa korostuu militantti maskuliinisuus. Kun skeittauksessa viitataan kohteliaaseen ja huomaavaiseen tapaan ottaa tilaa haltuun, puhutaan ”skeittauksen herrasmiessäännöistä”, mikä määrittää skeittikultuurin lähtökohtaisesti herrasmiesten

kulttuuriksi. Tällöin myös kunnioitus pääomana saa sukupuolittuneita piirteitä. Monen lajin kulttuuriseen koodistoon liittyy vähintään banaalia maskuliinisuutta korostavia elementtejä. Parkouria tutkineet Lieven Ameel ja Sirpa Tani (2007, 12) epäilevät, että sukupuolittuneisuus näkyy myös muiden kaupunkitilan käyttäjien reaktioissa: miesten totutusta poikkeava tilassa liikkuminen ei herätä yhtä paljon kummastusta kuin naisten vastaava. Tätä oletusta tukevat skeittaavien naisten kertomukset heidän julkisessa tilassa kohtaamastaan kommentoinnista, jota analysoin tarkemmin seuraavassa luvussa ja osan II artikkeleissa. Kenttätyöjakso myös osoitti, että ”katso, täti skeittaa” -kommentit eivät olleet aivan tavattomia silloinkaan, kun kolmikymppinen naisoletettu tutkija nousi laudalle.

5.2.3 Lopuksi: Vaihtoehtoliikunnan kentän rajat

Vaihtoehtoliikunnan kentillä käytävä kamppailu ei ole aivan niin mustavalkoista kuin edellä esitetystä voisi päätellä. Vaikka vaihtoehtoliikunnan harrastajat painottavat aivan erityisesti kunnioitusta ja dialogia suhteessa harrastamisen tiloihin, toimintatavat eivät aina ole niin ”kunnollisia”, rakentavia ja neuvottelevia kuin annetaan ymmärtää. Antagonistisempaakin asennetta on olemassa: virallisesti kiellettyihin paikkoihin mennään harrastamaan ja oikeudesta julkiseen tilaan ollaan valmiita myös taistelemaan sen käyttöä rajoittavien tahojen kanssa, oli sitten kyse lähialueiden asukkaista, vartijoista tai kuntien virkahenkilöistä. Näin toimitaan erityisesti silloin, kun neuvotteleva asenne ei ole tuottanut haluttua tulosta tai jos jokin tietty ”spotti” on aivan erityisen hyvä, harvinainen ja siksi erityisen houkutteleva.

Vaihtoehtoliikkujien piirissä ollaan kuitenkin tietoisia siitä, että pääosin on tärkeä noudattaa sääntöjä ja lakeja, jotta oikeus lajiharrastamiseen säilyisi (Ameel & Tani 2007, 10–11). Kaikesta ei haluta kertoa edes tutkijalle, ettei omalle lajille seuraisi ongelmia. Tätä moniulotteisuutta voi selittää osaltaan tilallisten suhteiden jälkistrukturalistisella käsitteellistämisellä: tila on sosiaalisen toiminnan tulosta, mutta silti toimintaa raamittavaa ja kahlitsevaa. Ihan mitä tahansa ei voi tehdä, että oikeus tilaan säilyisi. Vaihtoehtolajien kenttien suhde niitä ympäröiviin vallan kenttiin on intensiivinen juuri tilan näkökulmasta.

Voidaankin sanoa, että sosiaaliset suhteet ja ihmisten toiminta vasta luovat tilan ja tilalliset suhteet, mutta tämä toiminta ei kuitenkaan ole riippumatonta jo aiemmin luoduista tilallisen järjestyksen muodoista. Marxia mukaillen voisi sanoa, että ihmiset tuottavat tilaa ja tilallista järjestystä, mutteivat tee sitä itse valitsemisensa olosuhteissa. (Haarni 1997, 94.)

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että julkisen tilan käyttäjien rytmien, heidän aika-tiloihin muodostamiensa polkujen, rutiinien ja reittien pitää olla riittävän konventionaalisia, jotta ne eivät herätä vastareaktioita (vrt. Crang 2001). Tilan valtasuhteisiin otetaan kantaa tilaa käyttämällä, joten kaikki tilan epäkonventionaalinen käyttö – kaikki tilan järjestyksiä häiritsevä – on potentiaalista valtasuhteisiin kohdistuvaa vastarintaa (Lefebvre 1991; Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 53). Kaupunkitila ei oikein salli jännitystä, ennakoimattomuutta tai anarkismia (Chiu 2009; Woolley & Johns 2001), mikä selittää maltillisuuden korostumisen ja korostamisen myös vaihtoehtoliikunnan kentillä.

Vaihtoehtoliikunnan harrastajat ovat huomanneet, että julkista tilaa saa usein tehokkaimmin oman lajin käyttöön avoimia konflikteja välttämällä. Vaihtoehtoliikunnan kentillä käydään jatkuvasti neuvottelua kenttien rajoista muiden julkisten tilojen käyttäjien kanssa. Vaihtoehtoliikunnan kentillä kamppailussa arvokasta pääomaa onkin usein tietoa siitä, kuinka rajankäyntiä tehdään menestyksekkäästi ja konflikteja välttämällä. Vaikka on myös osoitettu, että kaupunki elää sattumanvaraisten kohtaamisten mahdollisuuksista, eivätkä odottamattomat tapahtumat ole sille vieraita (Mäenpää 2005, 121–133), vaihtoehtoliikunnan näkökulmasta näyttää vahvasti siltä, että urbaani ennakoimattomuus ei voi olla mitä tahansa. Usein kaupunkitilaa rajoittavat mekanismit näkyvät vain niille, joita ne rajoittavat. Muille ne ovat rutiininomaisia turvallisuuden ja ennakoitavuuden tuottajia. (Sibley 1995.)

Vaihtoehtolajiharrastajien mukaan julkisessa tilassa kehitytään ja ollaan luovalla tavalla uutta tuottavia ilman, että kenenkään tarvitsee tarjota lajiharrastamiselle muuta kuin oikeus tilaan. Näissä alakulttuurisen vastatilan argumenteissa näkyy valtaviiran asettamien ehtojen ja odotusten vaikutus. Legitimointi on monessa tapauksessa uusliberaalin itsevastuun logiikan mukaista, kun vedotaan siihen, että toiminta lisää kaupungin kulttuurista houkuttelevuutta tai harrastajien terveyttä ja omatoimisuutta. Ennen kaikkea se pitää kuitenkin tulkita ainakin hetkittäisenä periksi antamisena valtaviiran puhetavalle, jotta alakulttuurin tavoittelemat päämäärät voidaan saavuttaa. Peli päämääristä ja rajoista monimutkaistuu, ja pääomakamppailua käydään myös vaihtoehtoliikunnan kenttien ulkopuolella. Silloin esimerkiksi luovuus on yhtä aikaa sekä vastarintaa tilan konventionaalisiin käyttönormeja kohtaan että myös yhtymistä valtakulttuurin asettamaan elävän kaupunkikulttuurin tuottamisen puhetapaan. Esimerkiksi roller derbyn pelaajien kannattaa hallivuoroja saadakseen mieluummin painottaa lajinsa urheilullista ja järjestäytyneitä luonnetta kuin puhua sen feministisestä emansipatorisuudesta tai punkhengestä. ”Ei saa olla liian outo” -ajattelu ja kunnollisuuden korostaminen määrittävät tilan haltuun ottamista ja kuvastavat keskiluokkaisesta aikuismaailmasta valuvia järjestyksiä.

Tässä luvussa on nivottu yhteen tilakamppailun paljastamat ikään, sukupuoleen ja ääneen liittyvät valtahierarkiat sekä valtaviiran vaikutus alakulttuurin moraalisten järjestysten muodostumiseen. Tilaan liittyvät kysymykset ovat erityisen keskeisiä pääosin kaupunkitilassa skeittausta, parkouria, longboardausta, scoottausta, uutta sirkusta ja bleidausta harrastaville. Julkisen tilan ”normaalia” määritellään uudelleen vastatilan kautta, millä on konkreettisia vaikutuksia siihen, mitä julkisissa tiloissa voi tehdä. Tilan valtasuhteisiin liittyvät kysymykset koskevat jollain tapaa jokaista tutkimuksessa mukana olevaa vaihtoehtolajia, sillä myös boulderoinnin, roller derbyn, katutanssin ja capoeiran harrastajat joutuvat käymään neuvotteluja oikeudestaan harrastustiloihin. Alakulttuurien ja niiden symbolisten valtavirtojen suhteita voi kuvata dialogisiksi ja dialektisiksi, joskin hierarkkisiksi. Alakulttuurin jäsenet kamppailevat oikeudestaan tilaan tietoisina valtaviiran kamppailua määrittävästä asemasta.

5.3 KUNNIOITUS ALAKULTTUURIN SISÄISSÄ JÄRJESTYKSISSÄ

Tässä luvussa nostan ensin esiin kunnioituksen kulttuurin keskeisyyden vaihtoehtoliikunta-alakulttuurien sisäisiä järjestyksiä määrittävänä ideaalina. Ohjenuorana on, että kaikkiin alakulttuurin jäseniin tulee suhtautua kunnioittavasti riippumatta esimerkiksi heidän taidostaan tai asemastaan alakulttuurin hierarkioissa. Kun ideaalin toteutumista tarkastellaan kriittisesti erilaisten erojen näkökulmista, huomataan, että usein kunnioitus ei olekaan niin keskeinen periaate, ettei siitä oltaisi valmiita joustamaan.

Siinä missä edellisessä luvussa keskityin alakulttuurin ja valtavirran tilallistuneisiin kohtaamisiin, tässä luvussa analysoin tarkemmin vaihtoehtolajialakulttuurien sisäistä dynamiikkaa ja valtasuhteita. Aloitan jälleen esittelemällä ideaalisia järjestyksiä, minkä jälkeen siirryn analysoimaan risteäviä eroja vaihtoehtoliikunta-alakulttuurien sisäisissä hierarkioissa. Kysymyksiin palataan myös artikkeleissa: Kunnioitus vaihtoehtoliikunta-alakulttuuria määrittävänä ideaalina esitellään artikkelissa I. Osan II artikkeleissa tarkastelen kunnioitusta vaihtoehtoliikunta-alakulttuurien järjestäjänä ja keskityn erityisesti niihin tilanteisiin, joissa ideaali rikkoutuu tai ei toteudu.

5.3.1 Kunnioituksen kulttuuri vaihtoehtoisena liikuntakulttuurina

Vaihtoehtoliikunnan alakulttuureihin kuuluu joukko periaatteita, joilla otetaan kantaa lajiyhteisöjen avoimuuteen. Kaikkien tutkimuksessa mukana olevien vaihtoehtolajien retoriikka korostaa yhdenvertaisuutta, avoimuutta sekä kaikkien kunnioittamista. Myös eksplisiittinen syrjinnän ja hierarkisuuden vastustaminen on harrastajille tärkeää. Juuri näitä periaatteita tuotiin esiin, kun tutkimukseen osallistuneilta kysyttiin vaihtoehtolajeihin yleisesti liittyvistä periaatteista. Tämä kertoo yhdenvertaisuuden keskeisyydestä vaihtoehtoliikunnan alakulttuurien moraalisisissa järjestyksissä. Erityisesti kunnioitus on sana, joka vilisee tiuhaan vaihtoehtolajiharrastajien puheessa, kun he kertovat lajiharrastajien jakamista periaatteista ja arvoista. Kutsun nämä periaatteet yhteen sitovaa moraalista järjestystä ideaaliksi kaikkien kunnioittamisesta. Kunnioitus perustuu näkemykselle, että kokemus yhteenkuuluvuudesta ja yhteisesti jaettu kiinnostuksen kohde ovat tärkeämpiä kuin keskinäiset erot, kuten seuraava katutanssijan kommentti osoittaa:

Tätä tehdään siksi että siitä itse saa nautintoa, mutta myös siksi että katutanssiyhteisö on mahtava ja tukeva verkosto, joka kannustaa jokaista jäsentään eteenpäin. Olit missä maassa tahansa pystyt aina löytämään katutanssijoita, joilla on sama intohimo ja rakkaus, olemme yhteistä perhettä. (Katutanssija verkkokyselyssä.)

Kunnioittavaa ja avointa suhtautumista kerrotaan sovellettavan sekä jo mukana oleviin että uusiin tulokkaisiin. Kunnioitus laajenee koskemaan myös lajiyhteisön ulkopuolisia, joita kohdataan oman lajin harrastuspaikoissa, kuten edellisessä luvussa osoitin. Asenteen nähdään hyödyttävän koko lajikulttuuria, sillä se takaa lajeille hyvän maineen mutta lisäksi ääneen lausuttuna periaatteena moninaistaa harrastajakuntaa. Pluraliteetista taas nähdään olevan hyötyä koko lajille, sillä ei kannata sulkea pois sitä, mitä potentiaalisella

uudella alakulttuurin jäsenellä on tarjota. Kaikilla voi olla annettavana jotain, mistä laji hyötyy. Tämä korostuu erityisesti joukkuelaji roller derbyssä:

Mä en oo aikaisemmin elämässäni harrastanut mitään urheilulajia sellain oikeesti ja olen meidän seuran isokokoisempia ihmisiä, mutta silti mullekin löytyy paikka sieltä kentältä. Ihmiset on erikoisia ja niillä on erilaista urheilutaustaa, kun kaikilla on eri vahvuudet. Kentällä kun ihmiset pelaa yhteen ja kun kaikilla on erilaiset vahvuudet, niin sitten niistä tulee sen koko joukkueen vahvuus, kun jokainen osaa jotain erilaista. (Roller derbyn pelaaja haastattelussa.)

Viisi keskeisintä esiin nostamaani risteävää eroa, jotka nimettiin syrjinnän vastustamisen yhteydessä, olivat sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, kulttuurinen tausta, ikä ja taitotaso. Juuri näiden nimeäminen osoittaa, että lajiharrastajat ovat tietoisia siitä, että ihmisiä voidaan syrjiä näillä perusteilla. Vaihtoehtolajiyhteisöihin syrjinnän ei nähdä kuuluvan. Joitain eroista on nostettu lajeissa esiin myös muilla tavoin: sateenkaari seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen symbolina on monella tapaa näkyvillä ainakin roller derbyssä – se on mukana jopa yhden suomalaisen liigan nimessä ja logossa. Vaikka sateenkaarevuuden¹ esiintuominen vaihtelee suurestikin derby-liigoittain, se siitä huolimatta määrittää, millaisen arvomaailman omaavat ovat derbyn piiriin tervetulleita. Monen lajin kohdalla myös ikä on usein esillä. Kaikkien lajien harrastajat korostivat, että harrastuksen voi aloittaa minkä ikäisenä vain.

Kaikkiaan kunnioituksen idealin painottaminen on yhteydessä siihen, että lajit haastavat pohtimaan, mitä urheilu ja liikunta ylipäätään ovat. Liikunnan ymmärtämisen ja tekemisen tapoja määritellään uudelleen tietoisina niistä liikuntamaailman perinteisistä tekemisen tavoista, jotka perustuvat hierarkkisuukselle ja kilpailulle. Kunnioitus tarkoittaa sitä, että muihin harrastajiin ei haluta suhtautua kilpailijoina ja vastustajina, millä rakennetaan tietoista pesäeroa erityisesti vakavaksi ja suorituskeskeiseksi koettuun kilpaurheiluun. Leikillisyyden ja hauskanpidon korostaminen ovat keinoja puhua myös seuroihin organisoituneen liikunnan järjestyksiä vastaan. Tällöin alakulttuurisen eronteon kautta valtavirraksi rakennetaan liikuntamaailma, jossa luovuus ja toisintekeminen eivät ole arvostettuja, syrjintä sallitaan ja uusien lajien arvo mitataan sillä, ovatko ne soveltuvia vähitellen mukautumaan koulu- liikuntaan ja arvokisoihin sopiviksi. Yksi verkkokyselyyn vastannut boulderohjaaja kiteyttää kommentillaan monen muun vaihtoehtoliikunnan harrastajan esiintuomat ajatukset: ”Itselle tuloksia ja kehittymistä tärkeämpää on hyvä fiilis ja rento meininki.”

Kunnioitus ja pluraliteetin arvostaminen ovat pääomaa, jolla on arvoa vaihtoehtoliikunnan kentillä. Alakulttuurisen autenttisuuden näkökulmasta tämä tarkoittaa ennen kaikkea sitä, että autenttinen vaihtoehtoliikkuja ei syrji ketään ja jakaa yhden-

1 Sateenkaareva on 2010-luvun alun laajassa LHBTIQ-nuorten (lyhenne: lesbo, homo, bi, trans, intersukupuolinen, queer) hyvinvointiin keskittyvässä tutkimuksessa esiin nostettu käsite, jonka tutkittavat nuoret itse olivat itselleen nimenneet (Alanko 2013; Taavetti 2015). Käytän käsitettä määrittelemään seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvia. Sateenkaarevan ohella käytän käsitettä homoseksuaalinen/homoseksuaalisuus yhteyksissä, joissa kyse on nimenomaan homoseksuaalisesta suuntautumisesta tai identifioutumisesta.

vertaisuutta korostavan arvomaailman. Valtavirtaan jäävät ne, jotka tätä arvomaailmaa eivät jaa. Moraalinen järjestys toimii myös rajanvedon välineenä suhteessa niihin nuorisokulttuureihin, jotka perustuvat muun muassa rasismille, ableismille² tai seksismille tai ovat avoimen hierarkkisia (vrt. Lähteenmaa 2000; Perho 2010; Hannerz 2015). Vaihtoehtoliikunta-alakulttuurit ottavat kantaa ja paikantavat itseään suhteessa myös ei-liikunnallisiin alakulttuureihin, kuten skinhead-kulttuuriin. Vaihtoehtoliikunnan kenttien peleissä on olennaista osoittaa kunnioitusta muita pelaajia kohtaan, ettei itse joudu suljetuksi pelistä pois. Kunnioituksen ideaalin keskeisyys tarkoittaa mahdollisesti myös sitä, että autenttinen vaihtoehtoliikunta-alakulttuurin jäsen pyrkii varmistamaan kaikille mahdollisuuden tulla jäseniksi, vaikka alakulttuurinen ”me” perustuu juuri sille, etteivät kaikki voi kuulua ”meihin”. Tämä paradoksi johdattaa tarkastelemaan kunnioituksen ideaalin toteutumista käytännössä.

5.3.2 Kunnioitus erojen risteyksissä ja kenttien rajankäynneissä

Määrittelemällä kunnioituksen keskeiseksi lähtökohdakseen vaihtoehtoliikunnan harrastajat tekevät pesäeroa sellaisiin alakulttuureihin ja liikuntalajimaailmoihin, jotka vaihtoehtoliikunnan harrastajat näkevät hierarkkisinä ja sulkeutuneina. Kritiikki kohdistuu ennen kaikkea urheiluseuroihin ja kilpaurheiluun. Siitä huolimatta myös vaihtoehtolajien maailmassa on mekanismeja, joilla tiettyjä ryhmiä suljetaan toiminnan ulkopuolelle ja joilla alakulttuurien sisäisiä hierarkioita tuotetaan ja ylläpidetään. Vaihtoehtolajien kentillä käydään kamppailuja legitimeistä pääomista, joista kunnioitus on vain yksi. Kun alakulttuurien ideaaliset arvojärjestykset – se mitä alakulttuurinen ”me” uskoo olevansa tai ainakin haluaa olla – otetaan tarkempaan tarkasteluun, huomataan, että käytännössä ideaaleista ollaan usein valmiita joustamaan, jos voidaan nähdä, että kollektiivinen etu vaatii sitä. Tässä alaluvussa tarkastelen hierarkkioiden ja ulossulkemisen ilmenemistä ja legitimoitua keskeisimpien risteävien erojen näkökulmasta.

Ulossulkeminen ja hierarkiat näkyvät ehkä kaikkein selvimmin, kun tarkastellaan vaihtoehtolajialakulttuurien sukupuolittuneisuutta. Ensimmäinen olennainen huomio on, että roller derby on naisvaltainen laji, kun taas skeittaus, scoottaus ja bleidaus ovat korostuneen miesvaltaisia. Myös boulderointi ja parkour ovat jossain määrin miesvaltaisia. Capoeira, sirkus, katutanssi ja longboarding ovat tarkasteltavista lajeista harrastajakunniltaan vähiten sukupuolittuneita. (Rannikko ym. 2016a.) Naisten, transihmisten ja sukupuolettomien pieni määrä useimpien lajien harrastajissa herätti lajiharrastajat pohtimaan lajalakulttuurien maskuliinisuutta hyvin kriittisestikin. Toisinaan taas otettiin annettuna, että dikotominen sukupuoliero on ja pysyy, kuten seuraava verkkokyselyyn saatu vastaus osoittaa:

Pakko sanoa, että fyysisesti pojat/miehet ovat paljon kykenevämpiä longboardaamaan ja olisin toivonut [verkkokyselyn laatijoilta, AR] enemmän teknistä erottelua lajissa (Longboardaaja verkkokyselyssä).

2 Ableismi tarkoittaa vammattomuuden ihannetta, vammaisiin kohdistuvaa syrjintää ja ulossulkemista sekä niin sanottua kyvykkyyden tyranniaa.

Kuten esimerkistä käy ilmi, osa vaihtoehtolajiharrastajista on sitä mieltä, ettei muiden kuin miesten fyysisillä tai kulttuurisilla ominaisuuksilla voi kehittyä lajissa hyväksi. Eri-tyisesti naisten puuttumisen arveltiin monesti johtuvan naisista itsestään. Samanlaisia selityksiä on vastikään tarjottu myös punkkulttuurin tutkijalle:

Se ei ollut punkin syytä, että naiset tunsivat itsensä ulkopuolisiksi: sen sijaan se nähtiin johdonmukaisuuden ja sitoutuneisuuden puutteena. He pelkäsivät liikaa likaantumista, loukkaantumista ja eroottisuutta. (Hannerz 2015, 183, käänös AR.)

Kyseinen punkitutkija, Erik Hannerz, kritisoi tulkinnan yksioikoisuutta. Hän korostaa, että mikäli alakulttuurin rajanvedot pyrkivät sulkemaan jonkun ryhmän alakulttuurin ulkopuolelle, eivät ryhmään kuuluvat näe alakulttuurin jäsenyyttä houkuttelevana vaihtoehtona (Hannerz 2015, 176). Osan II artikkeleissa olen kuvannut naisten sopimattomuutta autenttisen skeittarin rooliin empiriasta ammentavan skeittityttöystävän käsitteen avulla (Rannikko 2016a; Rannikko 2018). Siinä naisten läsnäolo skeittialakulttuurissa selitetään miesten läsnäolon, ei skeittauksen kautta. Se, että skeittialakulttuurissa naiset ovat ensisijaisesti skeittareiden tyttöystäviä, oli ilmiönä ja kategoriana tuttu kaikille haastatelluille skeittarinaisille ja nousi esiin myös verkkokyselyvastauksissa. Sen sijaan kukaan miehistä ei tullut nimetyksi ”poikaystäväksi”, ei edes naisvaltaisessa roller derbyn maailmassa. (Vrt. Hannerz 2015, 182.) Skeittityttöystäväleimalla voi olla hyvin konkreettisiäkin seurauksia: oletus siitä, että naiset ovat skeittipaikalla vain miesten vuoksi, voi johtaa jopa siihen, ettei naisille anneta tilaa skeittaamiseen, koska ajatellaan, etteivät he tarvitse sitä (vrt. Kelly ym. 2008, 121–122). Seuraavassa aikakauslehtiartikkelilainauksessa aktivisti, runoilija ja tutkija Hanna Storm kuvaa, miten tietoisuus skeittityttöystävän roolista melkein johti siihen, ettei hän olisi aloittanut longboardaamista.

Itse en kuitenkaan kuvittelekaan, että koskaan haluaisin edes kokeilla, saati että oppisin. Ensiksi siksi, että yhdistän kaiken skeittaamisen neppailuun eli temppujen tekemiseen. Toiseksi siksi, että en halua, että minut identifioidaan ”skeittityttöystäväksi”. Tämä este, joka nyt tuntuu ylireagoinnilta, vaikuttaa niin paljon, että en edes yritä (tai mitä nyt pari kertaa naureskellen kipuan laudan päälle sisätiloissa ja liu’un puulatiaa pitkin). (Storm 2015, 27.)

Alakulttuuritutkijat ovat huomanneet, että feminiinisyyttä liitetään helpommin valtavirtaan kuin autenttiseen ja alakulttuurisesti tavoiteltavaan (Leblanc 1999, 8; Perho 2002; 2005; Hannerz 2015, 181). Vastaavalla tavalla feminiinisyyttä mielletään harvoin autenttiseksi vaihtoehtolajien maailmassa, joskin roller derby, katutanssi ja capoeira haastavat liian yksioikoista tulkintaa. Selvimmän poikkeuksen muodostaa roller derby, joskin siinäkin autenttisuus täytyy enenevässä määrin urheilukulttuurin maskuliinisilla sisällöillä ja aiemmin keskeisempi perinteinen feminiinisyyden kuvasto, esimerkiksi sukkahousut tai hame, liitetään epäautenttiseen valtavirtaan. Palaan tähän yksityiskohtaisemmin myöhemmin.

Skeitti-, parkour- ja punkitutkijat ovat etsineet selityksiä sille, miksi monet alakulttuurit ovat niin vahvasti miesten dominoimia todellisuuksia. Skeittauksen osalta syyksi on jopa

tarjottu sitä, että koko skeittialakulttuuri perustuu eronteolle feminiinisyyttä kohtaan. Myös parkourin armeijataustaa voi pitää vastaavana maskuliinisuutta korostavana lähtökohtana. Nämä mahdollistavat alakulttuurien seksistiset käytännöt, jotka problematisoivat naisten, muunsukupuolisten ja sukupuoliottomien osallistumisen – erityisesti jos myös autenttisuus määrittyy maskuliiniseksi ja sitä määritellään maskuliinisilla ideaaleilla. Tällöin muut kuin miehet voivat olla läsnä, mutta eivät alakulttuurin täysivaltaisia jäseniä, sillä heidän asemansa määrittyy miesten kautta. (Ks. esim. skeittaus: Beal 1996; Bäckström 2013; Harinen 2010; Wheaton & Tomlinson 1998; parkour: Ameel & Tani 2007; punk: Leblanc 1999, 8.) Maskuliinisuus on monessa tapauksessa vaihtoehtolajeissa legitiimiä pääomaa.

Vaihtoehtolajialakulttuureissa mukana olevat naiset kertoivat, että vaihtoehtolaji tarjosi heille ensimmäistä kertaa mahdollisuuden tehdä jotain miehille merkittävää, esimerkiksi longboardata. Lajien sukupuolikoodaus ei välttämättä ole niin ehdoton, ettei sitä voisi haastaa. Moni ei kuitenkaan uskaltanut aloittaa noin vain, vaan heidän piti esimerkiksi nähdä mainos pelkästään naisille suunnatusta skeittivuorosta, aloittelijoiden parkourkursista tai roller derbyn open skate -tilaisuudesta. Monet naiset myös kertoivat, että he harjoittelivat lajia yksin ennen kuin menivät mukaan yhteisiin harjoituksiin. Naisten tarinoissa korostuikin, etteivät he saa tehdä lajissa virheitä, sillä heidän suoriutumistaan tarkkaillaan erityisellä tavalla nimenomaan sukupuolen vuoksi. Oman taitavuuden osoittaminen on keino päästä skeittityttöystävän leimasta eroon, joten taidon ja sukupuolen risteämä ja niiden vaikutus toisiinsa on ilmeisen keskeistä vaihtoehtolajien hierarkioita tarkasteltaessa. Taito on toki olennainen jäsenyyden lunastuskriteeri myös miehille. Seuraavassa ryhmähaastattelulainauksessa skeittaavat naiset keskustelevat sukupuolen ja taidon risteyksestä. He puhuvat siitä, kuinka taitavasti skeittaava nainen saa huomiota ja ihmettelyä osakseen.

Minna: Sit on kyl paljon positiivistakin asennetta et. Ne on sillee et jee, että skeittaa! Et niinkun vaikka ihmiset kiinnittää huomioo niin ei se oo negatiivista et sä oot iha paska varmaa.

Elli: Mut sit kun on ihan paska niin sit tulee semmonen olo ettei haluis vahvistaa sit tollasia reaktioita. Kirsi: Mulla on siis tullu jotain huudeltu kadulla menny et ”Hei kattokaa mite siistii, tyttö joka skeittaa!” ahahahha. Älkää kattoko, mä varmaan kaadun kohta!

Minna: Ja sit musta on tosi outoja nää kehut joita on tullu vastaan et jos skeittaa hyvin niin ne kehut saattaa olla sellasia et sähän skeittaa tosi hyvin tytöks tai toinen on et hei sähän skeittaa paremmin kun jotkut pojat! Sit on vähän sillee, et niin varmaan säkin!

Osan II artikkeleissa käsitellään vaihtoehtoliikunnan alakulttuureissa tarjolla olevien sukupuoliroolien kapeutta ja dikotomisuutta: sukupuolen moninaisuuden ja transihmisten näkymättömyys on ilmeistä muualla kuin roller derbyn keskuudessa. Toisaalta jotkin vaihtoehtoliikunta-alakulttuurit mahdollistavat valtavirtaa vapaamman sukupuolinormien rikkomisen (Kelly ym. 2008, 114–118; Pavlidis & Fullagar 2013; 2015; Carlson 2010; Bäckström 2013.) Erityisesti roller derbyssä mutta osin myös muissa lajeissa stereotyyppisen naiseuden ja urheilun hegemonisen maskuliinisuuden ironisointi on vahvasti läsnä (ks. esim. Carlson 2010; Rannikko 2016a; 2018). Tämä näkyy esimerkiksi derbynimissä, sellaisissa kuin Fatmermaid, Rainbow Dash, Kamasuttura ja Hotzilla. Joissain liigoissa on tosin alettu käyttää etu- ja sukunimiä derbynimien sijaan.

Myös seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen risteymä on merkityksellinen, kun tarkastellaan alakulttuurien hierarkioita. Kapeat sukupuoliroolit ovat yhteydessä alakulttuurisen autenttisuuden heteroseksuaalisuuteen. Harrastajien mukaan useamman tutkitun lajin parissa on verrattain paljon seksuaalivähemmistöön kuuluvia naisia, mutta ei miehiä. Miesten homoseksuaalisuus on jopa yllättävän vaiettu, kun huomioidaan kaikki kunnioituksen korostaminen. Kenttätyön perusteella uskallan sanoa, että monien vaihtoehtolajien maailmassa homo on edelleen pilkkasana. Ulostulojen seurauksia on vaikea ennakoida, sillä lähtökohtaisesti seksuaalienemmistölle sallitaan yksityisyys, kun taas seksuaalivähemmistöjen henkilökohtaisesta tehdään mielellään julkista ja näkyvää (Skeggs 2014, 287). Muutaman sateenkaarevan miesurheilijan saama näkyvyys onkin ollut varsin suurta. Viime vuosina esillä ovat olleet myös erilaiset urheilijoita ”kaapista ulos” tulemiseen kannustavat mediakampanjat. Seuraavassa haastattelulainauksessa skeittari pohtii, miksi hänen tuttavapiiriinsä ei kuulu avoimesti sateenkaarevia miesskeittareita hyväksyvistä ilmiöistä huolimatta.

Ja en mie tiiä, jotenki jossain määrin kuitenkin, ku sanoit tuosta nii se on tietty semmonen maskuliininen maailma, että mie en tiiä yhtään homoskeittaajaa. Että siinä on kuitenkin ne yhteisöllisyysuhteet niinku niin vahvat, että siihen voi olla huono, niinku hankalampi päästä, jos niinkun on homo, mutta silti mie en usko, että ykskään miun kaveri on homo, joka skeittaa. Tai siis silleen, että se ois kaapissa oleva homo. Tai siis mie en ymmärrä, että, tai ainakkaan mejän porukassa se ei, niinku ei, niin sen voi todellaki sanoa. Tai siis silleen, se ois kaikille todellaki ok tai sitte. (Skeittari haastattelussa.)

Miehille heteroseksuaalisuus näyttäisi monesti olevan vaihtoehtoliikunnan kentillä legitimiä pääomaa. Muiden sukupuolien kohdalla niin ei välttämättä ole. Myös aiemmin keskusteltu skeittityttöystävyyttä pitää sisällään hetero-oletuksen, jota horjuttamalla kyseenalaistaa skeittityttöystäviin liitettyä motiivia alakulttuurissa mukana olemiselle: homoseksuaalinen nainen tuskin on paikalla skeittarimpiesten vuoksi vaan muista syistä. Vastaavasti skeittityttöystävän roolin kyseenalaistamalla saattaa horjuttaa hetero-oletusta. Hetero-oletus pätee yhtä lailla skeittaaviin miehiin, joiden lähtökohtaisesti oletetaan olevan kiinnostuneita potentiaalisista tyttöystävistä. Yhtä lailla dikotominen heteroseksuaalisuuteen perustuva järjestys ei tarjoa ollenkaan paikkaa transihmisille ja muille dikotomista sukupuolikäsitystä haastaville sukupuolille. Heteronormatiivisuus tavallaan implisiittisesti määrittää kaikkien sukupuolien – ja myös sukupuolettomien – asemaa alakulttuurien hierarkioissa.

Erityisesti roller derbyä pelaavat mutta myös skeittaavat naiset saatetaan suorastaan leimata lesboiksi (Rannikko 2018; skeittaus: Bäckström 2013). Tämä tapahtuu sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen ja taidon risteyksessä: oletus on, että taitava nainen ei voi olla alakulttuurin jäsen miesten vuoksi, joten hän tuskin on edes kiinnostunut miehistä. Stereotyyppioita hyödyntämällä taitavalta naiselta pyritään viemään arvo yhtäältä naisena yleisesti, koska naisen tulisi lähtökohtaisesti olla olemassa miehiä varten ja tämä nainen ei ole. Toisaalta häneltä viedään myös arvo alakulttuurin ansioituneena jäsenenä, koska stereotyyppisen käsityksen mukaan lesbot ovat luonnostaan taitavia liikunnassa, joten taitavuus ei suoranaisesti ole naisen omaa ansiota. Kaikkein ilmeisin esimerkki tästä prosessista löytyy Marja Kokkosen (2012, 30) tutkimuksesta, jossa eräs tutkimukseen

osallistuja kertoi hänelle sanotun, että hän on kyllä hyvä nyrkkeilijä, mutta se johtuu siitä, että hän on lesbo. Naisten sateenkaarevuus ei ole ongelmatonta, mutta sille perustuvat hierarkiat eivät ole yhtä näkyviä ja ilmeisiä kuin miesten sateenkaarevuudelle perustuvat hierarkiat. Seuraava lainaus kuvaa hyvin, miksi se saatetaan piilottaa hyvinkin huolellisesti: on olemassa riski, että se on potentiaalisesti vääränlaista pääomaa.

Mä olin kerran sellasel tunnilla ja sit mun tanssiopettaja otti mut sillee niinku, mun piti näyttää joku sellanen akrobatiajuttu sen kanssa. Sit yks nainen tai tyttö huus sieltä, et höö [haastateltava, AR] ei päästä irti, vaikka voiski jo. Siis sitä ei oo koskaa tapahtunu mulle ennen, se oli ehkä se hirvein asia, mikä mulle on koskaan tapahtunu. [-] Mut että sä vielä kehtaatkin sanoo jotain, ni se on ihan hirveetä, koska se tuntu silt, että must tulee jotenki härö. Tai sellanen, et mä oon siel tanssitunnilla kaikkien muiden naisten kanssa ja voisin vaikka koskee niihin. Et mä oikeesti elän tosi avoimesti ja silti mä pelkään tällasii asioita. (Katutanssija haastattelussa.)

Osansa alakulttuurisessa autenttisuudessa on alakulttuurisella tyyllillä, joka kattaa ulkoisten symbolien kuten vaatteiden lisäksi myös muun muassa arvot ja maun (Hebdige 1979). Pukeutuminen, jonka merkitystä alakulttuurisena merkitsijänä lajiharrastajat usein siitä kysyttäessä vähättelivät, nousi useissa tapauksissa muuta kautta keskeiseksi eronteon ulottuvuudeksi. Sen voi sanoa olevan monissa lajeissa tärkeämpi osa autenttisuutta kuin haluttaisiin myöntää. Tyylin ja taidon risteymä on erityisen olennainen: pitää olla taitava, jotta voi pukeutua miten vain. Toisaalta taas erityistä halveksuntaa aiheuttaa, jos on pukeutunut jopa liioitellusti alakulttuurin jäsenyyteen viittaaviin vaatteisiin, mutta ei lopulta olekaan niin taitava kuin ulkonäöstä voisi päätellä. Tyylin implisiittinen keskeisyys liittyyne siihen, että nuorten alakulttuurinen tyyli on jo kauan ollut kaupallistamispyrkimysten kohteena, joten se muuttuu jatkuvasti pyrkiessään pakenemaan markkinavoimia (Willis 1984). Myös roller derbyssä väärä pukeutuminen liittyy ulkopuolisuuteen: pelaajien mukaan verkkosukkahousujen tai hameen käyttö paljastaa niiden käyttäjän tietämättömyyden derby-kulttuurista, ja punktyylin vaaliminen joissain derby-liigoissa kertoo liigojen amatöörimäisestä otteesta:

Mutta huomaa kun Suomeen aloittaa joku pienempi seura, niin se saattaa aloittaa siitä mistä se on joskus lähtenyt. Saatetaan tulla treeneihin hame päällä ja muuta vastaavaa. Koko ajan liikkuu urheilullisempaan suuntaan. Tai ei oikeastaan voi sanoa että meidän seuran pitäisi liikkua enää urheilullisempaan suuntaan, koska me ollaan jo urheilullinen seura. Ehkä aloittelevien seurojen. (Roller derbyn pelaaja haastattelussa.)

Se, että derbyn lyhyeen historiaan tiiviisti liittyvä punk on nykyään amatöörimäistä ja epäautenttista, kertoo autenttisuudsmääreiden nopeastikin tapahtuvasta muutoksesta. Se on myös osuva esimerkki siitä, kuinka valtakulttuurin kapeasti ymmärrettyä urheilullisuutta korostavat arvot ovat tulleet alakulttuurin arvoiksi legitimointiprosessin kautta ja kuinka ne on vähitellen otettu omiksi. Urheilullisuus on alkanut muodostua derbyn kentällä koko ajan kompetentimmaksi pääomaksi, punk-konnotaatioita saavat derby-nimet ja verkkosukkahousut ovat menettäneet arvoaan kentällä valideina pääomina. Useimmissa suomalaisissa liigoissa verkkosukkahousut ovat vaihtuneet urheiluvaatteisiin.

Taidon risteäminen useamman muun eron kanssa osoittaa sen keskeisyyden alakulttuurien peleissä. Vaihtoehtolajeissa taito on kuitenkin melko joustava, kontekstisidonnainen ja neuvoteltava kategoria. Harvalla lajilla on tasoryhmiä tai yhteneviä käsityksiä esimerkiksi siitä, mikä tempu vaati enemmän taitoa kuin toinen. (Harinen & Rannikko 2014; Rannikko ym. 2014.) Capoeiran taistelulajeista tutut vyöt ovat tämän tutkimuksen lajien joukossa poikkeus, joskin capoeirassa ei ole universaalia vyöjärjestystä, eikä siinä pidetä edes vyökokeita. Väiden määrittämä taitohierarkia on siten varsin kontekstisidonnainen. Taidon ambivalentista määritelmästä huolimatta urheilullinen, pystyvä, nopea, näppärä ja voimakas ideaalikeho määrittää vaihtoehtolajien arvostushierarkioita. Otetaan esimerkiksi roller derby. Yhtäältä perinteisellä tavalla urheilullisen on muita helpompi tulla osaksi derby-alakulttuuria: luistelutaustan omaavat ja nopeasti luistelun oppivat ovat derby-liigoille houkuttelevia. Toisaalta urheilullisen kehon saavuttaminen voi olla harrastajan näkökulmasta roller derbyssä helpoaa, kuten moni derbyn pelaaja kertoi: nousin sohvalta, menin treeneihin ja kehoni oli urheilijan keho. Tämä esimerkki, vaikkakin vain yhdestä lajista, osoittaa, että vaihtoehtolajeissa liikunnallisten kehojen arvoa tarkastellaan hyvinkin moninaisista lähtökohdista. Monenlaisilla kehoilla ja taidoilla on käyttöä. Samaan aikaan taustalla on kuitenkin nähtävissä perinteiset liikunnallisen taitavuuden ja kehon liikunnallisen kompetenssin määritelmät, joita vaihtoehtolajit eivät pysty kokonaan pakenemaan.

5.3.3 Lopuksi: Kiistanalainen kunnioitus

Yhteenvertäen voi todeta, että yhtäältä kunnioitusta painottavien moraalisten järjestysten avulla rajataan sitä, kenellä on mahdollisuus kuulua vaihtoehtolajien alakulttuureihin; toisaalta niiden avulla rakennetaan alakulttuurien sisäisiä hierarkioita. Seksismin, rasismien, ableismin sekä homo- ja transfobian kieltämisellä pyritään ennen kaikkea pitämään epäautenttiset poissa alakulttuurien kentiltä. Tavoitteena ei suoranaisesti ole kenenkään mielipiteen muuttaminen. Kunnioituksen politiikka toimii ennen kaikkea kenttien rajankäynnin välineenä. (Vrt. Hannerz 2015, 186.)

Kunnioittava suhtautuminen on pääoman laji, joka tulee hallita, jotta vaihtoehtolajien peleihin voi osallistua ja niissä menestyä. On kuitenkin olemassa kunnioitusta keskeisempiä järjestyksiä, joille alakulttuurin jäsenyys perustuu. Bourdieulaisittain tämän voi tulkita niin, että kunnioitus päämääränä ei ole saavuttanut hegemonista asemaa vaihtoehtoliikunnan kenttien peleissä, vaikka se on joidenkin peleihin osallistuvien päämäärä. Syrjivä kielenkäyttö tai vihamielinen symboliikka jotain ihmisryhmää kohtaan ohitetaan, jos ryhmän jäsenet muuten noudattavat alakulttuuripelin sääntöjä eli ovat autenttisia (Hannerz 2015, 179–180). Käytännössä kunnioitus ei ole keskeisin vaihtoehtoliikunta-alakulttuurien moraalinen järjestys. Mikäli kunnioitus todella olisi moraalisen kosmologian keskuksessa, siitä pidettäisiin huolellisemmin kiinni loppuun saakka ja muut järjestykset määrittyisivät suhteessa siihen.

On löydettävissä kolme erilaista tapaa alakulttuurien suhtautumisessa niihin erojen varaan rakentuviin hierarkioihin, jotka määrittävät pelaajien asemaa vaihtoehtoliikunnan kentillä. Ensinnäkin voi suhtautua niin, että hierarkioita ei ole ja syrjintää ei tapahdu.

Lähes poikkeuksetta näin uskovat ovat niitä, jotka dominoivat kenttien pelejä. Heidän pääomakombinaatioillaan voi mennä mukaan peliin ilman, että syrjivät rakenteet problematisoivat heidän osallistumisensa. Toinen suhtautumistapa on nähdä, että hierarkioita on ja alakulttuuriin käytännöt sulkevat joitain ryhmiä ulkopuolelleen. Tämä määrittää moraalisesti vääräksi. Näin suhtautuvat pyrkivät yleensä purkamaan hierarkioita, joskin usein heidän oma asemansa kentällä on niin epäedullinen legitiimien pääomien puutteen vuoksi, ettei sääntöjen muuttaminen ole kovin tehokasta tai välttämättä edes mahdollista. Näin suhtautuvat kuitenkin pyrkivät muuttamaan pelin sääntöjä sellaisiksi, että peli olisi mahdollisempi myös heille itselleen. Peli itsessään on kuitenkin heille pelaamisen arvoista, vaikka heidän päämääränsä eivät sitä dominoi. Kolmas suhtautumistapa on nähdä hierarkiat legitimoituina ja pelin säännöt sellaisenaan hyvinä. Voisi luulla, että näin ajattelevat vain pelissä menestyvät, mutta ajatus saa kannatusta myös niiden keskuudessa, joilla ei ole kentän pelissä tarvittavia pääomakombinaatioita. Siitä huolimatta he kokevat peliä dominoivat päämäärät omikseen.

Edellisessä jaottelussa korostuu positionaalisuuden merkitys sekä se, miten risteävät erot vaikuttavat toisiinsa. Alakulttuurin kunnioitukselle perustuvat ideaaliset järjestykset reaalistuvat käytännön toiminnassa erilaisina eri positioista tarkasteltuna: esimerkiksi yhdestä positioista tarkasteltuna sukupuolien tasa-arvo näyttäisi toteutuvan, kun taas toisesta positioista näkee, että sukupuolella perustellaan alakulttuurien sisäisiä hierarkioita. Vaihtoehtoliikunta-alakulttuurien jäsenten ja potentiaalisten jäsenten moninaisuus pitää alakulttuurit liikkeessä ja niiden moraaliset järjestykset jatkuvan neuvottelun ja kritiikin kohteena.

Eriarvoisuuden risteävät dimensiot synnyttävät kuitenkin myös säröjä alakulttuurien yhtenäisyyteen. Syntyy niin sanottuja turvallisempia tiloja, alakulttuureja alakulttuurien sisään tai reunoille, tiloja alakulttuureista syrjäytettyjen positiivisen itsemäärittelyn mahdollistamiseksi ja luomiseksi – aivan samoin kuten alakulttuurit itse ovat aikoinaan syntyneet. Ne elävät osin alakulttuurien järjestysten mukaisesti, osin niitä tietoisesti vastustaen. Näistä esimerkkejä ovat naisten perustamat pääosin naisille suunnatut longboarding- ja skeittiyhdistykset, -vuorot sekä -ryhmät. Tällöin tosin skeittaus ilman etuliitettä on edelleen miesten hallussa. Samaan ryhmään kuuluvat myös hiljattain syntyneet roller derbyn c-joukkueet, joihin voivat liittyä ne, jotka eivät halua kilpailla.

Syntyy myös muunlaista vähemmän tai kevyemmin järjestäytyntä vastarintaa. Osa harrastajista jää toimimaan tilan ja ajan marginaaleihin: esimerkiksi naiset ja nuorimmat skeittaajat tai scoottaajat saattavat mennä skeittiparkkeihin vain sellaisiin aikoihin, kun siellä ei ole muita. Toisaalla parkkien ruuhkaan ja sääntöihin turhautuneet skeittarit alkavat rakentaa niin sanottuja villejä parkkeja, jotka ovat olemassa niin kauan, kun kaupunkien virkahenkilöt sen sallivat. Nämä kaikki ovat vastarintatulkintoja suhteessa ulossulkeviin autenttisuusmäärityksiin kenttien peleissä. Niiden voi perustellusti nähdä marginalisoivan jo ennestään marginaalissa olevia ryhmiä, kuten nuorimpia skeittaajia, ja piilottavan heidät ”alakulttuurien valtavirrasta”, mutta toisaalta ne luovat hetkellistä vastatilaa, mahdollisuutta tuottaa vaihtoehtoja ja avoimempaa autenttisuutta uudellisissa peleissä. Ne ovat osa liikunnan eriytymistä (Itkonen 1996), joka avaa kenttää entistä moninaisemmalle harrastajakunnalle.

6 Kohti kunnioituksen kulttuuria

Vaihtoehtoliikunta-alakulttuurien ideaalisissa järjestyksissä kunnioitus on moraalisen kosmologian keskuksessa oleva pyhä, jonka ympärille kaikki muu jäsentyy. Kunnioitus on vaihtoehtoliikunnan kentillä arvokasta pääomaa. Kunnioituksen kulttuuria korostamalla vaihtoehtolajialakulttuurit osoittavat liikuntakulttuuriin liittyviä epätoivotuiksi määrittelemiään ilmiöitä. Näitä ovat esimerkiksi mukaan pääsemisen vaikeus, liikuntakulttuuria moniulotteisesti läpileikkaava kilpailullisuus, syrjintä ja legitiimin aseman saavuttanut hierarkkisuus. Kunnioituksen vaatimus paljastaa myös julkiseen tilaan liittyvää ulossulkemista ja epätasa-arvoa, jossa altavastaajiksi joutuvat usein vaihtoehtoliikunnan harrastajat. Kunnioituksen ja yhdenvertaisten mahdollisuuksien keskeisyys korostuu alakulttuurisessa eronteossa: alakulttuurin konstruoima symbolinen valtavirta nähdään epäkunnioittavana ja erilaiset eriarvoisuudet sallivana, jopa niitä tavoittelevana. Valtavirran järjestysten ongelmallisuus osoitetaan, ja ne määritellään moraalisesti vääriksi. Alakulttuurinen eronteko artikuloidaan ennen kaikkea ideaalien tasolla.

Vaihtoehtoliikunnan kuviteltu yhteisö, joka piirtyy esiin ideaalisia järjestyksiä tarkasteltaessa, on risteävien erojen suhteen moninaisempi kuin se, joka tulee näkyviin, kun katsotaan harrastusyhteisöjen käytännön toimintaa. Alakulttuurien jäsenkunta ei ole niin moninaista kuin niiden jäsenet ajattelevat sen olevan. Vaihtoehtoliikunta-alakulttuurit ovat moraalisilta järjestyksiltään ideaalikäsitystä ristiriitaisempia. Vaihtoehtoliikunnan moraalista perusakselia määrittävä kunnioitus tulee kyseenalaistetuksi alakulttuurien käytäntöjen tasolla, sillä kamppailua käydään myös kunkin vaihtoehtoliikunta-alakulttuurin kentän rajoista: kaikki eivät pääse mukaan peliin. Erityisen selvästi tämä näkyy erojen risteyksissä: alakulttuurien määrittelykamppailuissa näkyy, kuinka heteroseksuaalinen maskuliinisuus, nuori aikuisuus, argumentointikyky ja taito ovat useissa tapauksissa vaihtoehtoliikunnan kentillä kunnioitusta arvokkaampia pääomia.

Ideaalien ja käytäntöjen välinen paradoksi selittyy osin sillä, että kunnioitus on usein jopa niin pyhää, että sen toteutumista pidetään itsestään selvänä. Tässä mielessä se on hieman kuin seura- ja koululiikunnan maailmasta tutut sloganit ”reilu peli” ja ”kaikki pelaa”. Hierarkiat ja epätasa-arvo jäävät piiloon, sillä periaatteessa niitä ei pitäisi löytyä liikunnan parista. Urheiluun liittyvä reilun pelin eetos kätkee eriarvoisuutta, jota on hankala osoittaa, arvostella tai edes nähdä (Long 2000; Berg & Kokkonen 2016). Kyse on myös siitä, että syrjintä ja ulossulkeminen jäävät helposti piiloon niiltä, joita ne eivät suoraan kosketa, jos kentällä kuullaan vain valtahierarkioiden huipulla olevien ääni. Kunnioituksen politiikan toteutumista olisi syytä kriittisesti tarkastella ja systemaattisesti seurata.

Kunnioitus tarkoittaa usein sitä, että annetaan tilaa muille ja heidän tavalleen tehdä. Se määrittää tilallisia suhteita. Tilan tarjoaminen ei lopulta aina riitä siihen, että kaikilla olisi yhtä paljon toimintatilaa, sillä kaikkien kulttuuriset resurssit eivät ole yhtäläiset, eikä kaikilla ole osallistumiseen tarvittavia pääomia. Vapaan, huokoisen ja hierarkiattomuuteen pyrkivän toimintatilan haltuunotto ei ole kaikille yhtä helppoa ja luontevaa (Aho ym. 2018). Kunnioituksessa voi nähdä olevan kyse siitä, että kaikille annetaan

tilaa tulla, mutta käytännössä kaikkien mahdollisuudet päästä mukaan eivät ole tasa-arvoiset. Tässäkin on pohjimmiltaan taustalla sama ilmiö kuin perinteisen liikunnan maailmassa: yhdenvertaisuutta ajatellaan edistettävän syrjivien rakenteiden purkamisen sijaan yksilöllisyyttä korostamalla (Berg & Kokkonen 2016, 9), mikä helposti johtaa kykenevimpien tyranniaan.

Vaihtoehtoliikunnan ideaalina on olla riittävän kunnollinen mutta myös sopivassa määrin radikaali, jotta kenttien peleissä voisi menestyä. Myös alakulttuurin olemassaolon ehdoksi määritetty sellainen kunnollisuus, ettei sen vastakohtakseen käsitteellistämä valtavirta näkisi tarvetta pyrkiä tuhoamaan sitä. Tämä näkyy esimerkiksi keskustelussa siitä, missä, miten ja mihin vuorokaudenaikaan vaihtoehtolajeja voi harrastaa, ettei olisi liikaa häiriöksi. Samaan aikaan alakulttuurin on pysyttävä riittävän vaihtoehtoisena, ettei se tulisi sulautetuksi valtavirtaan. On oltava uniikki ja säilytettävä oma tyyli kilpajuoksussa markkinavoimien kanssa (Willis 1984). Vaihtoehtoisuus on siten toisinaan varsin vaihtoehtotonta.

Vaihtoehtoliikunta-alakulttuurien jäsenyyspelien säännöt ovat jatkuvan uudelleen-neuvottelun kohteena (Bourdieu & Wacquant 1995, 127; Koski & Filander 2013, 584). Vaihtoehtoliikunnan alakulttuurisella kentällä on käynnissä kamppailu paitsi sääntöjen myös kentän voimasuhteiden muuttamiseksi. Lisäksi kamppailua käydään kentän rajoista, sillä kentällä eivät kamppaile vain vaihtoehtoliikunta-alakulttuurien jäsenet vaan myös alakulttuurien ulkopuoliset toimijat: julkisen tilan muut käyttäjät, julkishallinnon virkahenkilöt, urheiluseurojen toimijat, markkinavoimien edustajat ja muut vaihtoehtoliikuntaa harrastavien nuorten toimintaa kontrolloimaan pyrkivät aikuiset. Kaikki pelaajat pyrkivät muokkaamaan kentän sääntöjä sellaisiksi, että ne suosisivat heitä itseään (Bourdieu & Wacquant 1995, 129). Pohjimmiltaan kyse on pelistä, jossa kunnioitus on moraalisen kosmologian keskuksessa sijaitseva pyhä.

Kaikki eivät lopulta koe peliä pelaamisen arvoiseksi vaan kiistävät sen panosten arvon (Bourdieu & Wacquant 1995, 126). Ne, jotka kokevat olevansa liian radikaalilla tavalla vääränlaisia, vaihtoehtoliikunnan kentän ”toisia” ja joilla ei ole vaadittavia pääomia osallistua menestyksekkäästi kentän peliin, siirtyvät muualle. Jotkut – esimerkiksi naisten vuoroja perustaneet skeittarit – luovat uusia pelejä, joissa sääntöjä on muokattu sellaisiksi, että peli nähdään pelaamisen arvoiseksi ja sen päämäärät tavoiteltaviksi. Näin on syntynyt uusia melko itsenäisiä kulttuurisia todellisuuksia liikuntakulttuurin kentälle. Uuden kentän suhde vanhaan on monella tapaa alisteinen, mutta pelaajat uskovat uuden kentän muuttavan lopulta myös vanhan pelin voimasuhteita. Monesti pyrkimyksenä on tuoda vähitellen muutos koko liikuntamaailmaan, joten eri kenttiä voi pitää hyvinkin limittyneinä.

Palataan vielä kysymykseen alakulttuurisesta eronteosta. Alakulttuurin ja valtavirran toisilleen vastakkaisiksi asettaminen tulee problematisoiduksi vaihtoehtoliikunta-alakulttuurien moraalisten järjestysten lähemmässä tarkastelussa. Alakulttuuri–valtakulttuuri-jaon voi nähdä toimivan ideaalien tasolla. Kysymykseen ”keitä me olemme” on yksinkertaisinta vastata dikotomian kautta: me olemme alakulttuuri, me emme voi olla valtavirtaa – moraalinen järjestyshän määrittää sekä sen, millaisia me olemme, että sen, millaisia me emme ainakaan ole (Koski & Filander 2009, 123). Käytännössä todeksi

oletaan alakulttuurina, jonka järjestyksiin valtavirta on lyönyt leimansa. Kyse on siitä, että vaikka joitain valtakulttuuriin liitettyjä osa-alueita tarkasteltaisiin kriittisesti, yhteiskunnan kaikkia hierarkioihin järjestäviä rakenteita ei saada haastettua. Vaihtohtoliikunnan piirissä toteutetaan osin ympäröivän yhteiskunnan järjestyksiä, mikä näkyy esimerkiksi siinä, että hierarkioissa valta on yleensä vanhimmissa harrastajilla. Vaikka alakulttuuri on valtakulttuurin rakenteistamiin puitteisiin asettuva kulttuurinen todellisuus, se ei tarkoita, ettei alakulttuuri voisi olla vaihtoehto valtavirralle. Vaihtoehdon ei tarvitse olla vastakkainen tarjotakseen vaihtoehtoja.

Alakulttuurit eivät lopulta ole niin autonomisia kuin alakulttuuri–valtakulttuuri-jaottelu saa ajattelemaan, ja niin sanotut neljännet tilat eivät välttämättä ole niin aikuiskontrollista vapaita kuin määritelmällisesti oletetaan. Vaihtohtolajien harrastajia ohjaillaan huomaamattomasti: mikäli he eivät toimi halutulla tavalla, vaihtohtoliikuntalajia ei kielletä, kuten paikallisesti saatettiin tehdä vielä vuosituhatien alussa, mutta siltä voidaan vähitellen viedä toimintaedellytykset. Aina ohjailu ei tietenkään toimi, sillä nuoret osaavat myös saada aikuiset luulemaan, että tekevät niin kuin nämä haluavat. Kontrollin muodossa ilmenevä valtavirran vaikutus alkaa kuitenkin järjestää myös alakulttuurin sisäisiä suhteita, kuten tässä tutkimuksessa olen osoittanut.

Kun ajatellaan, että nuorisokulttuureissa on kyse yhteiskunnallisten ristiriitojen työstämisestä (Hebdige 1979, 73–77; Lähteenmaa 2000, 17–18), vaihtohtoliikunta-alakulttuurit paikantuvat yhteiskunnalliseen keskusteluun, jota käydään epätasa-arvon, vihapuheen ja syrjinnän legitimoimisen ja piilottamisen ympärillä. Kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden määrittäminen vaihtoehdoiksi – jopa jollain tavalla radikaaleiksi anarkistisen vastarinnan määrittämiseksi tavoitteiksi – kertoo myös suomalaisesta yhteiskunnasta 2010-luvun puolivälissä. Vaihtohtoliikuntaa harrastavat nuoret rakentavat moraalista järjestyskoodistoaan yhteiskunnassa, jossa kunnioitukselle perustuvat sosiaaliset suhteet eivät ole itsestään selviä ja jossa yhdenvertaisuuden tai ihmisoikeuksien puolustaminen määritellään ääriajatteluksi. Tämä kaikki heijastuu myös julkisen tilan arkisiin kohtaamisiin, kohtaamattomuuksiin ja ulossulkemisiin.

Vaihtohtoliikuntaharrastajat yrittävät purkaa syrjiviä rakenteita, toisin kuin monet muut liikuntamaailman toimijat (vrt. esim. Berg & Kokkonen 2016). He kuitenkin toimivat sellaisissa raameissa ja hierarkkisissa yhteiskunnallisissa arvojärjestyksissä, jotka on pitkälti määrätty. Väitöstutkimukseni näkökulmasta vaihtohtoliikunta-alakulttuurien piirissä käytävä kunnioituspeli menee jatkoajalle. Tämänhetkisen pistetilanteen kiteyttämiseen lainaan roller derbyn pelaajan sanoja:

Roller derby on meidän tekemämme laji meille itsellemme, ja kuitenkin niin paljon enemmän. Verkkosukkahousut saivat väistyä kompressiotrikoiden alta, mutta derbyn radikaalia ja perinteitä haastavaa perusluonnetta ei ole todellakaan vielä menetetty. (Suni 2016, 33.)

Vaikka monessa asiassa on jouduttu antamaan periksi, vaihtohtoliikunnassa ollaan usein hyvin tietoisesti matkalla kohti liikuntakulttuuriin perustavanlaatuista muutosta, joka heijastuu myös muualle yhteiskuntaan. Vastarinnan onnistuminen on ennen kaikkea rakenteellinen kysymys, mutta on syytä muistaa, että myös itse pelin säännöt ovat koko

ajan kamppailun kohteena. Tässä tutkimuksessa olen osoittanut, että kunnioituksen asema vaihtoehtoliikunnan kenttien pääomana saattaa vähitellen vahvistua myös käytännössä, ei vain ideaalina. Jään kiinnostuneena seuraamaan, mitä jatkoajalla tapahtuu.

7 Lähteet

- Aho, Annukka & Korkatti, Maria & Rannikko, Anni & Tiainen, Sanni (2018) Kokemuksia solidaarisuustalouden tekemisestä: Kulttuuriosuuskunta Laituri yhteistoiminnan opettelemisen tilana. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2017*, 18(1), 95–106.
- Alanko, Katariina (2013) *Hur määr HBTIQ-unga i Finland?* Ungdomsforskningsnätverket/Ungdomsforskningssällskapet, publikationer 143 & nätpublikationer 68 & Seta, Seta-publikationer 21. Helsinki: Nuorisotutkimusseura & Seta. (Julkaistu myös suomeksi: *Mitä kuuluu sateenkaarinoorille Suomessa?* Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 146 & verkkojulkaisuja 72. Suomen-tanut Olavi Kaljunen. Helsinki: Nuorisotutkimusseura 2014.)
- Ameel, Lieven & Tani, Sirpa (2007) Särjä kaupunkitilassa. *Parkour. Alue ja Ympäristö* 36(1), 3–13.
- Ameel, Lieven & Tani, Sirpa (2012a) Everyday aesthetics in action. *Parkour eyes and the beauty of concrete walls. Emotion, Space and Society* 5(3), 164–173.
- Ameel, Lieven & Tani, Sirpa (2012b) *Parkour. Creating loose spaces? Geografiska Annaler B: Human Geography* 94(1), 17–30.
- Anderson, Benedict (2007) *Kuvitellut yhteisöt. Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua.* Tampere: Vastapaino.
- Anderson, Brian (2016) *Brian Anderson on being a gay professional skateboarder.* Saatavilla: https://sports.vice.com/en_us/video/brian-anderson-on-being-a-gay-professional-skateboarder?utm_source=vicibus (Viitattu 12.12.2017.)
- Beal, Becky (1996) Alternative masculinity and its effects on gender relations in the subculture of skateboarding. *Journal of sport behavior* 19(3), 204–220.
- Bennett, Andy (1999) Subcultures or Neo-tribes? Rethinking the Relationship between Youth, Style and Musical Taste. *Sociology* 33(3), 599–617.
- Berg, Päivi (2012) Kunnan kansalaisia kasvattamassa – vanhempien ja valmentajien näkemyksiä kodin ja urheiluseuran kasvatustehtävistä. *Nuorisotutkimus* 30(4), 34–52.
- Berg, Päivi & Kokkonen, Marja (2016) Alkusanat. Teoksessa Päivi Berg & Marja Kokkonen (toim.) *Urheilun takapuoli. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus liikunnassa ja urheilussa.* Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 186. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 7–19.
- Borden, Ian (2001) *Skateboarding, space and the city. Architecture of the body.* London: Berg.
- Bourdieu, Pierre & Wacquant, Loïc J. D. (1995) *Refleksiiviseen sosiologiaan. Tutkimus, käytäntö ja yhteiskunta.* Helsinki: Gummerus.
- Breitbart, Myrna Margulies (1998) 'Dana's Mystical Tunnel'. Young People's Designs for Survival and Change in the City. Teoksessa Tracey Skelton & Gill Valentine (eds) *Cool Places: Geographies of Youth Cultures.* London: Routledge, 306–329.
- Bull, Michael & Back, Les (2003) Introduction. Into sound. Teoksessa Michael Bull & Les Back (eds) *The auditory culture reader.* Oxford, New York: Berg, 1–18.
- Bäckström, Åsa (2005) *Spår. Om brädsportkultur, informella lärprocesser och identitet.* Stockholm: Stockholm Universitet.
- Bäckström, Åsa (2013) Gender Manouvering in Swedish Skateboarding. Negotiations of Femininities and the Hierarchical Gender Structure. *Young* 21(1), 29–53.
- Carlson, Jennifer (2010) The Female Significant in All-Women's Amateur Roller Derby. *Sociology of Sport Journal* 27(4), 428–440.
- Chiu, Chihsin (2009) Contestation and conformity. Street and park skateboarding in New York City public space. *Space and Culture* 12(1) 25–42.
- Coad, David (2008) *Metrosexual. Gender, Sexuality, and Sports.* Albany: SUNY Press.
- Connell, Raewyn W. (2000) *The Men and the Boys.* Cambridge: Polity.
- Crang, Mike (2001) Rhythms of the city. Temporalised space and motion. Teoksessa Jon May & Nigel Thrift (eds) *Timespace. Geographies of temporality.* London: Routledge, 187–207.
- Crenshaw, Kimberle (1989) *Demarginalizing the Intersection of Race and Sex. A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics.* The University of Chicago Legal Forum 1989:1, 139–167.

- Douglas, Mary (2000) *Puhtaus ja vaara. Ritualistisen rajanvedon analyysi*. Tampere: Vastapaino.
- Durkheim, Émile (1980) *Uskontoelämän alkeismuodot. Australialainen toteemijärjestelmä*. Helsinki: Tammi.
- Falzon, Mark-Anthony (2009) Introduction. Multi-Sited Ethnography. Theory, Praxis and Locality in Contemporary Research. Teoksessa Mark-Anthony Falzon (ed.) *Multi-Sited Ethnography. Theory, Praxis and Locality in Contemporary Research*. Aldershot/Hants: Ashgate, 1–23.
- Franck, Karen A. & Stevens, Quentin (2007) Tying down loose space. Teoksessa Karen A. Franck & Quentin Stevens (eds) *Loose space. Possibility and diversity in urban life*. London: Routledge, 1–33.
- Gobo, Giampietro (2008) *Doing ethnography*. Los Angeles: Sage.
- Haarni, Tuukka (1997) Joustavia tiloja. Vallan ja ulossulkemisen urbaania tulkintaa. Teoksessa Tuukka Haarni & Marko Karvinen & Hille Koskela & Sirpa Tani (toim.) *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Tampere: Vastapaino, 87–104.
- Hage, Ghassan (2005) A not so Multi-Sited Ethnography of a not so Imagined Community. *Anthropological Theory* 5(4), 463–475.
- Hannerz, Erik (2015) *Performing Punk*. New York: Palgrave Macmillan.
- Harinen, Päivi (2010) Skeittaripoika se laudallansa... Liikunnan muuttuvat merkitykset ja maisemat. *Kasvatus ja aika* 4(2), 99–108.
- Harinen, Päivi & Rautopuro, Juhani & Itkonen, Hannu (2006) *Asfalttiprinssit. Tutkimus skeittareista*. Helsinki: Suomen Liikuntatieteellinen Seura.
- Harinen, Päivi & Rannikko, Anni (2014) Temppu ja miten se tehdään? Vaihtoehtoliikunta tietämisen ja taitamisen todellisuuksina. Teoksessa Päivi Harinen & Mari Käyhkö & Anni Rannikko (toim.) *Mutta mikä on tutkimuksen teoreettinen kysymys?* Joensuu: University Press of Eastern Finland, 80–101.
- Harinen, Päivi & Liikanen, Veli & Rannikko, Anni & Ronkainen, Jussi & Kuninkaanniemi, Hanna (2015) Beyond Freeze-Frame Pictures? Using Methodological Triangulation to Understand New Youth Sports Cultures in Flux. Teoksessa Airi-Alina Allaste & Katrin Tiidenberg (eds) *“In Search of...” New Methodological Approaches to Youth Research*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 75–92.
- Harrikari, Timo (2008) *Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa*. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 87. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Hebdige, Dick (1979) *Subculture. The Meaning of Style*. London: Routledge.
- Hoikkala, Tommi (1993) *Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuuri-mallit*. Helsinki: Gaudeamus.
- Huhta, Helena (2013) Monikulttuuriset suomalaiset huippu-urheilijoina. Teoksessa Mikko Piispa & Helena Huhta (toim.) *Epätavallisia elämänkulkuja. Huippu-urheilijat ja -taiteilijat 2000-luvun Suomessa*. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 134. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 79–143.
- Hytönen-Ng, Elina & Kytö, Meri (2014) Katusoitto, sääntely ja musiikilliset kaupunkiaänitilat Lontoon South Bankin alueella. *Alue ja Ympäristö* 43(1), 3–15.
- Hänninen, Riitta (2006) Lumilautailu elämäntapana ja tyylillisenä representaationa. *Nuorisotutkimus* 24(4), 3–18.
- Itkonen, Hannu (1996) *Kunnian kentät. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta*. Helsinki: Gaudeamus.
- Itkonen, Hannu (1997) *Liikuttaako suvaitsevaisuus? Tutkimus liikuntakulttuurin suvaitsevaisuudesta*. Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja 118. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Itkonen, Hannu & Kauravaara, Kati (2015) *Liikunta kansalaisten elämäntulussa. Tulkintoja liikkumisesta ja liikunnan edistämisestä*. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 296. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES.
- Järviluoma, Helmi (2003) Äänimaisematutkimus. Teoksessa Tuomas Eerola & Jukka Louhivuori & Pirkko Moisala (toim.) *Johdatus musiikintutkimukseen*. Helsinki: Suomen musiikkitieteellinen seura, 347–355.
- Kallio, Kirsi Pauliina & Häkli, Jouni (2011) Young people’s voiceless politics in the struggle over urban space. *GeoJournal* 76(1), 63–75.
- Kelly, Deidre M. & Pomerantz, Shauna & Currie, Dawn H. (2008) “You Can Break So Many More Rules”. The Identity Work and Play of Becoming Skater Girls. Teoksessa Michael D. Giardina & Michele K.

- Donnelly (eds) *Youth Culture and Sport. Identity, Power, and Politics*. New York: Routledge, 113–125.
- Kivijärvi, Antti (2014) Piilossa kasvattajilta: nuoret ja hengailutilojen viehätys. Teoksessa Päivi Harinen & Mari Käyhkö & Anni Rannikko (toim.) *Mutta mikä on tutkimuksen teoreettinen kysymys?* Joensuu: University Press of Eastern Finland, 120–136.
- Kokkonen, Marja (2012) *Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen syrjintä liikunnan ja urheilun parissa*. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2012:5. Helsinki: Valtion liikuntaneuvosto.
- Kokkonen, Marja (2016) Syrjintä ja henkinen pahoinvointi seksuaalivähemmistöjen liikuntaharrastuksissa. Teoksessa Päivi Berg & Marja Kokkonen (toim.) *Urheilun takapuoli. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus liikunnassa ja urheilussa*. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 186. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 138–155.
- Koski, Leena (2001) *Hyvän lapsen ja kasvattamisen ideaalit. Tutkimus aapisten ja lukukirjojen moraalisen kosmologian muutoksista itsenäisyyden aikana*. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Koski, Leena (2011) Teksteistä teemoiksi. Dialoginen tematisointi. Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti (toim.) *Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan*. Helsinki: Johtamistaidon opisto, JTO, 126–149.
- Koski, Leena & Filander, Karin (2009) Aikuiskasvatuksen jaettu kertomus. Yhteisen hyvän tulkintoja. Teoksessa Karin Filander & Marjatta Vanhalakka-Ruoho (toim.) *Yhteisöllisyys liikkeessä*. Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja. Jyväskylä: Kansanvalistusseura & Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura, 121–156.
- Koski, Leena & Filander, Karin (2013) Transforming causal logics in Finnish adult education. Historical and moral transitions rewritten. *International Journal of Lifelong Education* 32(5), 583–599.
- Koski, Pasi (2007) Liikunnan ja urheilun seuratoiminta nuorisotyönä. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 299–319.
- Kotro, Tanja & Pantzar, Mika (2004) Urheilulajien synty. Teoksessa Johanna Leskinen & Hannele Hallman & Merja Isoniemi & Liisa Perälä & Taina Pohjoisaho & Erja Pylvänäinen (toim.) *Voxconsumptoris. Kuluttajan ääni*. Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirja. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus, 183–191.
- Kusenbach, Margarethe (2003) Street phenomenology. The go-along as ethnographic research tool. *Ethnography* 4(3), 455–485.
- Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa & Tani, Sirpa (2009) Hengailun maantiede. Arjen kaupunki lasten ja nuorten olemisen tilana. *Alue ja Ympäristö* 38(1), 51–58.
- Kytö, Meri (2013) *Kotiin kuuluva. Yksityisen ja yhteisen kaupunkiaänitilan risteymät*. Dissertations in Education, Humanities, and Theology, no 45. Joensuu: University of Eastern Finland.
- Laine, Sofia (2012) *Young Actors in Transnational Agoras. Multi-Sited Ethnography of Cosmopolitan Micropolitical Orientations*. Finnish Youth Research Network / Finnish Youth Research Society publications 121. Helsinki: Finnish Youth Research Society.
- Lappalainen, Sirpa (2007) Johdanto: Mikä ihmeen etnografia? Teoksessa Sirpa Lappalainen & Pirkko Hynninen & Tarja Kankkunen & Elina Lahelma & Tarja Tolonen (toim.) *Etnografia metodologiana. Lähtökohtana koulutuksen tutkimus*. Tampere: Vastapaino, 9–14.
- Leblanc, Lauraine (1999) *Pretty in Punk. Girls' Gender Resistance in a Boys' Subculture*. New Brunswick: Rutgers University Press.
- Lefebvre, Henry (1991) *The production of space*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Lewis, Neil (2004) Sustainable adventure. Embodied experiences and ecological practices within British climbing. Teoksessa Belinda Wheaton (ed.) *Understanding lifestyle sports. Consumption, identity, and difference*. London: Routledge, 70–93.
- Liikanen, Veli (2015) Institutionaalistumisia vaihtoehtolajeissa. Teoksessa Päivi Harinen & Veli Liikanen & Anni Rannikko & Pasi Torvinen (toim.) *Liikutukseen asti. Vaihtoehtoliikunta, nuoruus ja erottautumisen mieli*. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissätiö LIKES, 103–108.
- Liikanen, Veli & Rannikko, Anni (2015) Vaihtoehtolajit nuorten liikunnallisena elämäntapana. *Liikunta ja Tiede* 52(1), 47–54.
- Liljeström, Marianne (2004) Feministinen metodologia – mitä se on? Teoksessa Marianne Liljeström (toim.) *Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta*. Tampere: Vastapaino, 9–21.
- Long, Jonathan (2000) No racism here? A preliminary examination of sporting innocence. *Managing Leisure* 5(3), 121–133.

- Lunnas, Jani (2005) Kiipeilijän elämys. Seikkailullinen ja urheilullinen luontokokemus. *Kulttuurintutkimus* 22(3), 31–43.
- Lähteenmaa, Jaana (2000) *Myöhäismoderni nuorisokulttuuri. Tulkintoja nuorten ryhmistä ja ryhmiin kuulumisen ehdoista*. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 14. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Maffesoli, Michel (1996) *The Time of the Tribes. The Decline of Individualism in Mass Society*. London: Sage.
- Marcus, George E. (1995) Ethnography in/of the World System. The Emergence of Multi-Sited Ethnography. *Annual Review of Anthropology* 24, 95–117.
- Massey, Doreen (1994) *Space, place and gender*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Massey, Doreen (2005) *For Space*. London: Routledge.
- Merikivi, Jani & Myllyniemi, Sami & Salasuo, Mikko (2016) *Media hanskassa. Lasten ja nuorten vapaa-aikautkimus 2016 mediasta ja liikunnasta*. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 184, verkkojulkaisuja 104. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusseura & Nuorisosiain neuvottelukunta & Valtion liikuntaneuvosto.
- Messner, Michael A. (2005) Still a Man's World? Studying Masculinities and Sport. Teoksessa Michael S. Kimmel & Jeff Hearn & R.W. Connell (eds) *Handbook of Studies on Men and Masculinities*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Mäenpää, Pasi (2005) *Narkissos kaupungissa. Tutkimus kuluttaja-kaupunkilaisesta ja julkisesta tilasta*. Helsinki: Tammi.
- Nemeth, Jeremy (2006) Conflict, exclusion, relocation. Skateboarding and public space. *Journal of Urban Design* 11(3), 297–318.
- Ojala, Anna-Liisa (2015) *Vaihtoehtoisuutta ja valtavirtaisuutta. Tutkimus suomalaisten lumilautailijoiden uria raamittavista asenteista, olosuhteista ja resursseista*. Studies in sport, physical education and health 219. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Ojala, Anna-Liisa & Itkonen, Hannu (2014) Nautinnonhalu vie voitonjanon. Lumilautailu ja urheilun muuttuvat sosialisatioympäristöt. *Kasvatus & Aika* 8(4), 7–19.
- Ojanen, Karoliina (2008) Kenttäkokemuksesta tiedoksi. *Elore* 15(1), 1–17.
- Parviainen, Jaana (2002) Kineettinen empatia. Pohdintoja Edith Steinin empatiakäsityksen ulottuvuuksista. Teoksessa Leila Haaparanta & Erna Oesch (toim.) *Kokemus*. Tampere: Tampere University Press, 325–338.
- Pavlidis, Adele & Fullagar, Simone (2013) Becoming roller derby grrrls. Exploring the gendered play of affect in mediated sport cultures. *International Review for the Sociology of Sport* 48(6), 673–688.
- Pavlidis, Adele & Fullagar, Simone (2015) The pain and pleasure of roller derby. Thinking through affect and subjectification. *International journal of cultural studies* 18(5), 483–499
- Perho, Sini (2002) Tyttöinä rasistisessa nuorisokulttuurissa. Teoksessa Sanna Aaltonen & Päivi Honkatukia (toim.) *Tulkintoja tytöistä*. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 27. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura & Nuorisotutkimusseura, 63–87.
- Perho, Sini (2005) The Construction of Girls' and Boys' Positions in a Racist Youth Milieu. Teoksessa Leena Suurpää & Tommi Hoikkala (eds) *Masculinities and Violence in Youth Cultures*. Finnish Youth Research Network / Finnish Youth Research Society publications 53. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 48–74.
- Perho, Sini (2010) *Rasistisuus nuorten yhteisöissä. Tutkimus vuosituuhannen vaihteen Joensuusta*. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 103. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Piispa, Mikko (2013) ”Vapaasti olen saanut valita eikä mihkään ole pakotettu”. Katsaus suomalaisen huippu-urheilijan elämäntilanteeseen. Teoksessa Mikko Piispa & Helena Huhta (toim.) *Epätavallisia elämäntilanteita. Huippu-urheilijat ja -taiteilijat 2000-luvun Suomessa*. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 134, verkkojulkaisuja 61. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 13–55.
- Pirinen, Riitta (2006) *Urheileva nainen lehtiteksteissä*. Acta Universitatis Tamperensis 512. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Rannikko, Anni (2016a) Autenttisuuden ja arvostuksen analogiat. Sukupuolen risteyskäsitteitä vaihtoehtoliivun moraalisissa järjestyksissä. Teoksessa Päivi Berg & Marja Kokkonen (toim.) *Urheilun takapuoli. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus liikunnassa ja urheilussa*. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 186. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 250–274.

- Rannikko, Anni (2016b) Vaihtoehtoliikuntalajit julkisen tilan valtageometrioissa. *Alue ja ympäristö* 45(1), 27–38.
- Rannikko, Anni (2018) Lesbohuisausta ja skeittityttöystävyyttä. Liikuntakulttuurin vaihtoehtoiset sukupuolen ja seksuaalisuuden järjestykset. *Sukupuolentutkimus – Genusforskning* 30(4), 7–20.
- Rannikko, Anni & Harinen, Päivi & Liikanen, Veli & Ronkainen, Jussi & Kuninkaanniemi, Hanna (2013) Nuorten liikunnalliset alakulttuurit. Elämäntapaa ja erontekoa. *Nuorisotutkimus* 31(4), 3–19.
- Rannikko, Anni & Harinen, Päivi & Kuninkaanniemi, Hanna & Liikanen, Veli & Ronkainen, Jussi (2014) Nuorten vaihtoehtoliikunta yhteisöllisen kasvun ja oppimisen mahdollistajana. *Kasvatus ja aika* 8(3), 36–48.
- Rannikko, Anni & Harinen, Päivi & Torvinen, Pasi & Liikanen, Veli (2016a) The social bordering of lifestyle sports. Inclusive principles, exclusive reality. *Journal of youth studies* 19(8), 1093–1109.
- Rannikko, Anni & Liikanen, Veli & Armila, Päivi (2016b) Spatial Resistance of Alternative Sports in Finland. Teoksessa Evans Bethan & John Horton & Tracey Skelton (eds) *Play, Recreation, Health and Well Being. Geographies of Children and Young People* 9. Singapore: Springer, 255–271.
- Rinehart, Robert E. (2000) Emerging arriving sport. Alternatives to formal sports. *Handbook of sports studies*. London: Sage, 504–519.
- Robinson, Victoria (2004) Taking risks. Identity, masculinities and rock climbing. Teoksessa Belinda Wheaton (ed.) *Understanding lifestyle sports. Consumption, identity, and difference*. London: Routledge, 113–130.
- Roos, J. P. (1985) Pelin säännöt. Intellektuellit, luokat ja kieli. Johdantoluku Pierre Bourdieun teokseen *Sociologian kysymyksiä*. Tampere: Vastapaino, 7–28.
- Sibley, David (1995) *Geographies of exclusion. Society and difference in the West*. London: Routledge.
- Silvennoinen, Martti (2006) Parkour. Seikkailuretki kaupunkitilaan. Teoksessa Heikki Rokko-Jokela & Esa Sironen (toim.) *Alussa oli vesi. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja*. Jyväskylä: Atena, 109–121.
- Simula, Mikko (2012) *Luonnossa liikkumisen kulttuuriset representaatiot*. Studies in sport, physical education and health 182. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Sironen, Esa (1988) Uuden liikuntakulttuurin visiot. Teoksessa Esa Sironen (toim.) *Uuteen liikuntakulttuuriin*. Tampere: Vastapaino, 11–38.
- Skeggs, Beverley (1997) *Formations of class and gender. Becoming respectable*. London: Sage.
- Skeggs, Beverley (1999) Seeing Differently. Ethnography and Explanatory Power. *Australian Educational Researcher* 26(1), 33–55.
- Skeggs, Beverley (2014) *Elävä luokka*. Tampere: Vastapaino.
- Soja, Edward W. (1996) *Thirdspace. Journeys to Los Angeles and other real-and-imagined places*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Souto, Anne-Mari (2006) Arkipäivän rasismi ja osallistuva nuorisotutkimus monikulttuurisen koulun arjessa. Teoksessa Jaana Lähteenmaa & Terhi-Anna Wilska (toim.) *Kultainen nuoruus. Kurkistuksia nuorten hyvinvointiin ja sen tutkimiseen*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisusarja. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 28–38.
- Souto, Anne-Mari (2011) *Arkipäivän rasismi koulussa. Etnografinen tutkimus suomalais- ja maahanmuuttajanuorten ryhmäsuhteista*. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 110. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Souto, Anne-Mari & Honkasalo, Veronika & Suurpää, Leena (2015) Kuuntelemista, sanoittamista ja näkyväksi tekemistä. Tutkijat kiistellyn rasismin äärellä. Teoksessa Antti Häkkinen & Mikko Salasuo (toim.) *Salattu, hävetty, vaiettu. Miten tutkia piilossa olevia ilmiöitä*. Tampere: Vastapaino & Nuorisotutkimusseura, 136–162.
- Spradley, James P. & McCurdy, David W. (1972) *The cultural experience. Ethnography in complex society*. Chicago: Science Research Associates.
- Sprague, Joey (2016) *Feminist methodologies for critical researchers. Bridging differences*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Storm, Hanna (2015) Yöllisistä retkistä arjen matkoihin. *Väkevä – feministinen lehti* 3(1).
- Sue, Valerie M. & Ritter, Lois A. (2007) *Conducting Online Surveys*. London: Sage.
- Suni, Nina (2016) Radikaalisti vakavaa urheilua. *Karu* 2/2016, 30–33.

- Taavetti, Riikka (2015) Sateenkaarinuoret ja liikunta. Julkaisematon esitelmä. Nuorisotutkimuspäivät. Tampere 12.–13.11.2015.
- Tani, Sirpa (2011) Oikeus oleskella? Hengailua kauppakeskuksen näkyvillä ja näkymättömillä rajoilla. *Alue ja Ympäristö* 40(2), 3–16.
- Thornton, Andrew (2004) Anyone can play this game. Ultimate Frisbee, identity and difference. Teoksessa Belinda Wheaton (ed.) *Understanding lifestyle sports. Consumption, identity, and difference*. London: Routledge, 175–196.
- Tiaynen, Tatiana (2013) *Babushka in Flux. Grandmothers and Family-making between Russian Karelia and Finland*. Tampere: Tampere University Press.
- Tolonen, Tarja & Palmu, Tarja (2007) Etnografia, haastattelu ja (valta)positiot. Teoksessa Sirpa Lappalainen & Pirkko Hynninen & Tarja Kankkunen & Elina Lahelma & Tarja Tolonen (toim.) *Etnografia metodologiana. Lähtökohdista koulutuksen tutkimus*. Tampere: Vastapaino, 89–112.
- Valentine, Gill (1996) Children should be seen and not heard. The production and transgression of adults' public space. *Urban Geography* 17(3), 205–220.
- Venäläinen, Juhana (2015) *Yhteisen talous. Tutkimus jälkiteollisen kapitalismin kulttuurisesta sommitumasta*. Dissertations in Education, Humanities, and Theology 72. Joensuu: University of Eastern Finland.
- Wheaton, Belinda (2004) Introduction. Mapping the lifestyle sport-scape. Teoksessa Belinda Wheaton (ed.) *Understanding lifestyle sports. Consumption, identity and difference*. London: Routledge, 1–28.
- Wheaton, Belinda (2007) After sport culture. Rethinking sport and post-subcultural theory. *Journal of Sport and Social Issues* 31(3), 283–307.
- Wheaton, Belinda (2013) *The Cultural Politics of Lifestyle Sports*. London: Routledge.
- Wheaton, Belinda & Tomlinson, Alan (1998) The Changing Gender Order in Sport? The Case of Windsurfing Subcultures. *Journal of Sport and Social Issues* 22(3), 252–274.
- Widdicombe, Sue & Wooffitt, Robin (1995) *The language of youth subcultures. Social identity in action*. New York: Harvester Wheatsheaf.
- Williams, Patrick J. (2011) *Subcultural Theory. Traditions and Concepts*. Cambridge: Polity Press.
- Willis, Paul (1984) *Koulun penkiltä palkkatyöhön? Miten työväenluokan nuoret saavat työväenluokan työt?* Tampere: Vastapaino
- Wilson, Brian (2002) The Anti-Jock Movement. Reconsidering Youth Resistance, Masculinity, and Sport Culture in the Age of the Internet. *Sociology of Sport Journal* 19(2), 206–233.
- Winker, Gabriele & Degele, Nina (2011) Intersectionality as multi-level analysis. Dealing with social inequality. *European Journal of Women's Studies* 18(1), 51–66
- Woolley, Helen, & Johns, Ralph (2001) Skateboarding. The city as a playground. *Journal of Urban Design* 6(2), 211–230.
- Wright, Georg Henrik von (1977) *Tieteen filosofian kaksi perinnettä*. Helsinki: Helsingin yliopiston filosofian laitos.

LIITE 1: Verkkokyselyn kyselylomake

Liikunnan monimuotoistuvat tilat ja tavat: kysely parkourin harrastajille

Tervetuloa parkourajille (myös free runningin harrastajille) suunnattuun kyselyyn! Tämä kysely on osa Liikunnan monimuotoistuvat tilat ja tavat -tutkimushanketta. Kyselyn tavoitteena on selvittää eri lajien harrastajamääriä, harrastamisen mahdollisuuksia ja rajoituksia sekä muutamia muita vaihtoehtolajeihin liittyviä kysymyksiä.

Tutkimuksen idea perustuu kaupunkitilassa näkyviin liikunnallisuuden muotoihin, jotka eivät vastaa perinteistä käsitystä urheilusta. Tutkimuksessa tarkasteltavat lajit ovat skeittausta, longboarding, bleidauks, scoottaus, roller derby, parkour, free running, sirkus (esim. jongleeraus, akrobatia), slacklining, boulderointi, capoeira ja katutanssi.

Mikäli harrastat parkourin lisäksi myös jotain muuta yllä lueteltua lajia, voit vastata sitä koskevaan kyselyyn tutkimushankkeen sivuilta löytyvien linkkien kautta:
<http://limuhanke.blogspot.fi/2012/11/kysely-suomeksi.html>

Saatuja vastauksia käsitellään nimettömästi eikä niitä ole mahdollista yhdistää yksittäisiin vastaajiin. Annetuista vastauksista muodostettava sähköinen tutkimusaineisto arkistoidaan pysyvästi Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon aiheetta koskevan tieteellisen tutkimuksen ja opetuksen käyttöön.

Aikaa lomakkeen täyttämiseen menee noin 15 minuuttia.

Tutkimuksen toteuttavat Mikkelin ammattikorkeakoulun nuorisotalon osaamiskeskittymä Juvenia ja Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden laitos yhteistyönä. Tutkimuksen rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö.

Tarkempaa tietoa tutkimusprojektista löydät osoitteesta
<http://limuhanke.blogspot.fi/2012/08/limu-lyhyesti.html>

Kiitos vastauksestasi!

1. Voit kuvata harrastamaasi lajia tarkemmin, jos haluat:

---

2. Kuinka kauan olet harrastanut parkouria?

- Alle vuoden
- 1–2 vuotta
- 3–5 vuotta
- 6–10 vuotta
- yli 10 vuotta

3. Miten tai missä kiinnostuit parkourista? Valitse sopivin vaihtoehto.

- Kuulin koulussa opettajalta
- Kuulin nuoriso-ohjaajalta
- Oman urheiluharrastukseni parissa
- Jonkin muun oman harrastukseni parissa
- Kuulin kaverilta, tuttavalta tai sukulaiselta harrastusten ulkopuolella
- Verkossa
- TV:stä tai radiosta tai lehdestä
- Jossakin tapahtumassa
- Näkemällä parkourin harrastajia
- Muu, mikä? _____

4. Mitä muita harrastuksia sinulla on?

---

5. Mitä paikkoja käytät parkourin harrastamiseen? Valitse sopivat vaihtoehdot.

- Ulkoilureitit (pururadat, hoidetut ladut, vaellusreitit)
- Ulkona olevat liikuntapaikat (kentät, urheilupuistot, harrastuspaikat)
- Sisätiloissa olevat liikuntapaikat (uimahallit, jäähallit, kuntosalit, liikuntasalit)
- Parkouria varten rakennetut liikuntapaikat
- Maantiet
- Kevyen liikenteen väylät (jalkakäytävät, pyörätiet, kävelykadut, aukiot)
- Parkkipaikat
- Puistot
- Koulujen pihat
- Muiden rakennusten pihat
- Erämaat tai luontopaikat
- Koti
- Muu, mikä? _____

6. Onko sinulla jokin vakiopaikka, jossa parkouraat? Millainen se on?

---

7. Missä harrastaisit parkouria asuinpaikkakunnallasi, jos saisit itse päättää?

---

8. Kuinka paljon käytät aikaa parkour-harrastukseen? (tuntia/vko)

---

9. Kuinka monta tuntia tästä on raskasta liikuntaa (niin että hikoilet ja hengästyit)?

---

10. Kuinka pitkä on keskimääräinen parkour-harrastuskerta?

- Alle 30 minuuttia
- 30–60 minuuttia
- 1–2 tuntia
- 2–4 tuntia
- yli 4 tuntia

11. Harrastan parkouria yleensä...

- Yksin
- 1–2 henkilön kanssa
- 3–5 henkilön kanssa
- 6–10 henkilön kanssa
- 11–20 henkilön kanssa
- yli 20 henkilön kanssa

12. Arvioi, kuinka suuri parkour-harrastajien joukko omalla paikkakunnallasi on:

- alle 5 henkilöä
- 5–10 henkilöä
- 11–20 henkilöä
- 21–40 henkilöä
- 41–100 henkilöä
- 101–200 henkilöä
- yli 200 henkilöä
- en osaa sanoa

13. Oletko jäsenenä jossakin parkour-harrastukseesi liittyvässä seurassa, yhdistyksessä tai järjestössä?

- o kyllä
- o en

14. Olen tehnyt vapaaehtoistyötä oman harrastukseni eteen... (Voit valita useamman.)

- Ohjaajana, kouluttajana tai valmentajana
- Huoltotehtävissä
- Harrastuspaikkojen suunnittelussa tai rakentamisessa
- Hallinnollisissa tehtävissä, esim. sihteerinä tai puheenjohtajana
- Varainhankintatehtävissä
- Tapahtumanjärjestelytehtävissä
- Tuomari- tai arviointitehtävissä
- 'Jokapaikan höylänä', puuhaihmisena
- Kuskina
- Muissa tehtävissä, missä? _____
- En ole tehnyt vapaaehtoistyötä

15. Kuinka paljon sinulla menee rahaa parkour-harrastukseen?

- o alle 10 euroa/vuosi
- o 10–50 euroa/vuosi
- o 50–100 euroa/vuosi
- o 100–500 euroa/vuosi
- o 500–1000 euroa/vuosi
- o 1000–2000 euroa/vuosi
- o yli 2000 euroa/vuosi

16. Mihin olet tämän rahan käyttänyt?

---

17. Kuinka usein seuraat parkouraaajien uutisia tai keskustelua verkossa?

- o päivittäin
- o noin kerran viikossa
- o 2–3 kertaa kuukaudessa
- o kerran kuukaudessa tai harvemmin
- o en koskaan

18. Kuinka usein osallistut parkouraaajien keskusteluun verkossa?

- o päivittäin
- o noin kerran viikossa
- o 2–3 kertaa kuukaudessa

- kerran kuukaudessa tai harvemmin
  - en koskaan
19. Kuinka usein tuotat itse materiaalia (esim. videoita, kuvia, artikkeleita) parkourista verkkoon?
- päivittäin
  - noin kerran viikossa
  - 2–3 kertaa kuukaudessa
  - kerran kuukaudessa tai harvemmin
  - en koskaan
20. Kuinka usein käyt parkour-tapahtumissa muilla paikkakunnilla Suomessa?
- viikoittain
  - noin kerran kuukaudessa
  - useita kertoja vuodessa
  - kerran vuodessa
  - harvemmin kuin kerran vuodessa
  - en koskaan
21. Kuinka usein käyt parkour-tapahtumissa ulkomailla?
- vähintään kerran kuukaudessa
  - useita kertoja vuodessa
  - kerran vuodessa
  - harvemmin kuin kerran vuodessa
  - en koskaan
22. Miten yleensä matkustat parkour-tapahtumiin?
- omalla autolla
  - kimpakyydillä
  - linja-autolla tai junalla
  - jonkun järjestämällä yhteiskuljetuksella
  - pyörällä tai jalkaisin
  - lentokoneella/lentäen
  - muulla tavoin _____
  - en matkusta parkour -tapahtumiin
23. Tunnetko muualla kuin Suomessa asuvia parkouraajia?
- kyllä, useita
  - kyllä, yhden tai kaksi
  - en

24. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? Lue väitteet huolellisesti ja valitse yksi vastausvaihtoehto jokaisen väittämän kohdalla.

	täysin eri mieltä	osittain eri mieltä	osittain samaa mieltä	täysin samaa mieltä	en osaa sanoa
Parkour on extreme-laji					
Parkourissa sattuu onnettomuuksia					
Parkour-harrastus on vaikuttanut siihen, miten tarkastelen elinympäristöäni					
Parkourissa kehittyminen on minulle tärkeää					
Parkour on minulle enemmän kuin harrastus					
Parkour on elämäni tärkein asia					

25. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? Lue väitteet huolellisesti ja valitse yksi vastausvaihtoehto jokaisen väittämän kohdalla.

	täysin eri mieltä	osittain eri mieltä	osittain samaa mieltä	täysin samaa mieltä	en osaa sanoa
Useimmat urheilulajit ovat liian kilpailuhenkisiä minulle					
Parkourissa pitää järjestää kisoja					
Haluaisin olla parkour-kisoissa menestyvä parkouraaja					
Kuntien ja valtion pitäisi tukea enemmän parkourin harrastamista					
Parkour on minulle enemmän kuin harrastus					
Parkour on elämäni tärkein asia					

26. Oletko osallistunut parkour-kisoihin?

- Kyllä
- En

27. Mitkä seuraavista asioista rajoittavat parkour-harrastuksen leviämistä? (Voit valita useamman.)

- Sopivien tilojen tai paikkojen puute
- Kuntien tai valtion tuen puute
- Varusteiden huono saatavuus
- Harrastuskavereiden puute
- Yleiset ennakkoluulot

- Harrastus on fyysisesti liian vaativa
- Harrastus vaatii liikaa aikaa
- Harrastus vaatii liikaa rahaa
- Huonot liikenneyhteydet harrastuspaikoille
- Ohjauksen tai valmennuksen puute
- Harrastus ei ole urheiluseurojen ohjelmassa
- Muu syy, mikä? _____

28. Tunnetko maahanmuuttajataustaisia parkouraajia?

- Kyllä, useita
- Kyllä, yhden tai kaksi
- En

29. Tunnetko avoimesti seksuaali- tai sukupuolivähemmistöihin kuuluvia parkouraajia?

- Kyllä, useita
- Kyllä, yhden tai kaksi
- En

30. Tunnetko parkouraajia, joilla on jonkinlainen pysyvä liikunnallinen haitta tai vamma tai kehitysvamma?

- Kyllä, useita
- Kyllä, yhden tai kaksi
- En

31. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? Lue väitteet huolellisesti ja valitse yksi vastausvaihtoehto jokaisen väittämän kohdalla.

	täysin eri mieltä	osittain eri mieltä	osittain samaa mieltä	täysin samaa mieltä	en osaa sanoa
Voin parkourata missä vain					
Oikeaa parkouria voi harrastaa vain kaupungissa					
Parkour-harrastus sopii naisille ja miehille yhtä hyvin					
Parkourin harrastajissa on saman verran naisia ja miehiä					
Maahanmuuttajat otetaan parkour-yhteisössä hyvin vastaan					
Parkour-harrastus sopii myös ihmisille, joilla on liikuntavamma					
Parkour-harrastus sopii myös ihmisille, joilla on näkövamma					
Parkour-harrastus sopii myös ihmisille, joilla on kuulovamma					

Parkour sopii vain nuorille ihmisille					
Parkour-harrastajien joukossa kaikkia kohdellaan tasapuolisesti					
Otamme mielellämme porukkaamme mukaan uusia parkouraajia					

32. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? Lue väitteet huolellisesti ja valitse yksi vastausvaihtoehto jokaisen väittämän kohdalla.

	täysin eri mieltä	osittain eri mieltä	osittain samaa mieltä	täysin samaa mieltä	en osaa sanoa
Parkour-porukallamme on johtaja tai johtajia					
Parkour-harrastaja on yhtä lailla oikea parkouraaja, vaikka olisi harrastanut parkouria vain vähän aikaa					
Tuen mielelläni uusia parkouraajia					
Kunnioitan taitavia parkouraajia					
Taitavat parkouraajat voivat päättää, mitä yhdessä tehdään, kun parkourataan					
Minulla on esikuvia, joista otan mallia parkouraajana					

33. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? Lue väitteet huolellisesti ja valitse yksi vastausvaihtoehto jokaisen väittämän kohdalla.

	täysin eri mieltä	osittain eri mieltä	osittain samaa mieltä	täysin samaa mieltä	en osaa sanoa
Parkouraajat haluavat näkyä katukuvassa					
On hyvä, että parkour näkyy entistä enemmän mediassa					
Tietty vaatetyyli erottaa parkouraajan muista					
Harrastukseen liittyy olennaisesti musiikki					
Noudatan parkouratessani lakeja ja järjestyssääntöjä					
Parkour-harrastajien keskuudessa on yhteisiä sääntöjä, joita kaikkien tulee noudattaa					

34. Minulla on tiettyjä parkourajien periaatteita, joita noudatan. Millaisia?

Taustatiedot

35. Syntymävuosi

---

36. Sukupuoli

- Nainen / tyttö
- Mies / poika
- En halua vastata / muu

37. Missä kunnassa asut tällä hetkellä?

---

38. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten omaa asuinpaikkaasi?

- Ison kaupungin keskusta
- Ison kaupungin lähiö tai muu laita-alue
- Pikkukylän tai pikkukaupungin keskusta
- Pikkukylän tai pikkukaupungin lähiö ja muu laita-alue
- Maaseutu ympäristö

39. Kuinka kauan olet asunut nykyisessä asuinkunnassasi?

- alle vuoden
- yli vuoden, mutta alle 2 vuotta
- yli 2 vuotta, mutta alle 5 vuotta
- yli 5 vuotta, mutta alle 10 vuotta
- yli 10 vuotta

40. Mitkä seuraavista tutkinnoista olet suorittanut? (Voit valita useamman)

- Peruskoulun
- Ylioppilastutkinnon
- Ammatillisen perustutkinnon
- Opistotason tutkinnon
- Ammattikorkeakoulututkinnon
- Yliopistotutkinnon
- En mitään mainituista

41. Koetko olevasi pääasiallisesti...

- o Koululainen tai opiskelija
- o Palkkatyössä
- o Yrittäjä
- o Työtön tai lomautettu
- o Jokin muu

42. Opiskeletko parhaillaan... (Voit valita useamman.)

- En opiskele
- Peruskoulussa
- Lukiossa
- Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa
- Ammattikorkeakoulussa
- Yliopistossa
- Jossain muualla
- Olen keskeyttänyt opintoni

43. Äidin tai huoltajan ammatti (Vastaa vaikka olisit jo täysi-ikäinen)

---

44. Äidin tai huoltajan koulutustaso (Valitse korkein)

- o Ammatillinen peruskoulutus
- o Opisto tai ylioppilastutkinto
- o Korkeakoulututkinto
- o Ei tutkintoa
- o En osaa sanoa

45. Isän tai toisen huoltajan ammatti (Vastaa vaikka olisit jo täysi-ikäinen)

---

46. Isän tai toisen huoltajan koulutustaso (Valitse korkein)

- o Ammatillinen peruskoulutus
- o Opisto tai ylioppilastutkinto
- o Korkeakoulututkinto
- o Ei tutkintoa
- o En osaa sanoa

47. Oletko syntynyt Suomessa?

- o Kyllä
- o En, missä maassa? _____

48. Ovatko vanhempasi tai huoltajasi syntyneet Suomessa?

- Kyllä, molemmat ovat syntyneet Suomessa
  - Toinen on syntynyt Suomessa, toinen ulkomailla. Missä maassa?
-

- Molemmat vanhemmistani tai huoltajistani ovat syntyneet ulkomailla. Missä maissa?
-

49. Keiden kanssa asut? (Valitse parhaiten soveltuva vaihtoehto)

- Vanhempien tai muun huoltajan kanssa
- Yksin
- Puolison tai kumppanin kanssa, ilman lapsia
- Puolison tai kumppanin ja lasten kanssa
- Olen yksinhuoltaja
- ”Kimppakämpässä” ystävien tai sisarusten kanssa
- Soluasunnossa
- Muu vaihtoehto

50. Onko perheelläsi mielestäsi käytettävissä

- Paljon rahaa
- Ei paljon, mutta riittävästi rahaa
- Liian vähän rahaa
- En osaa sanoa

51. Anna palautetta kyselystä.

LIITE 2: Verkkokyselyn vastaajien taustatietoja

Laji	lkm	Ikä	Osuus
bleidaus	30	12–14 v	16 %
boulderointi	52	15–19 v	21 %
capoeira	99	20–24 v	33 %
katutanssi	77	25–29 v	30 %
longboarding	68		
parkour	60	Sukupuoli	Osuus
roller derby	145	Nainen / tyttö	41 %
scoottaus	99	Mies / poika	57 %
sirkus	72	Ei vastausta / muu	2 %
skeittaus	228		
slacklining	5	Oletko syntynyt Suomessa?	Osuus
		kyllä	96 %
Kaikki yhteensä (n)	935	en	2 %
Mikä seuraavista kuvaa parhaiten omaa asuinpaikkaasi?			Osuus
Ison kaupungin keskusta			28 %
Ison kaupungin lähiö tai muu laita-alue			40 %
Pikkukylän tai pikkukaupungin keskusta			17 %
Pikkukylän tai pikkukaupungin lähiö ja muu laita-alue			11 %
Muu maaseutuympäristö			3 %
Koetko olevasi pääasiallisesti...			Osuus
Koululainen tai opiskelija			62 %
Palkkatyössä			25 %
Yrittäjä			3 %
Työtön tai lomautettu			5 %
Jokin muu			4 %

LIITE 3: Haastattelun teemat

0 Taustatiedot

- Ikä
- Sukupuoli
- Koulutus
- Asuinpaikka
- Työmarkkina-asema
- Kuinka kauan olet harrastanut lajia?
- Mitä muuta harrastat?

1 Yksilölliset ja yhteisölliset merkitykset

- Miksi harrastat juuri tätä lajia? Mikä lajista tekee erityistä ja kiehtovaa?
- Kuinka olet päätenyt harrastamaan lajia?
- Mistä on kyse? Mitä laji x on?
- Mikä sinua motivoi lajissa? Mitkä ovat merkittävimmät motivaatiotekijät? Mikä saa sinut lähtemään harrastamaan, treeneihin tms.?
- Kuinka iso osa elämäsi laji on? Onko se enemmän kuin harrastus? Mitä se merkitsee sinulle? Konkreettisesti (rahana, aikana yms.)? Mistä olisit valmis luopumaan / olet luopunut lajin takia?
- Haluatko kehittyä lajissa? Miten? Miksi? Onko tärkeää olla taitava?

2 Suhde liikuntaan

- Kuinka paljon harrastat lajia? Intensiteetti: kuinka usein, kuinka kauan?
- Onko laji liikuntaa? Harrastatko mielestäsi liikuntaa/urheilua, kun harrastat lajia?
- Miten laji on vaikuttanut sinuun? Onko se muuttanut sinua ihmisenä?
- Oletko huomannut harrastuksella olevan vaikutuksia terveyteesi tai hyvinvointiisi? Mitä ajattelet niistä?
- Oletko omasta mielestäsi liikunnallinen?
- Mitä mieltä olet liikunnasta yleisesti? Olitko esimerkiksi jo koulussa kiinnostunut liikunnasta?
- Mitä mieltä olet kilpailemisesta? Oletko itse osallistunut kilpailuihin?
- Kuuluuko lajiin muihin vertaaminen tai kisa siitä, kuka oppii nopeimmin jonkun asian?

3 Vuorovaikutusmaailmat ja niiden tilaan asettuminen

- Kenen kanssa harrastat lajia? Yksin vai yhdessä?
- Missä yhteisistä tapaamisista ja treeneistä sovitaan? Onko olemassa jokin vakituinen kokoontumisaika (”vakiojamit”, ”sessarit”)?
- Mistä saat tietoa lajista, varusteita yms.?
- Onko harrastajaporukallanne johtajaa? Jos on: miksi juuri hän? Mistä tietää, että hän on johtaja?

- Teettekö yhdessä jotain muuta kuin treenaatte? Mitä? Miten usein? Missä?
- Kuka päättää, mitä yhdessä tehdään? Miksi? Tuleeko käihinää?
- Tunnetko ulkomaalaisia lajiharrastajia? Miten usein kommunikoitte?
- Käytkö ulkomailla lajiisi liittyen? Kuinka usein, miksi, mitä? Missä on parhaat paikat?
- Käytätkö lajiisi liittyviä verkkofoorumeita tai vastaavia? Mitä teet verkossa?
- Onko lajiharrastajien kieli samanlaista kaikkialla? Ymmärrättekö te toisianne?

4 Avoimuus, tyyli ja järjestykset

- Mitä keskeisiä periaatteita lajiin liittyy? Mistä ne tulevat?
- Miten niiden toteutumisesta huolehditaan käytännössä? Kuinka hyvin ne toteutuvat käytännössä? (tähän tarkennuksia sen mukaan, mitä sanovat periaatteiden olevan)
- Esimerkki: Ollaan huomattu, että teidän lajin harrastajat on enimmäkseen poikia. Mistä luulet, että johtuu se, että tytöt eivät tule harrastamaan lajia? Tekeekö samoja asioita, onko paikalla yhtä aikaa yms.?
- Millainen mielestäsi on lajiyhteisöjen suhde erilaisiin vähemmistöihin? Eli: miten mielestäsi suhtaudutaan erilaisiin vähemmistöihin? Miten toteutuu käytännössä?
- Millaisista asioista puhutte? (Miten turvallisia ympäristöjä nämä ovat puhua kaikesta?) Voitko puhua mistä vain, henkilökohtaisistakin asioista harrastusporukassa?
- Voiko kuka vaan harrastaa lajiasi? Kuka ei voi?
- Mistä tunnistaa lajin harrastajan? Onko olemassa wannabe-lajiharrastajia? Keitä nämä ovat? Millaisia ovat ”oikeat harrastajat”?
- Onko lajin harrastajaporukkaan helppo tulla mukaan? Missä vaiheessa et ole enää aloittelija?
- Ketkä ovat idoleitasi? Miksi?
- Onko keskinäisiä konflikteja? Entä erimielisyyksiä lajin olemuksesta?
- Mitkä asiat ovat mielestäsi esteenä tai hidasteena lajiisi leviämiselle?

5 Suhde tilaan

- Missä harrastat lajia? Miksi juuri siellä?
- Millainen tila olisi sinusta ihanteellinen?
- Onko paikkoja, joissa ei saa harrastaa, vaikka haluaisit? Missä ja miksi? Onko keskinäistä keskustelua tilankäyttötavoista? Siis siitä, mihin on lupa mennä, mihin ei? Onko tiedossa tilaan liittyviä konflikteja tai jännitteitä?
- Millaiset puitteet laji vaatii? Tarvitseeko lajia varten rakentaa jotain? Mitkä paikat ovat mahdottomia?
- Harrastetaanko lajia julkisessa tilassa vai jossain muualla? Kummassa mieluummin? Onko lajilla ”omia tiloja”?
- Onko harrastuksesi vaikuttanut siihen, miten näet/katsot arjen elinympäristöäsi?

Lopetus: Mikä on lajin tulevaisuus? Näetkö itsesi harrastamassa lajia vielä 10 vuoden päästä?

Kamppailua kunnioituksesta kertoo nuorten vaihtoehtoliikunnan alakulttuureihin paikantuvasta liikuntakulttuurin muutoksesta. Teoksessa tarkastellaan liikuntamaailman uusia lajeja – sellaisia kuin skeittaus, parkour, roller derby ja scoottaus. Näitä lajeja harrastavat nuoret pyrkivät kohti yhdenvertaista, yhä useammalle avointa ja moninaisuutta kunnioittavaa liikuntakulttuuria, mutta tavoitteen saavuttaminen ei ole aina ongelmaton. Kunnioituksen kulttuuria korostamalla he osoittavat liikuntakulttuuriin liittyviä epätoivotuiksi määrittelemiään ilmiöitä. Näitä ovat esimerkiksi mukaan pääsemisen vaikeus, liikuntakulttuuria moniulotteisesti läpileikkaava kilpailullisuus, syrjintä ja legitiimin aseman saavuttanut hierarkkisuus.

Vaikka monessa asiassa joudutaan antamaan periksi, vaihtoehtoliikunnassa ollaan usein hyvin tietoisesti matkalla kohti liikuntakulttuurin perustavanlaatuisista muutosta, joka heijastuu myös muualle yhteiskuntaan. Vaihtoehtoliikuntaa harrastavat nuoret rakentavat moraalista järjestyskoodistoaan yhteiskunnassa, jossa kunnioitukselle perustuvat sosiaaliset suhteet eivät ole itsestään selviä.

Nuorisotutkimusverkosto
Nuorisotutkimusseura
ISBN 978-952-372-017-6
ISSN 1799-9227
KI 30, 32.4

